

سازمان حفاظت محیط زیست

سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور

شنبه‌های آموزشی

۶ فروردین ماه ۱۴۰۱

26 March 2022

۲۳ شعبان ۱۴۴۳

ویژه کارکنان شهرداری ها و دهیاری ها و شوراهای اسلامی و روستا

آموزه های مدیریت محیط زیست

شماره ۶۵

دریاچه ها گنجینه های آبی

دریاچه ارومیه

پیام نهایی:

- ☐ کشور ما ایران دارای دریاچه های زیبا و ارزشمندی است، در حفظ این گنجینه های آبی کوشا باشیم.
- ☐ با تامین حق آبه دریاچه ها از خشکسالی آنها و ایجاد گردوغبار به ویژه غبار نمکی در منطقه جلوگیری می شود.
- ☐ کاهش مصرف آب در حوزه کشاورزی با مصرف بهینه و تغییر الگوی کشت متناسب با وضعیت آبی منطقه، به حیات دریاچه های کشور کمک کنیم.
- ☐ حفر چاههای غیر مجاز باعث خسارات جبران ناپذیر به منابع آبی و سفره های آب زیرزمینی تغذیه کننده آب دریاچه ها می شود.
- ☐ در اجرای پروژه های احداث و بهره برداری مانند تصفیه خانه های فاضلاب و پروژه های پخش سیلاب و آبخیز داری برای تغذیه منابع آب زیرزمینی و آب سطحی مشارکت نماییم.
- ☐ دریاچه ارومیه بزرگترین دریاچه داخلی کشور است که در شمال غرب فلات ایران بین دو استان آذربایجان شرقی و آذربایجان غربی از شمال به جنوب کشیده شده است.
- ☐ دریاچه ارومیه شور ترین دریاچه داخلی ایران و بعد از دریاچه بحرالमित در فلسطین، شور ترین دریاچه جهان است.
- ☐ دریاچه ارومیه حدود سه درصد مساحت کل کشور را در بر می گیرد.
- ☐ دریاچه ارومیه قابل کشتیرانی بوده و بنادر متعددی نظیر بندر شرفخانه، گلخانه و از این قبیل در اطراف آن وجود دارند.

ssafta.imo.org.ir

ویژه کارکنان شهرداری ها و دهیاری ها و شوراهای اسلامی و روستا

عواقب ناشی از خشکی دریاچه ها به ویژه دریاچه ارومیه

انسان امروزه در مقایسه با نیاکان خود و سایر موجودات زنده از موجودی مغلوب به موجودی غالب بر طبیعت تبدیل شده است و روز به روز بر دامنه تأثیرات او بر محیط زیست افزوده می شود. برای مثال بهره برداری بیش از حد از منابع آب و خاک و مانند آن، از جمله تغییراتی است که بر هم خوردن تعادل زیستی دریاها و دریاچه ها، انهدام و تخریب رویش های گیاهی، فرسایش خاک، آلودگی آب، بیابان زایی و نابودی حیات جانوری را به دنبال خواهد داشت و تغییرات اقلیمی نیز به گستردگی تخریب ها، دامن می زند. به طور کلی فعالیت های انسانی اعم از کشاورزی، صنعتی، خدماتی، حمل و نقل و غیره هر کدام به نوعی موجب برهم خوردن تعادل موجود در محیط زیست می گردند. بدین معنی که انسان یا از طریق برهم زدن نظم اکوسیستم ها موجبات تخریب محیط را فراهم می آورد و یا این که با تخلیه مواد آلوده کننده در آن، سلامت خود و سایر موجودات را به خطر می اندازد. سال ها مسائل محیط زیستی و آبی کشور با ضعف مدیریت و برنامه ریزی مدیران همراه گشته بود که زمینه را برای بروز انواع مسائل حاد محیط زیستی مؤثر در سطح ملی و منطقه ای بوجود آورده است. نمونه بارز این امر دریاچه ارومیه است، دریاچه ارومیه با تمام ویژگی های بوم شناسی و اقتصادی اش، به عنوان میراث طبیعی، واجد خصوصیتی است که آن را در سطح منطقه ای بی همتا کرده است. این دریاچه کارکردهای متنوع و قابل شایانی دارد اما با این وجود به دلیل ضعف مدیریت و تغییرات اقلیمی با معضلات بی شماری مواجه شده بود.

کارکردهای این دریاچه را می توان به اختصار تحت عناوین ذیل نام برد:

❖ حمایت از تنوع زیستی؛ شوری فرا اشباع آب دریاچه، زمینه را برای رشد و زایش آرتمیا (نوعی جاندار سخت پوست آب های شور) که غذای فلامینگو، مرغابی و پرندگان کنار آبچر است، فراهم می کند. جمعیت قابل توجهی از این پرندگان در این دریاچه زادآوری می کنند. در تالاب های اقماری نیز شمار زیادی از پرندگان آبی مهاجر و زمستان گذران حضور دارند. در جزایر دریاچه نیز شماری از پستانداران در معرض خطر، همانند گوزن زرد و قوچ ارمنی زندگی می کنند.

❖ تعدیل آب و هوا؛ گستره پهناور دریاچه ارومیه به تعدیل خُرده اقلیم منطقه (درجه و نم هوا) کمک می کند که این ویژگی وضعیت مناسبی را برای کشاورزی منطقه فراهم کرده است. نم موجود در هوا نیز از پیدایش و پخش گرد و خاک در منطقه جلوگیری می کند.

ویژه کارکنان شهرداری ها و دهیاری ها و شوراهای اسلامی و روستا

عواقب ناشی از خشکی دریاچه ها به
ویژه دریاچه ارومیه

* کاهش یا فرونشانی رسوبات و آلاینده‌ها؛ دریاچه و تالاب های کناری آن، رسوبات و آلاینده های منتقل شده به وسیله جریان رودها را جذب و از پراکنش گسترده آن در محیط جلوگیری می کنند.

* تثبیت مواد نمکی؛ دریاچه حجم بالایی از نمک های ورودی را در خود نگاه می دارد و از پخش آن ها در مناطق پیرامونی جلوگیری می کند. پس روی سطح آب باعث نمایان شدن پهنه گسترده ای از شوره زار می شود که در اثر فرسایش (بادی)، جابه جایی و ایجاد گردوغبار نمکی، به مناطق پیرامونی آسیب می رساند.

* جلوگیری از پیشروی آب شور؛ تالاب های کناری باعث تغذیه سفره های آب زیرزمینی می شوند و از پیشروی آب شور دریاچه جلوگیری می کنند. تالاب هایی که خشکیده شده اند چنین کارکردی ندارند.

* زیبایی منظر و چشم انداز دریاچه؛ چشم انداز دریاچه به آن زیبایی و جلوه خاصی بخشیده است. این چشم انداز زیبا به علت کاهش سطح آب و ساخت بزرگراه کلانتری، تحت تأثیر قرار گرفته و اکوسیستم دریاچه را دچار تحول نموده است.

عواقب ناشی از خشکی دریاچه ارومیه:

* دریاچه ارومیه هم از نظر تاریخی و هم از نظر سیاسی در منطقه، به عنوان یکی از سکونت گاه های پرتراکم کشور محسوب می شود. وجود دریاچه ارومیه و وجود قابلیت های انسانی و طبیعی در پیرامون دریاچه ارومیه موجب ایجاد شهرها و روستاهای متعددی در این منطقه شده است. اما با پایین رفتن آب دریاچه در سال های گذشته، این سکونت گاه ها با آسیب ها و مخاطراتی روبه رو بودند. اطراف دریاچه ارومیه ترکیبی از اراضی مختلف می باشد و اراضی کشاورزی بیشترین مساحت را به خود اختصاص داده است و بعد از اراضی کشاورزی، مراتع مرغوب و استپی گاه با درخت های پراکنده، درصد کل اراضی پیرامون دریاچه ارومیه را تشکیل می دهند. گسترش سدسازی بر روی رودخانه های ورودی دریاچه ارومیه به همراه تغییرات اقلیمی، استفاده بی رویه از آب های زیرزمینی، عدم استفاده از روش ها و الگوهای کشت مدرن و اجرای طرح ساخت بزرگراه در دریاچه، زمینه پس روی و خشکیدن تدریجی دریاچه را از فراهم ساخته بود.

* به مرور زمان با کاهش تراز سطح آب دریاچه، بخش هایی از قسمت های جنوبی دریاچه خشکید، غلظت نمک در آب دریاچه بالا رفت و رنگ مناطقی از سطح آب دریاچه قهوه ای شد، شوری شدید سبب کاهش تنوع زیستی دریاچه شد. گونه آبزی بومی دریاچه آرتمیا اورمیا با بجز در دهانه رودخانه ها از تفریح (به خوشه نزدیک گشتن کشت) باز ایستاد و به تبع آن جمعیت گونه های پرندگانی که از آن تغذیه می کردند به شکل چشم گیری کاهش یافت. فلامینگوهای بزرگ و دیگر گونه های پرندگان مهاجر شامل پلیکان سفید، کاکایی ها و پرستوها و مرغابی ها که در جزایر دریاچه زادآوری می کردند، ناپدید شدند. گوزن زرد ایرانی و قوچ ارمنی که در جزایر درون دریاچه تکثیر شده بودند نیز از شرایط خشکسالی آسیب دیدند و با خشک شدن اراضی پیرامون جزایر، حفاظت و پشتیبانی از آن ها نامقدور شد.

ویژه کارکنان شهرداری ها و دهیاری ها و شوراهای اسلامی و روستا

عواقب ناشی از خشکی دریاچه ها به ویژه دریاچه ارومیه

* همچنین باید در نظر داشت آب و خصوصا لجن دریاچه ارومیه با داشتن املاح فراوان معدنی به ویژه کلرور و سولفات (گوگرد) و ترکیبات آهن و ید، مقدار زیاد نمک، قدرت جذب حرارت بالا و مواد آلی متعدد یکی از مرغوبترین لجن های طبیی به شمار می آید که منافع طبیی و اثرات شفا بخشی فراوانی دارد. به عنوان یک نمونه مهم با اثرات وسیع از کاهش تراز سطح آب دریاچه و خشک شدن آن، می توان به هوا برخاستن غبار نمک از سطح خشکیده دریاچه را نام برد که ضمن کاهش دید زنبور عسل، اثرات منفی بر سیستم تنفسی آن داشته و به مرور زمان باعث افت گرده افشانی و کیفیت گرده و شهد گیاهان و افت کیفیت و کمیت تولید عسل، اثرات منفی بر پوشش گیاهی منطقه، اثرات منفی بر پرورش دام و کاهش بهداشت فرآورده های دامی و اثر مستقیم بر حیات افراد مستقر در منطقه و مناطق همجوار را اشاره نمود.

* اگر برای احیای دریاچه ارومیه کاری نمی شد؛ کاهش آب دریاچه ارومیه و خشکی آن باعث ایجاد آسیب های جدی در زمینه های طبیی و انسانی، از جمله؛ شوری زمین های کشاورزی، از بین رفتن باغات، کاهش تنوع زیستی، مهاجرت جمعیت شهرها، خالی شدن روستاها، تنش های قومی ناشی از کاهش منابع آبی و خاک مرغوب کشاورزی، از بین رفتن گونه های جانوری به ویژه پرندگان، می گردید. روند خشک شدن دریاچه ارومیه به سلامتی انسان، تغذیه، حیات جانوری و گیاهی آسیب جدی وارد می کرد و منطقه با آسیب پذیری بالا و تهدیدات زیست محیطی جدی روبه رو می شد که با همت جمعی از مسوولین، اساتید و پژوهشگران، موضوع مسئله یابی گردید و راهکارهای احیای دریاچه احصاء شد و نتیجه تلاش های روز افزون ستاد احیاء دریاچه ارومیه، حیات دوباره دریاچه و کاهش تخریب های محیط زیستی در منطقه می باشد.

آمار:

* کمترین میزان آب دریاچه ارومیه در سال ۱۳۹۳ یعنی یک سال قبل از آغاز کار عملی ستاد احیای دریاچه ارومیه با ۵۰۰ میلیون مترمکعب آب به ثبت رسید که هم اکنون میزان آب این دریاچه به بیش از چهار میلیارد مترمکعب رسیده که نزدیک به هشت برابر افزایش داشته است.

* قبل از تشکیل ستاد احیای دریاچه ارومیه تراز حوزه آبی دریاچه ارومیه با توجه به وجود بارش ها نیز سالانه به طور متوسط ۴۰ سانتی متر کاهش می یافت اما اکنون روند خشک شدن آن متوقف شده است.

راهکار:

* تشکیل تیم تخصصی برای علت یابی و احصاء راهکارهای عملیاتی و فنی برای جلوگیری از بروز پدیده های مخرب طبیی مانند تشکیل ستاد احیاء دریاچه ارومیه در سال ۱۳۹۲ برای جلوگیری از خشکی دریاچه ارومیه و جلوگیری از بروز پدیده گردوغبار نمکی در منطقه.

سازمان تعلیمات عالی کشور

سازمان پژوهش‌های علمی و مطالعات استراتژیک

شنبه‌های آموزشی

آموزه‌های مدیریت محیط زیست

شماره ۶۸

ssafta.imo.org.ir

عواقب ناشی از خشکی دریاچه ها به ویژه دریاچه ارومیه

- * تامین حق آبه دریاچه ها از خشکسالی آنها و ایجاد گردوغبار به ویژه غبار نمکی جلوگیری می نماید.
- * تغییر الگوی کشت منطقه و متناسب سازی آن با وضعیت آبی منطقه باعث کاهش مصرف و برداشت بی رویه آب در حوزه کشاورزی می شود.
- * جلوگیری از حفر چاههای غیر مجاز باعث کاهش خسارات جبران ناپذیر منابع آبی و سفره های زیرزمینی می شود که تغذیه کننده آب دریاچه ها هستند.
- * رعایت زمان بندی رهاسازی آب در منابع آبی همچون دریاچه ها برای رسیدن آب به دریاچه و کاهش انحراف آب برای سایر مصارف از جمله مصارف کشاورزی حائز اهمیت است.
- * بارش های مناسب و انتقال خوب این بارش ها با لایروبی رودخانه های اقماری به دریاچه ارومیه جانی دوباره می بخشد.
- * انتقال آب سدها به دریاچه و کاهش احداث سد در مسیر رودخانه های تغذیه کننده دریاچه ارومیه در تغذیه آب آن موثر است.
- * اجرای پروژه های احداث و بهره برداری از تصفیه خانه های فاضلاب کلان شهر تبریز و شهر ارومیه در دی ماه سال جاری.
- * بهره برداری از تونل انتقال آب رودخانه زاب به دریاچه ارومیه در دی ماه سال جاری.

پیام نهایی:

- * ستاد احیاء دریاچه ارومیه در سال ۱۳۹۲ برای جلوگیری از خشکی دریاچه ارومیه و جلوگیری از بروز پدیده گردوغبار نمکی در منطقه و نظارت بر اقدامات اجرایی در این زمینه، تشکیل شد.
- * با تامین حق آبه دریاچه ارومیه از خشکسالی آن و ایجاد گردوغبار به ویژه غبار نمکی در منطقه جلوگیری گردید.
- * تغییر الگوی کشت منطقه و متناسب سازی آن با وضعیت آبی منطقه، باعث کاهش مصرف و برداشت بی رویه آب از دریاچه ارومیه برای مصارف کشاورزی شد.
- * با جلوگیری از حفر چاههای غیر مجاز که باعث خسارات جبران ناپذیر به منابع آبی و سفره های آب زیرزمینی تغذیه کننده آب دریاچه ها می شوند، آب به دریاچه ارومیه بازگشت.
- * رعایت زمان بندی رهاسازی آب در منابع آبی همچون دریاچه ارومیه، موجب رسیدن آب به دریاچه و کاهش انحراف آب برای سایر مصارف، از جمله مصارف کشاورزی می شود.
- * بارش های مناسب و انتقال خوب این بارش ها با لایروبی رودخانه های اقماری، به دریاچه ارومیه جانی دوباره بخشید.
- * انتقال آب سدها به دریاچه و کاهش احداث سد در مسیر رودخانه های تغذیه کننده دریاچه ارومیه، در تغذیه آب آن موثر بوده است.
- * در اجرای پروژه های احداث و بهره برداری، مانند تصفیه خانه های فاضلاب شهرهای تبریز و ارومیه و پروژه های پخش سیلاب و آبخیز داری برای تغذیه منابع آب زیرزمینی و آب سطحی، مشارکت نماییم.

اثرات خشک شدن دریاچه ارومیه بر آسیب پذیری محیط زیست

انسان یا از طریق برهم زدن نظم اکوسیستم ها موجبات تخریب محیط را فراهم می آورد و یا این که با تخلیه مواد آلوده کننده در آن، سلامت خود و سایر موجودات را به خطر می اندازد. دریاچه ارومیه کارکردهای متنوع و قابل شایانی دارد اما با این وجود به دلیل ضعف مدیریت با معضلات بی شماری مواجه شده بود.

با خشک شدن بخشی از دریاچه ارومیه چه اتفاقی افتاد؟

به مرور زمان با کاهش تراز سطح آب دریاچه، بخش هایی از قسمت های جنوبی دریاچه خشک شده، غلظت نمک در آب دریاچه بالا رفته و رنگ مناطقی از سطح آب دریاچه قهوه ای شده، شوری شدید سبب کاهش تنوع زیستی دریاچه شده بود. گونه آبزی بومی دریاچه آرتمیا اورمیانا بجز در دهانه رودخانه ها از تفریخ (به خوشه نزدیک گشتن کشت) باز ایستاده و به تبع آن جمعیت گونه های پرندگانی که از آن تغذیه می کردند به شکل چشم گیری کاهش یافته بودند. فلامینگوهای بزرگ و دیگر گونه های پرندگان مهاجر شامل پلیکان سفید، کاکایی ها و پرستوها و مرغابی ها که در جزایر دریاچه زادآوری می کردند، ناپدید شده بودند. گوزن های زرد ایرانی و قوچ های ارمنی که در جزایر درون دریاچه تکثیر شده بودند نیز از شرایط خشکسالی آسیب دیدند و با خشک شدن اراضی پیرامون جزایر، حفاظت و پشتیبانی از آن ها غیر ممکن شده بود و همچنین کاهش تراز سطح آب دریاچه بر سلامتی، زندگی روزمره و حیات اجتماعی شهروندان مناطق همجوار دریاچه نیز اثرات مخربی گذاشته بود.

راهکار:

ارتقای سطح آگاهی عموم مردم در زمینه اثرات کاهش تراز سطح آب دریاچه ارومیه در افزایش حس مسوولیت پذیری و مطالبه گری آنان در راستای حفاظت از دریاچه، اثر مستقیم دارد.

پیام نهایی:

انسان یا از طریق برهم زدن نظم اکوسیستم ها موجبات تخریب محیط را فراهم می آورد و یا این که با تخلیه مواد آلوده کننده در آن، سلامت خود و سایر موجودات را به خطر می اندازد.

با کاهش تراز سطح آب دریاچه، بخش هایی از قسمت های جنوبی دریاچه خشکیده و غلظت نمک در آب دریاچه افزایش یافته و شوری شدید سبب کاهش تنوع زیستی دریاچه شده بود.

کاهش تراز سطح آب دریاچه بر زندگی روزمره و حیات اجتماعی شهروندان مناطق همجوار دریاچه اثرات مخربی داشته است.

با خشک شدن بخشی از دریاچه ارومیه، گونه های پرندگان مهاجر شامل پلیکان سفید، کاکایی ها، پرستوها و مرغابی ها که در جزایر دریاچه زادآوری می کردند، ناپدید شده بودند.

گوزن زرد ایرانی و قوچ ارمنی که در جزایر درون دریاچه تکثیر شده بودند نیز از شرایط خشکسالی آسیب دیدند و با خشک شدن اراضی پیرامون جزایر، حفاظت و پشتیبانی از آن ها نامقدور شده بود.

ویژه کارکنان شهرداری ها و دهیاری ها و شوراهای اسلامی و روستا

کارکرد تالاب ها و مهار گردوغبار

تالاب ها زیستگاه های پویایی هستند که پیوند حیاتی بین زمین و آب را تشکیل می دهند. تالاب ها به عنوان مهد تنوع زیستی جهان، پناهگاه و محل اجتماع برخی گونه های منحصر به فرد از حیوانات به ویژه پرندگان و ماهی ها می باشند و طیفی از

خدمات زیست محیطی، اقتصادی و اجتماعی را ارائه می دهند که معمولاً برای معیشت افراد بومی بسیار مهم تلقی می شوند. همچنین تالاب ها در روند کاهش تغییرات اقلیمی و مهار گردوغبار نیز نقش بسزایی دارند. به طور کلی از فواید تالاب ها می توان به زیستگاه حیات وحش، فیلتر انواع آلودگی، کنترل کننده سیل، محل گردشگری، ذخیره گاه کرین و بادگیر و سپر طوفانی اشاره نمود که با توجه به ورود پسماند صنایع، تغییر کاربری زمین ها، چرای دام ها، کودها و سموم شیمیایی و عدم تامین حقایق، تالاب ها با پدیده خشکسالی روبرو شده و کارکردهای آنها از بین می رود و گردوغبار به پا خاسته از بستر آنها، مناطق مسکونی اطراف و حتی سایر شهرها را در استانهای همجوار دچار مشکل می نماید.

آمار

۱۴ مورد از تالاب های بین المللی ایران که نیازمند دست یاری هستند، عبارتند از: تالاب هورالعظیم در خوزستان، تالاب گمیشان در گرگان، تالاب امیرکلاهی در گیلان، تالاب انزلی در بندر انزلی، تالاب آگل در گنبد کاووس، تالاب کانی برازان در مهاباد، تالاب زریوار در مریوان، تالاب چغاخور در چهارمحال بختیاری، تالاب بیسه دالان در بروجرد، تالاب میقان در نزدیکی اراک و استان مرکزی، تالاب پریشان در کازرون، تالاب گاوخونی در اصفهان، تالاب خور خوران در هرمزگان، تالاب شادگان در خوزستان.

کارکرد تالاب‌ها و مهار گردوغبار

راهنما:

* شناخت کارکردها و خدمات ارزشمند اکوسیستم های تالابی برای افزایش مشارکت جوامع بشری لازم است.

* ایجاد مشاغل پایدار برای جوامع محلی و معیشت افراد بومی در حفاظت از تالاب ها در برابر تخریب و بهره برداری خارج از توان آن نقش بسزایی دارد.

* تامین حقابه تالاب ها از خشکسالی آنها و ایجاد گردوغبار جلوگیری می نماید.

* جلوگیری از ورود فاضلاب های خانگی و صنعتی و پسماندهای صنایع به تالاب ها باعث حفاظت تالاب ها از ایجاد آلودگی و تخریب می شود.

* جلوگیری از تغییر کاربری زمین های اطراف تالاب ها به مناطق مسکونی یا گردشگری در حفاظت از تالاب ها موثر است.

* از چرای دام در محدوده تالاب ها ممانعت شود.

* جلوگیری از ورود کودها و سموم شیمیایی باعث نابودی اکوسیستم های تالابی می شوند.

پیام نهایی:

* تالاب ها زیستگاه های پویایی هستند که پیوند حیاتی بین زمین و آب را تشکیل می دهند.

* تالاب ها مهد تنوع زیستی جهان، پناهگاه و محل اجتماع برخی گونه های منحصر به فرد پرندگان، پستانداران، خزندگان، دوزیستان، ماهیان و بی مهرگان می باشند.

* تالاب ها طیفی از خدمات زیست محیطی، اقتصادی و اجتماعی را ارائه می دهند که معمولاً برای معیشت افراد بومی بسیار مهم تلقی می شود.

* تالاب ها در روند کاهش تغییرات اقلیمی و مهار گردوغبار نقش بسزایی دارند.

* به دلیل عدم تامین حقابه تالاب ها، بسیاری از تالاب ها با پدیده خشکسالی روبرو می شوند.

* گردوغبار به پا خاسته از بستر خشک تالاب ها، مناطق مسکونی اطراف و حتی سایر شهرها را در استانهای همجوار دچار مشکل می کند.

* نیمی از گردوغبار استان خوزستان منشأ داخلی دارد، خشک شدن تالاب ها در تشدید گردوغبارها اثرگذار است.

* مهار و کنترل گردوغبار در استانهای جنوبی و غرب کشور نتیجه تلاش سازمان حفاظت محیط زیست در سال های اخیر بوده است.

تالاب ها نیازمند کمک و احیاء هستند و حفاظت از آنها به معنی حفاظت از سلامت و رفاه جامعه بشری می باشد

ویژه کارکنان شهرداری ها و دهیاری ها و شوراهای اسلامی و روستا

ما چقدر آب مصرف می کنیم؟

مصرف آب کشور در سه بخش؛ کشاورزی، شرب شهری و روستایی و صنعت و خدمات می باشد که عمده مصرف آن در بخش کشاورزی است اما این بدان معنا نیست که مصرف در بخش شرب و صنعت اهمیت جدی ندارد. باید در نظر داشت برای آن که آب برای شرب و مصارف خانگی مناسب باشد باید از کیفیت بالایی برخوردار باشد و این بدان معناست که منابعی که در این بخش می تواند مورد استفاده قرار گیرد بسیار محدودتر بوده و همچنین لازم است تا مراحل مختلف و هزینه و زحمت قابل توجهی صرف شود تا آب به صورتی که برای استفاده شرب مناسب باشد، در اختیار ما قرار گیرد. اگر به قبض آبی که بصورت دوره ای برایمان می آید دقت کنیم، می توانیم میزان آبی را که خانواده ما مصرف می کند، متوجه شویم، به طور مثال اگر قبض شما برای دو ماه، مصرف ۲۰ هزار لیتر را نشان می دهد یعنی شما در هر ماه ۱۰ هزار لیتر آب مصرف نموده اید؛ برای این که بتوانیم بهتر متوجه حجم آب مصرفی بشویم، در نظر بگیرید که هر بطری آب معدنی بزرگ ۱.۵ لیتر آب را در خود جای می دهد پس ۱۰ هزار لیتر در هر ماه یعنی حدود ۷ هزار بطری آب معدنی!!!

آمار:

می توان با دقت و توجه بیشتر به روش های مصرف آب در خانه (تغییر رفتار) و همین طور با خرید و نصب تجهیزات کاهنده، به طور قابل ملاحظه ای، مصرف آب را مدیریت و کاهش داد. این امر علاوه بر صرفه جویی در مصرف آب، موجب کاهش هزینه ای است که خانواده باید بخاطر قبوض آب پرداخت کند.

پیام نهایی:

مدیریت مصرف آب، ضمن کاهش مصرف بی رویه آب، موجب کاهش هزینه ای است که خانواده باید بخاطر قبوض آب پرداخت نماید.

سازمان حفاظت محیط زیست

وزارت کشاورزی و دامپزشکی

ویژه کارکنان شهرداری ها و دهیاری ها و شوراهای اسلامی و روستا

❖ گردوغبار، تهدیدی که می تواند مدیریت شود

یکی از پدیده‌های طبیعی که به‌طور گسترده در سرتاسر جهان و در مناطق خشک و نیمه‌خشک روی می‌دهد، توفان‌های گردوغبار است. در سال‌های اخیر دخالت‌های بشری و استفاده غیراصولی از منابع طبیعی و آب از یک سو و خشک‌سالی‌های پی‌درپی از سوی دیگر سبب گسترش این پدیده شده است، به‌گونه‌ای که توفان‌های گردوغبار هم‌اکنون به‌عنوان یکی از مخاطرات طبیعی، بخش‌های وسیعی از کشور را تهدید می‌کند.

خسارت چشمگیر این پدیده و احتمال افزایش وقوع آن در سال‌های آینده ایجاب می‌کند تا با برنامه‌ریزی و ارائه راهکارهای مناسب از تشدید رخداد این پدیده جلوگیری شود. فرسایش‌پذیری سرزمین و باد سطحی مهم‌ترین عوامل مؤثر بر فعال‌سازی کانون‌های گردوغبار هستند. علاوه بر آن میزان پوشش سطحی، رطوبت خاک و بافت خاک نیز از دیگر عوامل مؤثر هستند.

تغییرات اقلیمی یکی از عوامل مهمی است که سبب افزایش خطر فرسایش بادی و توفان‌های گردوغبار می‌شود؛ به‌ویژه واقع شدن در شرایط رخدادهای شدید و حرکت به سمت اقلیم خشک‌تر، این امر را تشدید می‌کند، اما این شرایط قابل بازگشت است.

نتایج بررسی‌های علمی نشان می‌دهد که بازخوردهای متعددی بین انتشار انسان‌ساخت غبار، اقلیم و چرخه زیست‌زمین شیمیایی اقیانوس‌ها و قاره‌ها وجود دارد که پیش‌گویی تاثیر عامل اقلیم و انتشار گردوغبار را مشکل می‌سازد.

تغییر کاربری اراضی اغلب ناشی از تغییر اقلیم، تغییر در تعادل انرژی و عامل ورود مستقیم غبار به جو است. تخریب سرزمین ناشی از تغییر اقلیم از طریق انتشار گازهای گلخانه‌ای، تغییر در ترازمندی انرژی سطحی و دارای سهم مستقیم گردوغبار در جو است. شبیه‌سازی‌ها نشان می‌دهد، انتشار گرد و غبار به جو ناشی از دخالت‌های انسان، دارای حساسیت زیادی در پیامدهای اقلیمی و زیست‌زمین‌شیمیایی آینده دارد که باید در اصول احیای مجدد مناطق موردتوجه قرار گیرد.

سازمان حفاظت محیط زیست

سازمان نیروهای و دیارهای کشور

شنبه‌های آموزشی

گردوغبار سبب بروز مشکلات متعدد بهداشتی به‌ویژه در مناطق خشک و نیمه‌خشک، در سطح جهانی می‌شود. بعلاوه تغییر اقلیم به‌وسیله مجموعه تغییرات سطحی و جوی آب و هوایی نظیر دما، میزان بارش، میزان وزش باد، رطوبت، ابری بودن، رطوبت خاک، دمای سطح آب دریا و غلظت و ضخامت لایه‌های یخ در آب دریا و... تعیین می‌شود.

مجموعه این شرایط در طولانی‌مدت به همراه سایر پارامترها مثل حداقل دمای روزانه، طول مدت فصل کشت یا شدت سیلاب‌ها، اقلیم منطقه را مشخص می‌کند. با مطالعات انجام‌شده در کشور بر مبنای استفاده از اطلاعات زمینی و بهره‌گیری از اطلاعات ماهواره‌ای در قالب شاخص‌های پوشش گیاهی و همچنین رطوبت، بافت و سنگریزه سنگی، سطح کشور دارای مناطق تحت تأثیر فرسایش بادی و غبار خیز متعددی است که دارای پتانسیل به‌عنوان مناطق منشأ توفان‌های گردوغبار هستند.

ارتقاء آگاهی و فرهنگ سازی

یکی از مهم‌ترین راهبردهای برنامه مقابله با پدیده گردوغبار، آموزش و اطلاع‌رسانی است. دستیابی به اهداف این برنامه جامع بدون همدلی، هم‌افزایی و همراهی اقشار مختلف مردم امکان‌پذیر نیست. این همراهی از دو جنبه حائز اهمیت است بدین صورت که ایجاد آمادگی در زمینه پدیده گردوغبار، نیازمند فرهنگ‌سازی در جامعه توسط دستگاه‌های مرتبط با امر آموزش و اطلاع‌رسانی ازجمله سازمان آموزش و پرورش و سازمان حفاظت محیط‌زیست است. همچنین از منظر مقابله با آثار زیان‌بار پدیده گردوغبار آموزش مردم و گروه‌های آسیب‌پذیر بسیار ضروری است.

جلب و گسترش مشارکت عمومی و تقویت سازمان‌های مردم‌نهاد و جوامع محلی

حمایت مردم، گروه‌ها، سازمان‌ها و فعالین اقتصادی محلی به‌عنوان مهم‌ترین ذینفعان اثرپذیر و اثرگذار بر اجرای برنامه‌های آمادگی مقابله با گردوغبار در دستیابی به اهداف برنامه نقش کلیدی دارد. سازمان‌دهی جوامع محلی به‌منظور مشارکت آن‌ها در اجرای برنامه‌ها در افزایش استقلال این جوامع در رویارویی با پدیده گردوغبار مؤثر است.

جلب مشارکت عمومی از طریق فراهم آوردن دانش و اطلاعات و ایجاد ظرفیت‌ها و منابع موردنیاز صورت می‌گیرد. برگزاری جلسات به منظور تبادل اطلاعات و انتقال تجارب و شرکت در اجرای پروژه‌های مشترک از اصلی‌ترین اقدامات در این زمینه است.

شنبه‌های آموزشی

حمایت مردم، گروه‌ها، سازمان‌ها و فعالین اقتصادی محلی به‌عنوان مهم‌ترین ذینفعان اثرپذیر و اثرگذار بر اجرای برنامه‌های آمادگی مقابله با گردوغبار در دستیابی به اهداف برنامه نقش کلیدی دارد.

سازمان‌دهی جوامع محلی به‌منظور مشارکت آن‌ها در اجرای برنامه‌ها در افزایش استقلال این جوامع در رویارویی با پدیده گردوغبار مؤثر است. جلب مشارکت عمومی از طریق فراهم آوردن دانش و اطلاعات و ایجاد ظرفیت‌ها و منابع مورد نیاز صورت می‌گیرد. برگزاری جلسات به‌منظور تبادل اطلاعات و انتقال تجارب و شرکت در اجرای پروژه‌های مشترک از اصلی‌ترین اقدامات در این زمینه است.

❖ تولید گردوغبار در فرسایش سرزمین

فرسایش پذیری سرزمین و باد سطحی مهم‌ترین عوامل مؤثر بر فعال‌سازی کانون‌های گردوغبار به شمار می‌روند و علاوه بر آن، میزان پوشش سطحی، رطوبت خاک و بافت خاک نیز از دیگر عوامل مؤثر گرد و غبار هستند. تغییرات اقلیمی با ایجاد خشکسالی و بیابان‌زایی یکی از موارد مهمی است که سبب افزایش خطر فرسایش بادی و توفان‌های گردوغبار می‌شود و در واقع منشاء ایجاد گردوغبار می‌تواند در داخل کشور و یا خارج از مرزها باشد. یکی از کانون‌های تولید و انتشار گردوغبار در داخل کشور، پدیده بادی محلی - فصلی ۱۲۰ روزه در استان‌های جنوب شرق ایران (از جمله استان سیستان و بلوچستان) و دامنه‌های کوه‌های استان‌های خراسان جنوبی، خراسان رضوی و وجود دو کویر بزرگ در ایران (حاشیه استان‌های کرمان و یزد) و اراضی بیابانی در جنوب و جنوب غرب است. در ضمن فعالیت‌های عمرانی در سطح شهر (ساخت و ساز، تسطیح، گودبرداری و خاک‌ریزی) و عدم تامین حقاب تالاب‌ها و خشکسالی و بیابان‌زایی‌های پس از آن نیز از جمله کانون‌های محلی تولید و انتشار گرد و غبار در سطح شهرها هستند. برای کنترل فرسایش بادی می‌توان از طریق کم کردن سرعت باد و ممانعت از رسیدن به حد آستانه فرسایش با استفاده از انواع بادشکن‌ها و مقاوم سازی سطح خاک در معرض فرسایش نسبت به فرسایش بادی با استفاده از انواع مالچ‌ها و پوشش‌های خاک، اقدام کرد. توفان‌های ماسه‌ای عمدتاً ذرات با قطر ۰/۱۵ تا ۰/۲۰ میلی‌متر را تا ارتفاع ۱۵ متر جابجا می‌کنند. همچنین ریزگرد پدیده‌ای اتمسفری و مجموعه‌ای از گرد و غبار، دود و دیگر ذره‌های خشک معلق در هوا است که باعث کدر شدن آسمان می‌شود. پدیده ریزگرد مختص یک منطقه خاص در جهان نیست و در نقاط مختلف نمونه‌های متعدد آن مشاهده می‌شود. فعالیت‌های سدسازی و در پی آن خشک شدن تالاب‌های پایین‌دست، پررنگ‌ترین نقش را در تقویت منابع ریزگردها دارد و استفاده از منابع طبیعی خارج از توان محیط زیست، باعث آسیب به محیط زیست، ایجاد گردوغبار و عوارض تهدید سلامت ناشی از آن می‌شود.

باید توجه داشت:

که امرار معاش از منابع طبیعی وقتی می‌تواند اصولی باشد که زمان تجدید قوا به طبیعت داده شود.

ویژه کارکنان شهرداری ها و دهیاری ها و شوراهای اسلامی و روستا

پدیده گردوغبار و اهداف ستاد مقابله با پدیده گردوغبار

در طول چهار دهه گذشته در ایران، فعالیت‌ها و اقدامات گسترده‌ای در زمینه بیابان‌زدائی به‌ویژه کنترل فرسایش بادی و حرکت ماسه‌های روان به‌عنوان یکی از مهم‌ترین مصادیق بیابان‌زایی انجام گرفته است اما باوجود همه اقدامات انجام شده، به علت تشدید اثر عوامل انسانی مؤثر در بیابان‌زایی، هنوز سطح وسیعی از مساحت کشور تحت تأثیر این پدیده قرار دارد.

وقوع این پدیده علاوه بر منشاءهای داخلی، متأثر از منشاءهای برون مرزی است. منشاءهای برون مرزی اغلب حاصل تغییرات اقلیمی، عدم رعایت حقایق رودخانه‌ها و تالاب‌های مشترک در نوار مرزی و پدیدار شدن منابع جدید تولید گردوغبار در کشورهای همسایه است.

اثربخش‌ترین کار برای مقابله با پدیده گردوغبار، انجام اقدامات پیشگیرانه‌ای مانند کاشت نهال در مناطق گردوغبارخیز است و این کار نیازمند مشارکت همه‌جانبه مردم، سازمان‌ها و وزارتخانه‌های عضو ستاد مقابله با پدیده گردوغبار است که زمینه‌ی این مشارکت را فراهم می‌کنند.

تغییرات اقلیمی با ایجاد خشکسالی و بیابان‌زایی، باعث فرسایش خاک و طوفان‌های گرد و غبار می‌شود، پوشش گیاهی مناسب باعث استحکام خاک شده و جلوی گرد و غبار با منشاء داخلی را می‌گیرد. در حال حاضر قانون‌های اصلی گردوغبار شناسایی و اقدامات کنترلی در حال انجام است و تاکنون بیش از ۲۵ هزار هکتار نهال کاشته شده و ۱۱۲ هزار هکتار زمین، مدیریت چرای دام شده است.

شرایط ایران

جمهوری اسلامی ایران با وسعتی معادل یک میلیون و ۶۲۸ هزار و ۷۵۲ کیلومترمربع از شمال با کشورهای ترکمنستان، آذربایجان، ارمنستان و ترکیه، از غرب با کشورهای ترکیه و عراق، از شرق با کشورهای پاکستان، افغانستان و ترکمنستان و از جنوب به خلیج فارس و دریای عمان همسایه است.

سازمان حفاظت محیط زیست

سازمان شیلات و منابع طبیعی کشور

شنبه‌های آموزشی

میانگین ارتفاع کشور ۱۲۰۰ متر از سطح دریا است و حداکثر میزان بارندگی کشور حدود دو هزار و حداقل آن کمتر از ۱۰۰ میلی‌متر است که به ترتیب در نواحی شمالی و مرکزی کشور قابل مشاهده هستند. درجه حرارت مطلق کشور نیز از ۳۰- تا بیش از ۵۰ درجه سانتی‌گراد در نوسان است.

حدود دوسوم مساحت ایران در اقلیم خشک و نیمه‌خشک قرار دارد که از نظر طول و عرض جغرافیایی با کمربند گردوغبار جهان مطابقت دارد. در ایران نیز اگرچه عوامل اکولوژیکی و محیطی متعددی همچون ساختار زمین‌شناسی، آب‌وهوا و اقلیم، خاک، پوشش گیاهی، منابع آب و توپوگرافی برای ایجاد و تشدید پدیده گردوغبار مؤثر هستند، ولی نقش و تأثیر هر یک از آن‌ها همسان نیست. پدیده مخرب فرسایش بادی موجب وارد شدن خسارات متعددی به تأسیسات زیستی و منابع زیربنایی می‌شود و کشور ما نیز از این پدیده متأثر است. وقوع توفان‌های گردوغبار در خاورمیانه و از جمله صحرای عربستان، عراق، یمن و امارات متحده عربی اثرات مخرب زیادی را به‌ویژه در سال‌های اخیر به نواحی غربی و جنوب غربی کشور وارد کرده است.

اهداف ستاد مقابله با پدیده گردوغبار

- ۱- پیشگیری از وقوع پدیده گردوغبار با تبیین سیاست‌ها و برنامه‌ها در سطح محلی، ملی و منطقه‌ای.
 - ۲- ایجاد آمادگی و توانمندسازی کشور در سطوح محلی، ملی و منطقه‌ای در جهت کنترل، کاهش و مقابله با آثار زیان‌بار پدیده گردوغبار.
- با تحقق این اهداف سعی بر این است تا نسبت به کنترل و مدیریت پدیده گردوغبار در کشور و به تبع آن کاهش خسارات و آسیب‌های ناشی از گردوغبار به‌ویژه بر کانون‌های جمعیتی، تأسیسات زیربنایی و اقتصادی، صنعتی، تولیدی، اراضی کشاورزی و... و همچنین بهبود شرایط محیط زیستی در مناطق با پتانسیل غبارخیزی اقدام شود.
- یکی از اثربخش‌ترین نوع اقدامات کاهنده رخداد و اثرات ناشی از پدیده گردوغبار، مجموعه اقدامات پیشگیرانه است که کاهش رخداد و دامنه و گستره اثرات این پدیده را دنبال می‌کند. اقداماتی که به‌واسطه چند وظیفه‌ای بودن این پدیده غالباً درهم‌تنیده و

سازمان حفاظت محیط زیست

سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور

شنبه های آموزشی

به هم پیوسته هستند؛ همچنین گاهی به صورت هم افزا بر یکدیگر اثر دارند و در صورت عملیاتی شدن آن ها به صورت مستمر می تواند عملیات مقابله واکنشی را به سمت اقدامات پایدار و پیشگیرانه سوق دهد.

مدیریت گردوغبار ضمن همکاری همه جانبه دستگاه ها و سازمان های داخلی در سطح محلی و ملی، نیازمند همکاری کشورها در سطح بین المللی و منطقه ای در خاورمیانه نیز است.

ssafta.imo.org.ir

سازمان حفاظت محیط زیست

سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور

توصیه هایی برای مدیریت پارک های درون شهری

مدیریت پوشش گیاهی پارک ها و فضاهای سبز (۱)

- افزایش تنوع زیستی در فضای سبز شهری و نیز پارک های طبیعی یکی از مهم ترین اهداف مدیریت پوشش گیاهی فضای سبز می باشد که با اعمال رویکردهایی مدیریتی همچون موارد زیر که بهبود زیباگان از جمله زنبورها و پرندگان آن منطقه را به دنبال دارد ممکن می شود :
 - کاشت و توسعه گونه های بومی
 - افزایش تراکم درختان
 - افزایش تنوع پوشش گیاهان زیر اشکوب
- تلاش در جهت حفظ و احیای اکوسیستم ها در پارک های طبیعی
- در نظر گرفتن ویژگی های ریخت شناسی و فیزیولوژی گونه های گیاهی (مانند وسعت تاج پوشش، سیستم ریشه دوانی گیاه، خاصیت آلرژی زایی و دگرآسیبی و ...) و همچنین شرایط اقلیمی و جغرافیایی در طراحی فضای سبز
- جایگزین کردن چمن با گیاهان پوششی بومی که نیاز آبی کمتری دارند.
- برقراری تناسب بین کاشت گونه های فصلی و دائمی به طوری که چشم نوازی فضای سبز حفظ شود
- حذف گونه های مهاجم بیگانه و عدم کاشت آنها
- استفاده از پایه های گیاهی مقاوم به آفات و بیماریها به منظور کاهش و در نهایت حذف استفاده از سموم و آفت کش ها
- حذف کود و سموم شیمیایی در فضاهای سبز شهری و جایگزینی کود و سموم بیولوژیک و سازگار با محیط زیست
- پایش دوره ای فضاهای سبز شهری به منظور رفع چالش های قطعی و احتمالی از جمله عدم آبیاری منظم دوره ای و یا ناقص، شکل گیری و بروز آفات یا بیماریها، خشکی و یا کاهش رشد گیاهان و ...

ویژه کارکنان شهرداری ها و دهیاری ها و شوراهای اسلامی و روستا

مدیریت منابع آب و آبیاری پارک ها و فضاهای سبز (۲)

بدون شک یکی از فاکتورهای مهم و کلیدی در پایداری حیات طبیعی و انسانی در شهرنشینی امروزی، فضای سبز شهری می‌باشد. فضای سبز در تولید اکسیژن، کاهش گرد و غبار هوا به خصوص در مناطق بادخیز، جلوگیری از فرسایش خاک و کاهش تبخیر شدید از سطح خاک، و همچنین فراهم آوردن آرامش روانی مؤثر است. اما باتوجه به اقلیم خشک و نیمه خشک کشور، کمبود منابع آب قابل دسترس یکی از عوامل محدودکننده گسترش فضای سبز می‌باشد.

راهکارهای گوناگونی در این زمینه پیشنهاد می‌شود که از مهم ترین آن ها می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- انتخاب و کاشت گونه‌های گیاهی مقاوم به خشکی و مناسب با اقلیم منطقه (مطالعات موردی متعددی در این زمینه در شهرهای مختلف صورت گرفته است که از نتایج آن ها می‌توان بهره‌مند شد)
- اجرای طرح‌های جداسازی شبکه آب فضای سبز از شبکه آب شرب
- تأمین آب فضای سبز از منابع آب غیرقابل شرب و پساب تصفیه شده در شهرها
- استحصال رواناب شهری به منظور تأمین بخشی از آب مورد نیاز فضای سبز
- توسعه استفاده از روش های نوین آبیاری تحت فشار زیر سطحی مانند آبیاری قطره ای، آبیاری به روش بابلری و ...
- مدیریت بر زمان آبیاری (آبیاری در هنگام غروب و شب انجام شود تا سبب کاهش تبخیر و افزایش جذب آب توسط گیاه شود)
- عملیات اصلاح خاک (افزایش ظرفیت نگهداری آب و خاک با استفاده از کودهای دامی و آلی و ابر جاذب ها)
- تعمیر و بهسازی شبکه های توزیع فرسوده و قدیمی آب
- نظارت مستمر بر لوله ها و شیر آلات جهت اطمینان از عدم وجود نشتی آب
- استفاده از شیر آلات هوشمند به منظور دستیابی به استانداردها
- نصب تنظیم کننده های جریان آب بر روی شیر آلات

ویژه کارکنان شهرداری ها و دهیاری ها و شوراهای اسلامی و روستا

مدیریت انرژی در پارک ها و فضاهای سبز (۳)

اخیراً انرژی های تجدیدپذیر و سیستم انرژی توزیع شده (Distributed Energy System (DES توجه بیشتری را در سراسر جهان به خود جلب کرده است. انرژی های تجدیدپذیر از منابع تجدیدپذیر که به طور طبیعی دوباره تامین می شوند، مانند نور خورشید، باد، باران و موج جزر و مد و انرژی زمین گرمایی جمع آوری می شود و به طور گسترده توزیع شده و با آلودگی اندک، برای حل مشکلات جدی زیست محیطی مانند آلودگی هوا که ناشی از احتراق سوخت های فسیلی است، اهمیت زیادی دارد.

موارد ذیل در مدیریت انرژی عبارتند از:

- استفاده از انرژی خورشید به وسیله سامانه های فتوولتائیک
- استفاده از انرژی باد به وسیله انواع توربین های بادی
- استفاده از انرژی زمین گرایی
- استفاده از پیل سوختی و زیست توده
- کاهش استفاده از نور مصنوعی در زمان روشنایی کافی محیط
- استفاده از لامپ های کم مصرف و استاندارد
- استفاده از لوازم کاهش دهنده مصرف برق (تایمر، دیمر سنسور) در فضاهای مناسب
- بازدید و سرویس دوره ای موتورخانه های موجود، اصلاح لوله کشی ها، نصب شیر ترموستاتیک، عایق بندی مناسب و ...

سازمان حفاظت محیط زیست

سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور

ویژه کارکنان شهرداری ها و دهیاری ها و شوراهای اسلامی و روستا

مدیریت پسماند در پارک ها و فضاهای سبز شهری (۴)

- مدیریت پسماند یک مشکل جهانی و یک چالش کلیدی برای بسیاری از کشورهای در حال توسعه است. مدیریت نادرست پسماند یک تهدید جدی برای محیط زیست است. به منظور مدل سازی و متعادل سازی جریان زباله، اغلب به یک سری از زیرمجموعه ها تقسیم می شود که شامل منابع تولید زباله، مناطقی که زباله در آنها تشکیل یا ذخیره می شود و روشهای زندگی است. زباله های پارک ها و باغ های شهری به دو گروه عمده تقسیم می شوند که شامل ضایعات ایجاد شده توسط استفاده کنندگان، شهروندان و ضایعات سبز است که منبع غنی لیگنوسلولزی کم هزینه و بسیار در دسترس هستند که در حال حاضر در فرآیندهای کمپوست یا هضم بی هوازی تصفیه می شوند و مورد استفاده قرار می گیرند. در این راستا موارد ذیل می توانند حائز اهمیت باشند:
- تخمین میزان زباله های سبز بدست آمده از پارکها و محاسبه هزینه احداث کارخانه های مرتبط با زباله سبز (چوب بری، چپس چوب) و میزان سود عایدی از آنها
- شناسایی محصولات جدیدی که می توان از زباله های سبز بوجود آورد و مورد تقاضای مصرف کننده باشد
- استفاده از کود های حاصل از زباله های سبز برای بهبود کیفیت خاک
- نگهداری و تعمیر تجهیزات و وسایل موجود در الویت قرار گیرد تا تعویض و دور ریز آنها
- استفاده از کانتینرهای مخصوصی برای جمع آوری زباله و تفکیک زباله از مبدأ
- استفاده از سطل ها و مخازنی با شکل های جذاب و کارتونی و با رنگ های مختلف و یا استفاده از سطل های سخنگو که می تواند شهروندان بالاخص کودکان را به تفکیک زباله ترغیب نماید
- تولید محصولات بازیافتی نظیر نیمکت، سطل های زباله و یا وسایل ورزشی و بازی با ضایعات جمع آوری شده در خود پارک به منظور ترغیب به تفکیک و کاهش تولید پسماند
- یک راه بسیار مهم و ساده برای حل معضل زباله اطلاع رسانی و آموزش است که منجر به افزایش آگاهی زیست محیطی و همچنین برنامه ریزی راه حل های مطابق با توسعه پایدار می شود. **که این استراتژی آموزش شامل :**

سازمان تعلیمات عالی و آموزش

سازمان بهداشت و آموزش پزشکی

شنبه‌های آموزشی

- استفاده از وسایل آموزشی و بروشور در بدو ورود به پارک‌ها
- ایجاد علائم مخصوص در مناطق پربازدید
- برگزاری کلاس‌های آموزشی برای کارکنان پارک‌ها تا بتوانند به مردم آموزش دهند
- تهیه کانتینرهای بازیافت قابل مشاهده در اماکن عمومی و نصب علامت بازیافت

ssafta.imo.org.ir

سازمان حفاظت محیط زیست

سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور

ویژه کارکنان شهرداری‌ها و دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی و روستا

مدیریت فضاهای استراحت، آموزشی و ورزشی پارک‌ها و فضاهای سبز (۵)

- ایجاد مسیرهای پیاده روی خلاقانه در راستای کاهش سطوح چمن‌کاری در پارک‌ها مانند مسیرهای سنگچین مناسب پیاده روی بدون کفش و یا مسیرهایی با طراحی‌های ابتکاری
- طراحی چشم اندازهایی از گونه‌های گیاهی بومی و فضاسازی با سنگ فرش‌های مشبک، آجرهای مشبک و قطعات چوبی شکسته و آسیب دیده به منظور امکان رشد گونه‌های گیاهی و ایجاد زیستگاهی برای گونه‌های حیات وحش
- برگزاری دوره‌های فرهنگ‌سازی و آموزشی در خصوص اهمیت پوشش گیاهی و ضرورت حفظ آن در پارک‌ها، آشنایی با گونه‌های جانوری موجود، حفظ تنوع زیستی و محیط زیست پارک‌ها و ...
- بکارگیری هرچه بیشتر معماری فضای سبز عمودی، باغ پشت بام‌ها و یا پارکینگ‌های طبقاتی سبز با استفاده از گیاهان بومی و یا سازگار شده
- ایجاد باغ‌های شیشه‌ای آموزشی در طراحی داخلی مکان‌های عمومی با بکارگیری گیاهان بومی و انحصاری هر منطقه
- رعایت موارد ذکر شده با مدیریت آب، انرژی و پسماند در این فضاها

ویژه کارکنان شهرداری ها و دهیاری ها و شوراهای اسلامی و روستا

استفاده از نمادهای محیط زیستی مناسب، تابلوها و علائم

- پارک‌ها و باغ‌های شهری را به درستی می‌توان زیرساخت‌های سبز نامید که فواید مختلف زیست‌محیطی، اجتماعی و آموزشی را برای جامعه بشری بر عهده دارند، لذا با نصب تابلوها و یا بیلборدهای آموزشی می‌توان اهمیت این موضوع را مشخص ساخت.
- استفاده از عناصر و المان‌های شهری متناسب با فرهنگ بومی و هویت هر منطقه و معرفی ارزش‌های زیست‌محیطی و عدم استفاده از المان‌های بدون محتوا و کپی برداری شده از کشورهای دیگر
- استفاده از مجسمه‌های گونه‌های حیات وحش بومی کشور جهت معرفی و اهمیت حفاظت از آنها
- نصب تابلوهایی جهت معرفی گونه‌های گیاهی و جانوری موجود در پارک‌ها و فضاهای سبز شهری بویژه گونه‌های بومی آنها
- تهیه و نصب پلاک‌هایی چوبی برای معرفی گونه‌های درختی مسن در پارک‌ها و فضاهای سبز شهری جهت اهمیت حفظ این گونه‌ها و جلوگیری از آسیب به آنها
- استفاده از نمادهای محیط زیستی برای جلوگیری از آسیب به گونه‌های گیاهی و جانوری (عدم کندن گیاهان، قطع درختان، آتش افروزی، حاکای بر روی درختان، رها سازی گونه‌های مهاجم، آزار حیوانات، غذا دادن به آنها و ...)
- استفاده از تابلوهای آموزشی و استند برای آموزش جلوگیری از تخریب محیط زیست، عدم آلوده سازی آب، عدم تولید زباله و رها سازی در طبیعت و ...
- در ساختار، نوع و جنس عناصر و المان‌ها و همچنین محل نصب و جانمایی آنها اصول زیست‌محیطی رعایت شود
- علاوه بر استفاده از تابلوها، علائم و نمادها، ارائه آموزش و فرهنگ سازی توسط مروجین و مربیان دوست دار و آشنا به محیط زیست به صورت حضوری در پارک‌ها و فرهنگسراها می‌تواند در این امر موثر واقع شود.

ویژه کارکنان شهرداری ها و دهیاری ها و شوراهای اسلامی و روستا

مدیریت حیات وحش پارک ها و فضاهای سبز

- عوامل مختلفی نظیر شکل و اندازه پارک و پوشش زمین می‌توانند بر تنوع و فراوانی گونه‌های حیات وحش تأثیر گذار باشند. بالا بردن غنای گونه‌ای پارک‌های شهری و نگهداری این تنوع مستلزم برنامه ریزی، طراحی و مدیریت فضای سبز به گونه‌ای می‌باشد که کم‌ترین تأثیر را از محیط شهری داشته باشد یا این که بتوان با استفاده از بافرهای مخصوص، شدت این اثرات را تا میزان قابل توجهی کاهش داد.
- مدیریت پارک‌ها و فضاهای سبز شهری از جمله عوامل تأثیرگذار بر تنوع حیات وحش است. غنای گونه‌ای در مناطقی که مدیریتی در سطح بالا دارند نسبت به پارک‌هایی که دارای مدیریت ضعیفی هستند بالاتر است.
- ساختار و پوشش گیاهی، موجب افزایش دسترسی به مواد غذایی و تنوع بیشتر پناه‌های موجود برای جانوران می‌شود و این موضوع به خصوص در مورد حضور پرندگان در فضاهای سبز شهری به دلیل داشتن صدا و زیبایی‌های خاص و منحصر به فرد، می‌تواند عامل محرکی برای جذب شهروندان با پارک‌ها و فضاهای سبز شهری شوند.
- تنوع گونه‌ای ارتباط مستقیمی با تنوع چشم انداز و فراوانی زیستگاه‌های اطراف پارک‌ها دارد، لذا می‌توان به احداث پارک‌هایی با اندازه بزرگ و شکل مناسب و پارک‌هایی میان پارک‌های موجود برای تسهیل حرکت و جابجایی پرندگان بین پارک‌های مختلف شهر اقدام نمود.
- افزایش ناهمگنی و تنوع زیستگاه در پارک‌ها، اختصاص محیط‌هایی بدون شلوغی و آرام در پارک‌ها، موجب جذب بیشتر گونه‌ها می‌گردد و با توجه به اینکه پرندگان گروه غالب پارک‌های شهری هستند که بخش یا تمام چرخه زندگی خود را در پارک‌ها طی می‌کنند، همچنین با عنایت به نقش آنها درگرده افشانی، کنترل حشرات محیط و پراکنش گیاهان می‌توان:

- نصب دوربین‌هایی برای تماشای پرندگان

- ایجاد فضاهای مناسب برای لانه‌گزینی پرندگان

سازمان تعلیمات محیط زیست

سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور

شنبه‌های آموزشی

- برگزاری کارگاه‌های آموزشی، مستقر کردن ایستگاه‌های پرنده نگری، فروش پوستر و بروشورهای مربوط به پرندگان

ssafta.imo.org.ir

کاهش جمعیت سیاه خروس قفقازی گونه نادر ارسباران

یکی از نادرترین پرندگان دنیا، سیاه خروس قفقازی، نماد زیست بوم ارسبارانی است که در پهنه منحصر به فرد این زیست بوم و در آذربایجان شرقی زندگی می‌کند و با تهدید کاهش جمعیت روبرو شده است.

این گونه بومی منطقه قفقاز، در بین دریای سیاه و دریای خزر در کوه‌های قفقاز کوچک و بزرگ در کشورهای روسیه، گرجستان، ارمنستان، آذربایجان، ترکیه و شمال غرب ایران دیده شده و جمعیت جهانی آن حدود ۵۰ تا ۱۰۰ هزار قطعه برآورد شده است؛ همچنین به نظر می‌رسد در ایران نیز متناسب با محدودیت زیستگاه جمعیت پرنده، ۲۵۰ تا ۳۵۰ قطعه سیاه خروس قفقازی زندگی می‌کنند؛ البته باید توجه داشت که آمار بیان شده قطعی نیست و این گونه نادر نیاز به حمایت و حفاظت جدی و برنامه ریزی شده، دارد.

بخش بسیار کوچکی از زیستگاه این پرنده کمیاب، در کشورمان قرار دارد و به دلیل منحصر به فرد بودن گونه مورد بحث در ایران، نیاز است از سیاه خروس قفقازی به عنوان نماد زیست بوم ارسبارانی حفاظت کنیم چراکه جنگل تراشی، تغییر اقلیم و فعالیت معدن در منطقه عوامل تهدیدکننده زیستگاه پرنده پرمز و راز ارسباران است. بهترین راه حفاظت از ذخایر ژنتیکی کشور حفاظت گونه‌ها در زیستگاه است بنابراین برای حفظ این ژن ارزشمند، جلوگیری از تخریب زیستگاه، موثرترین راهکار مدیریتی است و برای حفظ جمعیت سیاه خروس ضمن افزایش آگاهی‌های عمومی، همه‌آحاد جامعه اعم از مردم محلی، وزارت خانه‌ها و دستگاه‌های متولی توسعه و گردشگران باید نقش آفرینی کنند و دست به دست یکدیگر دهند.

سیاه خروس قفقازی در جنگل‌های کوهستانی، کمربند آلپی و در ارتفاع بین هزار و ۵۰۰ تا سه هزار زندگی می‌کند؛ گونه‌ای اجتماعی است و غیر از دوره جوجه‌آوری، نرها و ماده‌ها دسته‌های جدا از یکدیگر تشکیل می‌دهند. این پرندگان عمدتاً از گیاهان مانند جوانه‌ها، برگ‌ها و میوه‌های انواع متنوعی از بوته‌ها، علف‌ها و درختچه‌ها مانند درخت غان، بیدمشک، پیرو، بید، گل صدتومانی، نسترن، بلوط، قره‌قات، توت‌فرنگی، سیب وحشی و... و جانوران بی‌مهره مانند حشرات و عنکبوتیان تغذیه می‌کنند.

زمان جوجه‌آوری پرنده از نیمه اردیبهشت تا اوایل خرداد ماه آغاز و در این زمان نرها در میعادگاه تولید مثل کنار هم جمع می‌شوند و با نمایش حرکاتی مانند جست زدن به هوا و چرخش موجب جلب توجه ماده‌ها می‌شوند؛ پرنده نر در روتنه سیاه با چلای سیز و در زیر رتنه سیاه با چلای آبی با لکه سفید کوچک روی کتف‌ها، لکه قرمز بالای چشم‌ها و دم بلند و دوشاخه با احنای شامپوهای کناری مشخص و پرنده ماده قهوه‌ای روشن با نوارهای عرضی سیاه و دم کوتاه‌تر از نر و بدون احنای کناری است.

ماده‌ها بعد از جفتگیری از نرها جدا و در آشیانه‌هایی با کودی کم در زمین‌های شیب‌دار دو تا ده عدد تخم گذاشته و روی تخم‌ها حدود ۲۰ تا ۲۵ روز می‌خوابند. جوجه‌ها در بدو تولد پوشیده از کرک پر و برای تغذیه مستقل هستند ولی تا حدود دو ماهگی توسط مادر مراقبت می‌شوند؛ در این بین هوای سرد و مه‌آلود، اصلی‌ترین دلیل مرگ و میر جوجه‌ها است.

ویژه کارکنان شهرداری ها و دهیاری ها و شوراهای اسلامی و روستا

میش مرغ، نماد ارومیه

طبق آخرین برآوردها، میش مرغ در سالهای گذشته به دلیل محدود شدن زیستگاه های طبیعی، شکار بی رویه، اختلال در مناطق زیست و تخمگذاری آن، در معرض تهدید انقراض قرار گرفته است. متأسفانه زیستگاه این پرنده به دلیل تعارضات و تهدیدات محیطی در حال از بین رفتن است و زمینه انقراض این پرنده کوتاه پرواز را سریعتر فراهم کرده است.

این پرنده ای از خانواده میش مرغ ها و سنگین ترین پرنده قابل پرواز در دنیا است؛ عمدتاً در علفزارهای باز، دشت ها و استپ های وسیع بدون درخت، مزارع گندم، نخود و یونجه زارها همچنین بصورت گروهی و در دسته های نسبتاً کوچک زندگی می کند. اثرات مستقیم فعالیت های کشاورزی در بوکان مربوط به هم زمانی سمپاشی با خارج شدن جوجه ها از تخم و طی مراحل رشد اولیه میباشد که به دلیل تأثیر مستقیم سم روی پرنده باعث از بین رفتن جوجه ی نوپا می شود. به دلیل سمپاشی حشرات مورد تغذیه میش مرغ از بین رفتند و این مساله اثر غیرمستقیم بر زندگی میش مرغ ها دارد. همچنین فعالیت کمباین های درو کننده غلات که بر اساس عرف محلی در ساعات شبانگاهی صورت می گیرد، موجب از بین رفتن جوجه ها می شود. از سوی دیگر خریداری محصول سرپای کشاورزان، تبارشناسی جهت تعیین نزدیکترین جمعیت اهدا کننده ی تخم در خارج از ایران، مدیریت پسماند، کنترل سگ ها، برقراری وضعیت فوق العاده و پایش فشرده در دوره ی زادآوری، حلقه گذاری و ردیابی ماهواره های جوجه ها پس از احیای جمعیت از مهمترین اقداماتی است برای نجات گونه از بحران انقراض توصیه می شود. این پرنده خجالتی در حدود دو الی چهار تخم در لابه لای مزارع و محصولات کشاورزی می گذارد که پس از ۲۵ تا ۲۸ روز جوجه میش مرغ بدنیا می آید و طول عمر این پرنده سنگین وزن بسته به شرایط زیستی بین ۱۰ تا ۱۵ سال است. طول بدن این پرنده سنگین ۷۵ تا ۱۲۰ سانتیمتر است که فاصله نوک بالها از دوطرف به ۲۶۰ سانتی متر نیز می رسد. این پرنده در ایران فقط در محدوده کوچکی از زیستگاه های شهرستان بوکان در استان آذربایجان غربی قرار دارد.

قرقاول نماد جانوری اردبیل

قرقاول، به عنوان نماد طبیعی و زیست محیطی این استان انتخاب شده است. مناطق شمالی استان بویژه شهرستان های پارس آباد، بيله سوار و گرمی مغان از زیستگاههای مهم قرقاول در کشور بشمار می رود.

با هدف حفاظت و حمایت از گونه های حیات وحش هریک از استان های کشور دارای نماد جانوری شده اند و انتخاب قرقاول بعنوان نماد استان اردبیل نیز در این راستا بوده است.

در سال های اخیر قرقاول در استان اردبیل در معرض خطر کاهش جمعیت قرار گرفته و بر این اساس حفاظت و حمایت از آن نیز ضروری شده است.

قرقاول گونه ای از ماکیان سانان است. قرقاول کلمه ای ترکی است. نامهای فارسی آن تَدَرُو، ترنگ و خروس صحرایی است.

قرقاول پرنده ای است که به خاطر داشتن دم بلند و راه رفتن باشکوهش از سایر ماکیان متمایز می شود. این پرنده یکی از عجیب ترین پرندگان جهان است. قرقاول ها روی درختان زندگی می کنند و انواع بالغ از برگ های درختان، حشرات، تمشک، دانه ها و میوه های جنگلی تغذیه می کنند. این پرنده هنگام احساس خطر معمولاً پرواز نمی کند، بلکه به سرعت می دود و پنهان می شود. در ارتفاع کم پرواز می کند و مدت پروازش معمولاً کوتاه است.

زیستگاه این پرنده در جنگل های مرطوب، بوته زارها و درختان پهن برگ یا خزان کننده است که در زیر بوته های آنها آشیانه می کند. قرقاول ها وابستگی زیادی به جنگل ها و بوته زارها دارند آنها معمولاً در جنگل ها استراحت و در نقاط باز و کم درخت و کشتزارها به تغذیه می پردازند.

قرقاول ها نظیر مرغ و خروس و انواع بوقلمون جزو ماکیان تقسیم بندی شده و به این ترتیب از نظر مشخصات ظاهری و فیزیولوژیکی کم و بیش تمامی خصوصیات گروه ماکیان را دارند. قد پرنده به اندازه مرغ و خروس معمولی بوده ولی پره های دم در قرقاول رشد بسیار زیادی می کند به طوری که در برخی از نژادها، طول دم به ۱/۵ متر می رسد و بدین

سازمان تعلیمات عالی و متوسط

سازمان آموزش عالی و متوسط

شنبه‌های آموزشی

آموزش‌های مدیریت محیط زیست

شماره ۸۵

گونه درازای پرند از سر تا دم به دو متر هم می‌رسد. ارتفاع قرقاول‌ها از ۵۰ تا ۱۰۰ سانتی متر است.

ssafta.imo.org.ir

ویژه کارکنان شهرداری ها و دهیاری ها و شوراهای اسلامی و روستا

قوچ اصفهانی، نماد محیط زیست اصفهان

قوچ اصفهان، نماد حیات وحش جانوری استان اصفهان است و در فهرست گونه‌های آسیب پذیر می باشد.

خصوصیات ظاهری: خمیدگی شاخ ها بطرف گردن، دارای لکه زینی شکل سفید رنگ در ناحیه کمر، رنگ بدن از سایر قوچهای ایران تیره تر بوده اما رنگ دست و پا و پوزه نسبت به سایر بدن کمی روشنتر است.

از برگ انواع درختچه ها و بوته ها و از انواع علوفه تغذیه می کند.

قوچ و میشها به صورت گروهی زندگی می کنند. معمولاً میش‌ها، بره‌ها و نرهای جوان با هم و جدا از گله‌های مسن تر مشاهده می شوند.

وضعیت گونه: در رده بندی فهرست اتحادیه جهانی حفاظت (IUCN) جزء گونه های آسیب پذیر (VU) محسوب می شود.

زیستگاه این قوچ بطور انحصاری در ایران و استان های اصفهان و چهارمحال و بختیاری است استفاده نمادین، از این گونه جانوری در رویدادهای فرهنگی، اجتماعی و ورزشی مورد توجه قرار گیرد زیرا توجه به نماد قوچ اصفهان، توجه به محیط زیست و حیات وحش غنی این استان است. پناهگاه حیات وحش و پارک ملی قمیشلو، پناهگاه حیات وحش موته و کلاه قاضی از زیستگاه های شاخص این گونه جانوری هستند. وضعیت جمعیتی این گونه در کلاه قاضی نگران کننده است اما در قمیشلو و موته شرایط بهتر است؛ گرچه در یک دهه گذشته جاده و توسعه صنایع این نواحی را با تهدیدهای جدی روبه‌رو کرده است. جاده‌ها و مناطق صنعتی هر روز در حال نزدیک شدن به قمیشلو هستند؛ خطری که با محاصره این منطقه و ادامه روند خشکسالی ها می‌تواند در آینده تیر خلاصی باشد بر پیکر یکی از زیستگاه‌های مهم حیات جانوری اصفهان.

این حیوان در تپه ماهورها و دامنه کوه‌ها بیشتر دیده می‌شوند؛ جایی که در محاصره مناطق صنعتی و معادن می‌تواند آسیب‌های بزرگی برای جمعیت این گونه جانوری را در پی داشته باشد.

عقاب طلایی، نماد استان البرز

عقاب طلایی، نماد استان البرز، پرنده ای شکاری و از نادر حیوانات بومی [حیات وحش ایران](#) است. در ایران زیستگاه عقاب طلایی در امتداد دو رشته کوه [البرز](#) و زاگرس و مناطق کوهستانی نواحی شمال غربی است اما در نواحی جنوب شرقی تا مناطق مرتفع استان کرمان و کوه بزمان در استان سیستان و بلوچستان نیز دیده می شود.

عقاب طلایی، جزئی از تنوع زیستی ایران است و تنوع زیستی ارزشمندترین گنجینه بشری محسوب می شود بنابراین محافظت از جانداران، یک وظیفه انسانی به شمار می رود و نابودی آنان، خیانت به امانت الهی است. یازده گونه [عقاب](#) شناسایی و ثبت شده است که عقاب طلایی (*Aquila chrysaetos*) یکی از آنها است.

در حال حاضر بزرگترین دشمن عقاب طلایی انسان است به گونه ای که انسان به کاهش جمعیت آنها دامن زده است؛ جمعیت این پرندگان در کل پراکنش جهانی رو به کاهش و به خصوص در ایران در معرض خطر انقراض قرار گرفته است. متوسط طول عمر این پرندگان حدود ۳۹ سال تخمین زده شده است اما در طبیعت به خاطر آلودگی محیط زیست و شکار انسان به ۱۱ سال رسیده است. برای حفاظت از این گونه ارزشمند نیاز است تا از زیستگاه‌های آن محافظت کنیم و جلوی خرید و فروش و قاچاق عقاب طلایی را بگیریم.

این گونه عقاب در فهرست پرندگان در معرض خطر انقراض ایران قرار دارد و باید تمهیدات لازم در مورد حفظ این گونه با ارزش صورت بگیرد. به خصوص که این پرنده از نادرترین پرندگان و حیوانات بومی ایران است.

از بزرگترین تهدیدات کاهش جمعیت عقاب طلایی ایران، برداشتن و دزدیدن جوجه‌ها از آشیانه و شکار عقاب‌های جوان به خاطر ناتوانی در پرواز و فروش آنها است. متأسفانه عقاب طلایی قیمت چند میلیونی در بازار قاچاق دارد اما هیچ قیمتی نمی‌تواند جایگزین شکوه پرواز این پرنده بومی شکاری ایران شود.

سازمان حفاظت محیط زیست

سازمان شیلات و دامپروری و شیلات

شنبه‌های آموزشی

از آنجا که قوش‌بازی در ایران ممنوع است، خرید این پرندگان و ناتوانی در نگهداری آنها منجر به آسیب دیدن این پرندگان و مرگ آنها نیز می‌شود. تخریب زیستگاه‌های این پرنده قدرتمند آسمان ایران، از عوامل دیگر در کاهش جمعیت عقاب‌های طلایی ایران است.

از طرفی حیواناتی چون پلنگ، خرس قهوه‌ای و عقاب دم سفید، توانایی کشتن این عقاب را دارند و عقاب‌های طلایی جوان بیشتر توسط این حیوانات شکار می‌شوند اما بیشتر مرگ و میرهای عقاب‌های طلایی به خاطر حملات رقابتی بین آنها برای قلمرو صورت می‌گیرد. زاغ نیز از پرندگانی است که به تخم این پرندگان حمله می‌کند و آنها را می‌شکند.

مشخصات ظاهری

از نظر بزرگی طول بال‌ها، عقاب طلایی پنجمین گونه‌ی بزرگ در بین گونه‌های عقاب زنده در دنیا است. عقاب طلایی در زبان ترکی قارا قوش، در کردی پهرکوور و در لهجه‌ی لری با نام آلو گفته می‌شود. جنس نر و ماده این گونه شبیه به هم و ماده کمی بزرگتر از نر است. این گونه از عقاب در قسمت سرش، پشت گردن و پوش‌پره‌های ثانوی بال‌هایش دارای رنگ طلایی است.

در عقاب‌های جوان پره‌های سفید در قاعده دم و پره‌های اولیه مشاهده می‌شود. هر چه سن این عقاب بیشتر می‌شود، رنگ سفید پرها محو می‌شود و به تیرگی گرایش پیدا می‌کند. در پرندگان جوان حدود دو سوم طول دم آنها سفید رنگ است. منقار این گونه حدود پنج سانتی‌متر است. پاهای تنومند این عقاب پوشیده از پرها است، اما بخش پایین پاها بدون پر و زرد رنگ است. طول بدن این پرندگان ۷۵ تا ۸۸ سانتی‌متر است. طول بال‌های آنها در هنگام گستردگی ۲۰۴ تا ۲۲۰ سانتی‌متر است.

زیستگاه و پراکنش جهانی

عقاب‌های طلایی ایران از نوع زیر گونه اوراسیایی هستند که از قزاقستان، مغولستان، ایران، قفقاز، چین و از امتداد هیمالیا و شمال پاکستان تا بوتان پراکنش دارند. در شمال شرقی میانمار و بندرت پراکنش آنها تا شمال هند ادامه دارد. عقاب‌های طلایی در

قزاقستان، مغولستان و سایر کشورها برای شکار روباه و گرگ آموزش می‌بینند. در ایران باستان نیز قوش‌بازی و پرندگان شکاری نیز برای شکار پرورش داده می‌شد اما این سنت در ایران از بین رفته است.

آنها برای شکار، مناطق باز یا نیمه باز را ترجیح می‌دهند. پوشش گیاهی بومی برای آنها جذابیت خاصی دارد. آنها از مناطق توسعه‌یافته و از هر نوع مکان‌های شهری تا کشاورزی و همچنین مناطق انبوه جنگلی پرهیز می‌کنند مگر آنکه زیستگاه‌های طبیعی آنها تخریب یا تصرف شده باشد.

تغذیه و عادات غذایی

این پرنده در طول روز مسافت زیادی را در جستجوی طعمه و شکار طی می‌کند؛ گاهی نیز ساعت‌ها روی صخره یا درختی بلند می‌نشیند و منطقه را برای شکار ارزیابی می‌کند. شکار و طعمه این پرنده بیشتر از پستانداران کوچک تا بزرگ (موش، قوچ و میش جوان و مریض، بزهای کوهی، توله‌ها و گرگ جوان، شغال، خرگوش، آهو جوان، گربه وحشی، روباه، سنجاب، موش خرما)، انواع پرندگان (کبک، جغد، زاغ، کبوتر، غاز، درنا، بوقلمون‌های وحشی) و گاهی خزندگان (مار و لاک پشت) و ماهی‌ها است. در صورت عدم طعمه و یا کمیاب شدن شکار در قلمروش از مردار و لاشه‌ی پرندگان نیز تغذیه می‌کند. پرنده ماده این گونه از نظر شکار قوی‌تر از نرها است. رهایی از چنگال تیز و برنده این عقاب قوی و نیرومند اغلب غیر ممکن است. چنگال تیز و برنده عقاب طلایی در پوست طعمه فرو می‌رود و حرکت و فرار را برای آن غیرممکن می‌سازد. این عقاب توانایی حمل و بلند کردن طعمه‌های تا وزن هشت

سازمان حفاظت محیط زیست

سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور

شنبه‌های آموزشی

کیلوگرم را دارد درحالی که میانگین وزن عقاب طلایی چهار الی هفت کیلو است. قدرت بینایی این عقاب فوق‌العاده تیز بینانه است، به طوری که می‌تواند ماهی را زیر آب ببیند و شکار کند.

عادات و رفتار

عقاب‌های طلایی معمولاً زندگی منفردی دارند اما برای تولید مثل جفت می‌شوند و تک همسر و نسبت به همسرانشان وفادار هستند. این پرندگان روزگرد هستند و پروازی قدرتمند دارند. به خاطر داشتن بال‌های بزرگ، نیازی به بال زدن‌های مکرر نیست. متوسط سرعت پرواز آنها بیش از نود کیلومتر است اما در هنگام شیرجه زدن برای شکار طعمه، سرعت آن به بیش از ۲۰۰ کیلومتر بر ساعت نیز می‌رسد. عقاب‌های طلایی نسبت به قلمرو خودشان بسیار حساس هستند و برای حفظ آن با هم نزاع می‌کنند و درگیر می‌شوند. قلمرو آنها ممکن است بیش از ۲۰۰ کیلومتر نیز باشد.

ssafta.imo.org.ir

سنجاب ایرانی، نماد استان ایلام : بلوط کاران، در شیب انقراض قرار گرفتند

سنجاب ایرانی، حیوان نازنینی که در دام انقراض افتاده است چراکه انسان موقع دیدن او بدون در نظر گرفتن طبیعت، می خواهد آن را به خانه خود ببرد؛ در پی اسارت بی اندازه این گونه زیبا توسط شکارچیان برای فروش و جمع آوری میوه های بلوط توسط مردم، کاهش جمعیت سنجاب ایرانی کلید خورده و نسل این گونه ارزشمند را در خطر انقراض قرار داده است.

سنجاب ایرانی نماد استان ایلام محسوب می شود و با زیستن در جنگل های زاگرس به حیات درختان بلوط کمک می کند. در این استان ۶۴۰ هزار هکتار جنگل وجود دارد که ۹۰ درصد آن را درختان بلوط تشکیل می دهد؛ در این بین سنجاب ایرانی لقب "سنجاب بلوط کار" را به خود گرفته است چراکه شاخص سلامت جنگل های بلوط به شمار می رود و در هر جایی که حضور داشته باشد، آن جنگل از سلامت کامل برخوردار است.

جمعیت سنجاب ایرانی پراکندگی وسیعی دارد و معمولاً در جنگل هایی تا ارتفاع دو هزار متر از سطح دریا قابل مشاهده است. این سنجاب یکی از دو سنجابی است که حضورشان در جزایر دریای مدیترانه ثبت شده است.

متأسفانه سالهاست که جنگل های بلوط ایلام با مشکلاتی نظیر خشکسالی، آتش سوزی، خشکیدگی و... مواجه هستند و همین عوامل باعث شده علاوه بر تخریب جنگل های استان، حیات گونه های جانوری مثل سنجاب نیز در خطر باشد.

افراد سودجو برای به اسارت گرفتن این پستاندار دست به هر کاری می زنند، از سوزاندن درختان بلوط گرفته تا تبری که قطع زاگرس را نشانه گرفته است و اکنون، تنها دست به دست دادن تمام افراد، NGO ها و دولت برای حفاظت از سنجاب ایرانی می تواند روند انقراض را متوقف کند.

ویژه کارکنان شهرداری ها و دهیاری ها و شوراهای اسلامی و روستا

لاک پشت پوزه عقابی، نماد استان بوشهر

لاک پشت پوزه عقابی، گونه ارزشمندی است که به عنوان نماد استان بوشهر انتخاب شده و مناطق حفاظت شده ساحلی استان بوشهر محل امنی برای زیست و زادآوری لاک‌پشت‌های دریایی از جمله لاک‌پشت پوزه عقابی است.

لاک‌پشت‌های دریایی از جمله گونه‌های تحت حمایت به شمار می‌رود که در فهرست قرمز سازمان جهانی حفاظت از طبیعت و منابع طبیعی قرار دارند. عوامل انسانی تاثیرگذارترین دلیل نابودی لاک‌پشت‌های پوزه عقابی است؛ فعالیت‌هایی نظیر تجارت لاک‌پشت به دلیل استفاده از لاک خوش طرح و رنگ آن در صنایع زینتی، استفاده از تخم و گوشت آن به دلیل ارزش غذایی و کاربردهای پزشکی، از بین بردن زیستگاه طبیعی آن‌ها به وسیله حفاری نفت و عوامل دیگر، از جمله دلایلی هستند که این لاک‌پشت‌ها را در معرض انقراض قرار می‌دهد.

لاک‌پشت پوزه عقابی در دریا چرخه حیات دارد و وجود این لاک‌پشت سلامت دریا را نشان می‌دهد؛ به شدت در معرض خطر انقراض است و ضروری است تا مطالعات و اقدامات بیشتری برای حفاظت از این گونه مهم زیستی صورت گیرد.

لاک‌پشت‌های دریایی قادرند با استفاده از میدان کره زمین، مسیریابی کنند؛ از پنج گونه لاک‌پشت مشاهده شده در سواحل خلیج فارس دو گونه لاک‌پشت پوزه عقابی و سبز در سواحل و جزایر منطقه تخم‌ریزی می‌کنند. لاک‌پشت پوزه عقابی، هر بهار در سواحل حفاظت شده استان بوشهر تخم‌گذاری می‌کند و این روند تا پایان تیر ادامه دارد.

لاک‌پشت پوزه عقابی در حال حاضر تنها گونه‌ای است که در سواحل جزیره‌ای جنوب ایران به صورت گسترده تر تخم‌گذاری می‌کند. در جزایر مند لاک‌پشت نوک عقابی به عنوان گونه غالب، لانه سازی و تخم‌گذاری می‌کند و تخم‌گذاری گونه سبز بصورت موردی مشاهده شده است. سواحل خلیج نای بند، جزایر سه گانه منطقه مند شامل نخیلو، تهمادون و ام‌الگرم، سواحل خور زیارت در شمال آن و جزایر خارک و خارکو محل تخم‌گذاری لاک‌پشت‌های دریایی بوده است.

لاک‌پشت‌های پوزه عقابی هر سه تا چهار سال یک بار به شرایط تخم‌گذاری می‌رسند که در دو مرحله و به فاصله دو هفته برای تخم‌گذاری به زادگاه خود باز می‌گردند. این لاک‌پشت‌ها در هر بار تخم‌گذاری ۱۰۰ عدد تخم می‌گذارند.

سازمان تعلیمات محیط زیست

سازمان آموزش و پرورش و تربیت بدنی

شنبه‌های آموزشی

آموزش‌های مدیریت محیط زیست

شماره ۸۹

سه ماه پس از تخم گذاری، بچه لاک پشت‌ها سر از تخم بیرون می‌آورند و به سمت دریا حرکت می‌کنند.

ssafta.imo.org.ir

معرفی ماهی قزل آلاي خال قرمز لار نماد محیط زیست استان تهران

پارک ملی لار از پارک های ملی منحصر به فرد ایران و جهان در دامنه ی غربی قله دماوند در استان های مازندران و تهران قرار گرفته و نمونه ای شاخص از زیستگاه کوهستانی به شمار می آید. پیش از احداث سد لار، برخی از جمعیت های قزل آلاي موجود در رودخانه های لار، پس از مدتی به سمت دریای خزر مهاجرت کرده و به نهایت رشد خود می رسیدند. اما پس از احداث سد، دیگر امکان مهاجرت به دریای خزر وجود نداشته و ماهی ها تنها بین رودخانه ها و دریاچه سد پارک ملی لار مهاجرت می کنند. مهمترین منابع تامین کننده آب سد لار رودخانه های دلیچای، آب سفید، الرم، سیاه پلاس و لار می باشند.

قزل آلاي خال قرمز (*Salmo trutta fario*)

قزل آلاي خال قرمز تنها ماهی آبهای جاری با رنگ سبز زیتونی متمایل به قهوه‌ای و خالهای قرمز در سطح بدن مشخص می گردد. این خالها ممکن است با تغییر محیط از بین رفته و یا به خالهای تیره و روشن تبدیل گردند.

ماهی مذکور که از گونه‌های بومی آبهای صاف، خنک و عاری از آلودگی در نقاط ارتفاعی می باشد، از بهترین شرایط زیستگاهی در حوزه لار برخوردار است. غلیان شدید آب زلال در بستر سنگلاخی با آبشارهای کوچک و بزرگ و تخته سنگهای بزرگ در مسیر رودخانه ها با منابع قابل توجه تغذیه در بستر مناسب حضور این گونه را در رودخانه‌های حوزه لار توجیه پذیر نموده و گسترش آنها را در سطح وسیعی از آبگیرهای حوزه معنی بخشیده است. تخم‌ریزی قزل آلاي خال قرمز در فصل پائیز که آب خنک می شود آغاز و تا اواخر آذر ادامه پیدا می کند.

قزل آلاي خال قرمز به عنوان گونه اندمیک (Endemic) و قابل توجه از نظر اکولوژیک، دیدگاه جلب توریست و صید ورزشی در منطقه لار از گونه‌های شاخص بوده و در صورت مدیریت مطلوب باردهی مثبتی را در بالا بردن ارزش زیستگاهی و تفرجگاهی حوزه

سازمان حفاظت محیط زیست

سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور

شنبه‌های آموزشی

لار به عهده خواهد داشت. بسترهای مناسب تخم ریزی همراه با شرایط مطلوب زیستگاهی همه ساله مقادیر معتناهی از بچه ماهیان را پرورش می‌دهند. این بچه ماهیها قبل از ورود دامداران مهاجر به منطقه که رودخانه‌ها در اثر جریان ذوب برفها در سراسر طول مسیر به هم پیوسته می‌باشند، در مسیر جریان آب گسترش یافته و در اکثر مسیرها حضور خود را نمایان می‌سازند. لکن پس از ورود دامداران مهاجر که خیل عظیمی از مهمانان را از راههای دور و نزدیک به این منطقه می‌کشاند، این منابع مورد هجوم قرار گرفته و در طول تابستان خسارات قابل توجهی به ذخائر آبزیان منطقه وارد می‌گردد. در صورتیکه این ذخایر با برنامه‌ریزی صحیح قابل استفاده در صید ورزشی و یا انتقال به زیستگاههای مستعد دیگر که ماهیان قزل آلای خال قرمز حضور فیزیکی خود را در آنها از دست داده‌اند تحت مدیریت قرار گیرند، در تامین منافع منطقه بسیار موثر خواهد بود.

ssafta.imo.org.ir

ویژه کارکنان شهرداری ها و دهیاری ها و شوراهای اسلامی و روستا

کبک دری، نماد استان چهارمحال و بختیاری

کبک دری، نماد استان چهارمحال و بختیاری است و تخریب زیستگاه های خاص این پرنده از سوی انسان ها، ورود دام ها به منطقه، از بین رفتن پوشش گیاهی، خشکسالی، شکار بی رویه و غیرمجاز در مناطق وجود این گونه را کمیاب کرده است.

این گونه در فهرست سرخ IUCN در رده کمترین نگرانی (Least Concern) و در ضمیمه ۱ کنوانسیون منع تجارت بین المللی گونه های در خطر انقراض (CITES) و در فهرست پرندگان حمایت شده ایران قرار داشته و دارای ارزش حفاظتی است.

پایش جمعیت های زادآور و همچنین تغییرات بوم شناختی در زیستگاه های کلیدی، بررسی زیستگاه های بالقوه در سایر مناطق، ایجاد محدودیت های دسترسی انسان به مناطق تخم گذاری، تدوین قوانین و افزایش تدابیر حفاظتی، افزایش آگاهی عمومی، جلوگیری از شکار و صید بی رویه، بررسی عوامل محدود کننده و مدیریت پایدار و در خور زیستگاه، جلوگیری از برداشت تخم و گرفتن افراد بالغ و نابالغ از آشیانه، افزایش آگاهی های عمومی بویژه جوامع محلی و اطلاع رسانی درباره ویژگی های خاص این پرنده و فرهنگ سازی برای حفظ آن ضروری است.

با توجه به ویژگی‌های زیستگاه‌های مطلوب این گونه که اغلب در ارتفاعات بالا قرار دارند که اغلب صعب العبور هم هستند، مزید بر آن منزوی بودن این پرند جمع آوری آمار دقیقی از جمعیت این گونه کار دشواری است و محدود به مشاهدات اتفاقی و یا مطالعات اختصاصی در این رابطه است. با این وصف بر پایه‌ی مطالعات گذشته وضعیت جمعیتی این پرند کمیاب برآورد می‌شود. پرند ای بسیار محتاط و اغلب در گروه‌های خانوادگی کوچک دیده می‌شود به همین دلیل ارائه آمار دقیقی از آن میسر نیست.

شکار کبک شوم است

مردم بختیاری شکار کبک دری را شوم می‌دانند و معتقد هستند تاثیر بدی بر زندگی آنها خواهد داشت از این رو بیشترین آسیبی که به جمعیت اینگونه وارد می‌شود ناشی از تخریب زیستگاه و شکار توسط شکارچیان غیر محلی است. کبک دری پرند ای است خوش صدا که بخش قابل توجهی از اشعار رسمی و فولکلوریک ایرانیان بویژه مردم بختیاری را به خود اختصاص داده است. در زبان لری به آن "کوگ در" هم می‌گویند. بختیاری‌ها در ترانه‌های خود این پرند را استعاره‌ای از یار و معشوق می‌گیرند از آن جمله: "کوگ مو تو دی مخون ریگ به گلیته پشتت وا تارازه و زرده ری به ریته" (کبک من! تو دیگر مخوان، ریگ در گلوی توست، کوه تاراز پشت سر و زردکوه روبه روی توست!). یا تصنیف معروف "کوگ تاراز" که یکی از معروفترین تصنیف‌هاست.

از آنجا که به نظر می‌رسد افزایش ارتفاع و افزایش بارندگی سالیانه و همچنین افزایش شیب در انتخاب زیستگاه توسط این گونه تاثیر گذار هستند و با توجه به کوهستانی و مرتفع بودن بخشهای زیادی از استان چهارمحال و بختیاری در حال حاضر در امتداد ارتفاعات زاگرس از شمال غرب تا جنوب شرق استان جز زیستگاههای مطلوب این پرند محسوب می‌شوند بر این اساس با توجه برخی اطلاعات گرچه این گونه در شهرستان‌های لردگان، بروجن، کیار گزارش شده است لیکن بیشترین آمار مشاهده این پرند در استان چهارمحال و بختیاری در شهرستان‌های کوهرنگ و اردل گزارش شده است.

سازمان حفاظت محیط زیست

سازمان نیروهای و دیارهای کشور

شنبه‌های آموزشی

همچنین حضور این گونه در پارک ملی و منطقه حفاظت شده تنگ صیاد، منطقه حفاظت شده سبزکوه، منطقه حفاظت شده هلن و منطقه حفاظت شده قیصری به ثبت رسیده است. شایان ذکر است با توجه به تراکم جمعیتی گونه در استان چهار محال و بختیاری و نیز ارزش های فورکلوریک و محلی این گونه در استان اداره کل حفاظت محیط زیست استان کبک دری را در سال ۸۷ به عنوان نماد جانوری حیات وحش استان چهارمحال و بختیاری معرفی کرده است.

ویژگی های زیستی

این پرنده معمولاً در ارتفاع ۱۸۰۰ تا ۳۰۰۰ متری و در حد فاصل برف های دائمی و مرز رویشی درختان بسر می برد همچنین کوه های فاقد برف های دائمی، شیب های تند صخره ای با پوشش بوته ای و علفی پراکنده، پرتگاه ها و دره های کوچک و عمیق دارای لکه های برف را ترجیح می دهد و کمتر از خط رویش درختان پایین تر می آید. پرنده ای است بی نهایت محتاط که اغلب پس از احساس خطر مسافت زیادی را پرواز می کند. همچنین این پرنده بسیار خجالتی بوده و به اندازه دیگر گونه های خانواده ماکیان اجتماعی نیست و معمولاً جفت جفت دیده می شود.

کبک دری به خوبی راه می رود و به سرعت می دود. پروازی قدرتمند دارد و هنگام مواجه شدن با خطر به سرعت به طرف سربالایی دویده یا به طرف سراسیمه پرواز می کند. صدای این پرنده بسیار مشخص و فریاد مانند شبیه گیلانشاه، یا سوت بلند شونده، طولانی و هنگام احساس خطر شبیه ((چوک-چوک-چوک)) شنیده می شود.

کبک دری از ریشه، ساقه، برگ، میوه، غده، پیاز و ریزوم گیاهان تغذیه می کند.

جفت گیری و زادآوری

رفتارهای دوره جفت گیری اغلب در فروردین ماه آغاز میشود و تخم گذاری در اردیبهشت انجام می شود. تک همسر است و آشیانه اش گودی پوشیده با علف، خزه و پر است که روی زمین، در مناطق باز و اندکی در پناه صخره ها، بوته ها یا شکاف سنگها ساخته می شود.

سازمان حفاظت محیط زیست

سازمان شیوه‌داری و دامپروری کشور

شنبه‌های آموزشی

معمولا ۶ تا ۸ و گاهی ۱۰ تخم نیمه بیضی نخودی مایل به کرم رنگ با خال های قهوه ای مایل به قرمز، به ابعاد ۶۶ در ۴۴ میلی متر می گذارد. تفریخ تخم ها ۳۰ روز به طول می انجامد. جوجه ها در بدو تولد بدنی پوشیده از کرک دارند و برای تغذیه مستقل از والدین خود هستند و توسط پرنده ماده نگهداری می شوند.

ssafta.imo.org.ir

قوچ اوریال، نماد استان خراسان شمالی

خراسان شمالی زیستگاه خالص‌ترین گونه قوچ (قوچ اوریال) در کشور است. مهم‌ترین زیستگاه‌های قوچ اوریال تپه ماهورها و دامنه کوهستان‌های مناطق حفاظت شده این استان شامل پارک ملی سالوک و ساریگل، مناطق حفاظت شده ساریگل، سالوک، قرخود، گلول، سرانی و پناهگاه حیات وحش جاجرم است. آموزش و فرهنگ سازی درخصوص حفاظت از این گونه ارزشمند در سطح ملی با همکاری نهادهای مرتبط می تواند به بقای آن کمک کند. به حداقل رساندن تعلیف دستی وحوش در طبیعت، افزایش نیروی محیط بان و همچنین تخصیص اعتبارات بیشتر در این حوزه به بقای این گونه ارزشمند کمک می کند.

وجود شکارچیان غیر مجاز در هر منطقه از حیات وحش خواب آرام طبیعت را برهم می‌زند، شاید تعیین مجازات‌های سختگیرانه‌تر و سنگین‌تر رغبت شکار غیرمجاز را کمتر کند و شاهد بقای گونه های ارزشمند ایرانی در این سرزمین باشیم تا به خاطره و عکس مبدل نشوند.

سازمان حفاظت محیط زیست

سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور

شنبه‌های آموزشی

پارک ملی ساریگل با بیش از هفت هزار هکتار وسعت، در ۲۵ کیلومتری جنوب شرقی شهرستان اسفراین واقع است و دارای اقلیم نیمه خشک و معتدل است و میزبانی یکی از اصیل‌ترین و زیباترین پستانداران ایران یعنی قوچ و میش اوریال برعهده دارد. از دیگر گونه‌های مهم جانوری منطقه می‌توان به پلنگ، بز و پازن، گرگ، روباه معمولی، گربه پالاس، سمور سنگی، سنجاب زمینی، تشی، کبک، تیهو، بلدرچین، هما، دال، سنقر، بالابان، شاهین، دلیجه، مار افعی، کفچه مار و تیر مار اشاره کرد.

ssafta.imo.org.ir

آهو، نماد استان خراسان رضوی

آهو، یا غزال، از چهارپایان علف‌خوار که به سبب ویژگی‌های ظاهری بسیار مورد توجه انسان می باشد آهویا غزال، از چهارپایان علف‌خوار که به سبب ویژگی‌های ظاهری بسیار مورد توجه انسان بوده است. چشمان زیبا، بوی خوش (متعلق به گونه‌ای از آهوی نر منطقه ختن)، معصومیت و بی گناهی از جمله ویژگی‌هایی است که به آهو نسبت داده اند .

آهو نماد استان خراسان رضوی است. این نام بر اساس تنوع و تعداد آهو در سطح استان در نظر گرفته شده است. بطوریکه که این استان یکی از زیستگاه‌های اصلی این آهو در کشور می باشد.

وجود حرم امام هشتم(ع) در این استان که از این حیوان در مقابل یکی شکارچی ضمانت کرده اند منجر شده است این حیوان به عنوان نماد استان خراسان رضوی انتخاب شود.

آهوها حیواناتی گیاهخوار و نشخوار کننده اند، حس بویایی و بینایی قوی دارند، به صورت اجتماعی زندگی کرده و تشکیل گله های کوچک و در برخی موارد بزرگ را می دهند. روزها و در برخی موارد شب ها فعالیت می کنند. سرعت بسیار بالایی در دویدن دارند و مسیر مشخصی را برای فرار در نظر می گیرند. دارای مهاجرت فصلی زمستانه به مناطق گرم تر هستند.

آهوها به عنوان جانورانی چابک شناخته می شوند. آن ها می توانند ناگهانی سرعت خود را به ۹۷ کیلومتر یا ۶۰ مایل در ساعت برسانند یا هنگام دویدن سرعت خود را در ۴۸ کیلومتر (۳۰ مایل) در ساعت نگه دارد.

در حال حاضر سه گونه آهو، با نام های آهوی ایرانی، جبیر و آهوی کوهی در حیات وحش ایران دلبریایی می کنند.

زیستگاه و تغذیه آهو

آهوها بیشتر در بیابان های شنی و رسی، مرغزارها (زمین های چمن) و ساوانای آفریقا، جنوب غرب آسیا، آسیای میانه و شبه قاره هند دیده می شوند. این جانور بیشتر به صورت گله ای زندگی می کنند و از گیاهان نرم و لطیف و برگ ها می خورد و کمتر به گیاهان خشک رو می آور. دست ها و پاهای بلند آنها سبب می شود که به سرعت در میان دشت ها بدونند و از چنگ دشمنان بگریزند.

سازمان حفاظت محیط زیست

سازمان شیوه‌های دامپروری و شیوه‌های شیوه‌های دامپروری

شنبه‌های آموزشی

خصوصیات

آهو جثه ای متوسط، دمی کوتاه، دست ها و پاهایی بلند و ظریف، گوش هایی بلند و کشیده، شاخ هایی نسبتاً بلند و برآمدگی گواتر ماندنی به خصوص در فصل جفت گیری در زیر گلو دارد. رنگ بدنش قهوه ای روشن مایل به نخودی و زیر بدنش سفید است. دو نوار تیره رنگ از زیر چشم ها تا گوشه ی لب های آن امتداد دارد.

هنگام تغذیه یا حرکت، دم آن پی در پی تکان می خورد تا مگس و دیگر حشره های مزاحم را دور کند. اگر آهو احساس خطر کند، گردنش را راست نگه می دارد، سرش را بالا می گیرد و دمش را پیوسته تکان می دهد و در این حالت، به سایر اعضای گله هشدار می دهد. آهو در این حالت فرار نمی کند بلکه با پاهای کشیده و در حالی که گوش ها و دم خود را بالا گرفته است، حرکت می کند، به تناوب می ایستد و به سوی منبع خطر نگاه می کند. اگر منبع خطر نزدیک تر شده باشد، با خارج کردن هوا از بینی خود، صدای سوت ماندنی تولید می کند و سپس با پرش های بلند زیگزاگ مانند، پا به فرار می گذارد. متأسفانه جمعیت این گونه نیز به دلیل تخریب زیستگاه و شکار رو به کاهش است.

ssafta.imo.org.ir

سازمان تعلیمات محیط زیست

سازمان شیلات و دامپزشکی و شیلات

شنبه‌های آموزشی

۲۳ مهر ماه ۱۴۰۱

15 October 2022

۱۸ ربیع الاول ۱۴۴۴

ویژه کارکنان شهرداری ها و دهیاری ها و شوراهای اسلامی و روستا

آموزه های مدیریت محیط زیست

شماره ۹۴

شناخت محیط زیست

تعریف محیط زیست:

هر آنچه فرایند زیستن را احاطه کرده، بر ما اثر گذارده، همچنین می تواند از ما تأثیر بپذیرد، تشکیل دهنده محیط زیست ما می باشد. محیط زیست عبارت ترکیبی از دانشهای متفاوت است و از مجموعه عوامل مختلف که بر زندگی یک فرد یا گونه تأثیر می گذارند و از آن تأثیر می بینند، تشکیل شده است. امروزه این تعریف غالباً به انسان و فعالیت های او مرتبط می شود و می توان محیط زیست را در مجموعه ای از عوامل طبیعی کره زمین، همچون هوا، آب، اتمسفر، صخره، گیاهان و غیره، که انسان را احاطه می کنند خلاصه کرد.

تفاوت محیط زیست با طبیعت:

تفاوت محیط زیست با طبیعت در این است که تعریف طبیعت شامل مجموعه عوامل طبیعی، زیستی و غیر زیستی می شود که منحصراً در نظر گرفته می شوند، در حالی که عبارت محیط زیست با توجه به تعامل میان انسان و طبیعت و از دیدگاه انسان توصیف شده است. در ضمن برابر دانستن محیط زیست با حیات وحش نادرست است. هوا، خاک، آب و موجودات زنده همه عناصر اصلی حیات هستند.

چرا شناخت محیط زیست مهم است؟

هر فردی در هر سطح اجتماعی با محیط زیست رابطه متقابل دارد و بر محیط زیست پیرامون خود تأثیر گذاشته و از آن تأثیر می پذیرد. سطح اجتماعی هر فرد نقش بسیار زیادی در نوع و میزان تأثیر گذاری فرد بر محیط زیست دارد. نقش اجتماعی هر شهروند مانند زن خانه دار، راننده، کشاورز، دهیار و شهردار و... در نوع و میزان رابطه با محیط زیست موثر است. مسلماً هر قدر نقش و جایگاه اجتماعی یک فرد بالاتر باشد کمیت و کیفیت تأثیر گذاری او در محیط زیست اطرافش نیز بیشتر خواهد بود، و آن شهروند می تواند یک شهروندی پیش رو در حفاظت از محیط زیست یک منطقه تبدیل شود.

بنابراین شناخت محیط زیست عامل اصلی در رفتارهای محیط زیستی هر فرد است

ssafta.imo.org.ir

ویژه کارکنان شهرداری‌ها و دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی و روستا

افعی شاخدار ایرانی نماد استان خراسان جنوبی

مار شاخدار ایرانی بدون شک یکی از جلوه‌های زیبا و یکی از ارکان فون خزندگان استان است که شرایط سخت سالیان اخیر به نظر می‌رسد که زندگی این جانور را نیز به شدت تحت تاثیر قرار داده است.

مناطق نیمه بیابانی را به همراه نواحی ماسه‌ای کم و بیش مسطح ترجیح می‌دهند. عمدتاً در شکاف‌های میان صخره‌ها یا در زیر سنگ‌ها جای می‌گیرند و مخفی‌گاه‌های فضا دار را ترجیح می‌دهد. بر روی بوته‌ها نیز مشاهده شده‌اند که ممکن است با رژیم پرنده-خواری آن‌ها مرتبط باشد. غالباً از سوراخ جوندگان استفاده می‌کنند. شبها تا نیمه شب فعال می‌باشد. پس از زمستان خوابی و خروج از پناهگاه، در فصل بهار در دامنه کوه‌ها مشغول به گرفتن حمام آفتاب می‌باشند و برای تولید مثل در اردیبهشت و خرداد به پایین کوه می‌آیند و در تابستان در نواحی دشتی و کوهستانی یافت می‌شوند.

تغذیه: در طبیعت مقدار زیادی پر در مدفوع آن‌ها یافت می‌شود که نشان از میل فراوان آن‌ها به پرنده‌خواری دارد. در میان پستانداران، موش‌ها بخش عمده‌ای از غذای طبیعی این افعی را تشکیل می‌دهند. نوزادان فقط از سوسماران کوچک تغذیه می‌کنند.

سازمان حفاظت محیط زیست

سازمان شیلات و منابع طبیعی کشور

شنبه‌های آموزشی

وضعیت حفاظتی: این گونه از سوی اتحادیه‌ی بین المللی حفاظت از طبیعت (IUCN) بررسی شده است. پراکنش وسیع و جمعیت‌های خوب این گونه باعث شده است در گروه LC یا حداقل نگرانی قرارگیرد. اما نتایج مطالعاتی که در استان خراسان جنوبی انجام شد، نشان داد که به اغلب زیستگاه‌های مار شاخدار ایرانی در سطح استان آسیب‌هایی وارد گشته است. پوشش گیاهی در زیستگاه‌های این مار در استان به دلایل مختلفی از جمله خشکسالی‌های متوالی سالیان اخیر، چرای بی رویه دام در این مناطق، فعالیت معادن، استفاده برای مصارفی مثل تهیه ذغال و.... آسیب جدی دیده است. نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که از ایستگاه‌های اصلی مورد بررسی در مناطق تحت مدیریت استان خراسان جنوبی، افعی شاخدار ایرانی تنها در ۴ منطقه یافت می‌شود.

ssafta.imo.org.ir

سازمان بهداشت محیط زیست

سازمان آموزش و ترویج بهداشت

شنبه‌های آموزشی

۷ آبان ماه ۱۴۰۱

29 October 2022

۳ ربیع الثانی ۱۴۴۴

ویژه کارکنان شهرداری ها و دهیاری ها و شوراهای اسلامی و روستا

تقسیمات و عناصر محیط زیست

اهمیت طبقه بندی عناصر محیط زیست:

با توجه به گوناگونی محیطها و نیز وجود طیف وسیع عوامل و مسایل محیط زیستی، بایستی در پی شناخت عناصر محیط زیست برای انجام بررسیهای علمی و فنی و مدیریت محیط زیست بود. بدین منظور ضرورت دارد همه با عناصر و مولفه های محیط زیست آشنا شوند.

دو نوع طبقه بندی از عناصر محیط زیست

محیط زیست طبیعی: محیط طبیعی به آن بخش از محیط زیست اطلاق می شود که ساخته و پرداخته دست انسان نباشد.

محیط اجتماعی - اقتصادی

* کلیه کسانی که به نحوی از ما تأثیر پذیرفته و یا ما را تحت تأثیر قرار می دهند؛ تشکیل دهنده محیط اجتماعی ما می باشند. در این باب اصل کنش متقابل مصداق می یابد.

* در این نوع محیط افراد و گروهها، کلیه نهادهای اجتماعی در حوزه محیط اجتماعی قرار می گیرند.

* تغییرات جمعیتی و اقتصادی جامعه، نیازهای رفاهی، ارزش ها و شیوه کاربری زمین، شیوه زندگی جوامع با خصوصیات متنوع اجتماعی در حفظ و پایداری محیط اجتماعی مهم است.

انسان به عنوان مهمترین نیروی شکل دهنده به طبیعت جهت تداوم بقای خود ناگزیر به استفاده از منابع طبیعی می باشد

محیط انسان ساخت

محیط انسان ساخت به آثاری اطلاق می شود که توسط انسان ساخته و پرداخته شده باشند. هر دخالتی که در محیط صورت گرفته است، محصول فکر، فرهنگ و تمدنی بوده است که در آن برهه از تاریخ انسان در آن روزگار می گذرانیده است.

کاربری زمین، حمل و نقل، زیرساختهای آب و فاضلاب، ساختمانها و غیره از عناصر انسان ساخت مهم و اساسی در موضوع برنامه ریزی و مدیریت محیط زیست محسوب می شود.

با این وصف محیطهای انسان ساخت تنها در برگرفته فضاهای شهری و روستایی نیستند؛ نیروگاهها و سدهایی که انرژی و آب مورد نیاز فضاهای شهری و روستایی را تأمین می کنند، بندر و فرودگاههایی که امکان جابجایی انسان و کالا را میسر می سازند، مراکز بهداشتی، درمانی، آموزشی، فرهنگی، اراضی زراعی و باغات، مراتع و جنگلهای دست کاشت، فضاهای سبز شهری و بسیاری دیگر از این قبیل جملگی در شمار محیطهای انسان ساخت قرار می گیرند.

ssafta.imo.org.ir

سازمان حفاظت محیط زیست

سازمان شیلات و دامپروری و شیلات

ویژه کارکنان شهرداری ها و دهیاری ها و شوراهای اسلامی و روستا

گوزن های زرد ایرانی، نماد استان خوزستان

آخرین گوزن های زرد جهان در ایران برای بقا می جنگند

تنها زیستگاه طبیعی گوزن زرد در ایران و جهان، جنگل های پارک ملی کرخه و پارک ملی دز و این گونه ارزشمند در حال انقراض است؛ تنها تعداد کمی از آنها، فقط در ایران باقی مانده اند .

گوزن زرد ایرانی در تمام نقاط جهان منقرض شده و فقط در جنگل های دو منطقه پارک ملی کرخه و دز به تعداد اندک وجود دارد. برای حفظ گونه و تکثیر آن، سایت تکثیر احداث شده و مردم محلی و بزرگان روستاهای اطراف در انجام پروژه همکاری و همراهی کردند. همچنین اداره کل محیط زیست اتصال روستاها به شبکه سراسری گاز را به صورت جدی پیگیری کرد و منجر به گاز رسانی به همه روستاهای منطقه و قطع وابستگی آنان به برداشت چوب از جنگل برای تامین سوخت شد.

سایت تکثیر گوزن در پارک ملی کرخه ۷۰ هکتار و در پارک ملی دز ۶۰ هکتار است. در حال حاضر در مرکز تکثیر کرخه، پنج راس و در دز، ۲۰ راس وجود دارد و تا کنون ۱۶ راس گوزن تکثیر شده نیز در پارک ملی رهاسازی شده است .

برای کمک به بقای گوزن زرد ایرانی راهکاری چون خروج دام از جنگل های پارک ملی، برقراری امنیت در زیستگاه برای افزایش جمعیت گونه گوزن زرد، ایجاد مراکز و مجتمع های بزرگ دامداری برای روستاها و تبدیل نگهداری دام از سنتی کم بازده و وابسته به جنگل های پارک ملی به صنعتی پر بازده و محصور سازی زیستگاه گوزن و ایجاد موانع برای جلوگیری از تصرف اراضی را می توان در نظر گرفت.

سازمان حفاظت محیط زیست

سازمان آموزش و ترویج کشاورزی

شنبه‌های آموزشی

گوزن زرد زمانی که با مزاحمت‌های انسانی روبرو باشد، شب‌گرد شده و با غروب خورشید فعالیت خود را آغاز می‌کند. حیوانی گیاه‌خوار و نشخوارکننده با حواس بویایی و بینایی قوی (قوی‌تر از مرال) است. به صورت اجتماعی زندگی می‌کند.

نرهای مسن‌تر گروه‌های جداگانه‌ای برای خود تشکیل می‌دهند و تنها در فصل زادآوری با ماده‌ها همراه هستند. در برخی موارد مسن‌ترین فرد به صورت انفرادی زندگی می‌کند؛ شناگران خوبی هستند و گوزن بارها در حال شناور عبور از رودخانه در مشاهدۀ شادۀ آنده اند.

طول عمر گوزن‌ها در اسارت به ۲۰ سال می‌رسد. طعمه‌خواران طبیعی این گونه در ایران شامل گرگ و پلنگ و همچنین گربه جنگلی است که نوزادان و نابالغ‌ها را شکار می‌کند.

طول سر و بدن گوزن زرد ۱۳۰ تا ۲۰۰ سانتی‌متر، دم ۱۶ تا ۲۰ سانتی‌متر، ارتفاع بدن ۸۵ تا ۱۰۰ سانتی‌متر و وزن ۴۵ تا ۱۱۰ کیلوگرم است. نرها دارای شاخ‌های پهن، توپر و منشعب هستند که از پایان یک سالگی شروع به رشد می‌کنند. تعداد انشعاب‌های شاخ با سن حیوان همبستگی دارد.

شاخ‌ها هر سال در فصل زمستان افتاده و در بهار شروع به رشد می‌کنند؛ طول شاخ‌ها بین ۵۰ تا ۷۰ سانتی‌متر و طول انشعابات آن بین ۷ تا ۲۰ سانتی‌متر است؛ همچنین شاخ در نرهای مسن کوتاه‌تر شده و گاهی بدون انشعاب می‌شود. در تابستان بدن پوشیده از موهای کوتاهی است که در ناحیه پشت و پهلوها به رنگ نارنجی مایل به قرمز دیده می‌شود. در ناحیه پهلوی و پشت، خال‌های سفید رنگی وجود دارد که در دو طرف پهلوها به خطوط سفیدی تبدیل شده‌اند. این خال‌ها در فصل زمستان نامشخص هستند و موهای بدن در فصل زمستان بلندتر و به رنگ خاکستری دیده می‌شود.

ssafta.imo.org.ir

ویژه کارکنان شهرداری ها و دهیاری ها و شوراهای اسلامی و روستا

محیط طبیعی چیست؟

تعریف محیط زیست طبیعی: محیط طبیعی به آن بخش از محیط زیست اطلاق می شود که ساخته و پرداخته دست انسان نباشد. آنچه سبب اطلاق عنوان طبیعی به این بخش از محیط زیست می شود غلبه نیروهای طبیعی در شکل بخشیدن به این بخش از محیط زیست می باشد.

آموزه های دانش محیط زیست برای انسان:

- ۱ شناخت نظام خلقت و طبیعت؛
- ۲ شناخت رابطه انسان و طبیعت؛
- ۳ شناخت نقش فردی و اجتماعی خود در طبیعت؛
- ۴ شناخت نقش هر کدام از عناصر محیط زیست و رابطه متقابل آنها؛
- ۵ محیط زیست بستر توسعه است نه یکی از بخش های توسعه؛
- ۶ پایداری محیط اجتماعی به بقاء محیط زیست وابسته است
- ۷ همزیستی با محیط زیست؛
- ۸ جلوگیری از استثمار طبیعت و اتلاف منابع؛
- ۹ مسئولیت پذیری نسبت به رفتار با طبیعت؛
- ۱۰ حفاظت و بهبود محیط زیست؛
- ۱۱ فراموش کردن خویش باعث بحران های محیط زیستی است؛
- ۱۲ تقدس محیط زیست به دلیل ارتباط آن با خداوند؛

لک سفید، نماد استان زنجان

گونه زیبای لک سفید، نماد حیات وحش استان زنجان است که به طبیعت آن زیبایی خاص و ویژه‌ای می‌بخشد؛ حفاظت و حمایت از این گونه در حال انقراض با فراهم کردن زیستگاه مناسب جهت زاد و ولد و جلوگیری از زنده‌گیری و شکار آن به بقای لک سفید کمک می‌کند.

لک‌ها که بزرگترین پرندۀ کنار آبی محسوب می‌شوند در استان زنجان دارای سکونت گاهی مناسب در روستای شکورچی هستند. آنها به طور گروهی زندگی، به صورت تیمی مهاجرت و به طور معمول در بالای ارتفاعات و صخره‌های بلند لانه‌گذاری می‌کنند. لک‌ها این منطقه را به خاطر وجود آب و هوای مناسب، کشتزارهای برنج، رودخانه قزل‌اوزن و وجود انواع آبزیان، برای زندگی انتخاب کردند.

سازمان بهداشت محیط زیست

سازمان شیوه‌های کشاورزی و دامپروری

شنبه‌های آموزشی

لک‌ها که بزرگترین پرنده کنار آبی محسوب می‌شوند در استان زنجان دارای سکونتگاهی مناسب در روستای شکورچی است. این پرنده زیبا، هنگام مهاجرت با علایم خاص مردم روستا را از مهاجرت خود آگاه می‌کند و اهالی نیز به منظور بدرقه آنها 'آش پشت پا' درست کرده و بی‌صبرانه منتظر بازگشت مجدد این گونه منحصر به فرد به روستا می‌شود.

طول بدن لک حدود ۱۰۰ سانتیمتر است. این پرنده به وسیله پر و بال سفید، شاهپره‌های بالی سیاه براق، گردن دراز، منقار و پاهای دراز برنگ سرخ و روشن به آسانی تشخیص داده می‌شود. روی درخت‌ها و ساختمان‌ها می‌نشیند و در این حالت اغلب یک پای خود را جمع می‌کند؛ آرام و با تأنی راه می‌رود. در پرواز آهسته بال می‌زند و اغلب بال‌باز اوج می‌گیرد و در ارتفاع زیاد پرواز می‌کند. طرح بدن با گردن دراز کشیده در حال پرواز آن را از حواصیل، مرغ سقا و کرکس مشخص می‌کند. به صورت گله‌های نامنظم در مسیر تالاب‌ها، علفزارها و کشتزارهای پرآب مهاجرت می‌کنند؛ در فصل زاد و ولد معمولاً نزدیک مناطق مسکونی دیده می‌شوند، بر روی بام ساختمان‌ها، توده‌های علف، تیرهای تلگراف و گاهی روی درخت‌ها آشیانه می‌سازند.

قلعه ای در نزدیکی رودخانه بزرگ قزل اوزن؛ قلعه ای منحصر به فرد است که نشان از زندگی مسالمت آمیز انسان و لک‌های سفید دارد. این قلعه در جاده زنجان به سمت ماه‌نشان در کنار روستای شکورچی قرار دارد.

ssafta.imo.org.ir

سازمان حفاظت محیط زیست

سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور

شنبه‌های آموزشی

۵ آذر ماه ۱۴۰۱

26 November 2022

۱ جمادی الاول ۱۴۴۴

ویژه کارکنان شهرداری ها و دهیاری ها و شوراهای اسلامی و روستا

آموزه های مدیریت محیط زیست

شماره ۱۰۰

مدیریت محیط زیست

کارکردهای مدیریت محیط زیست

- * ایجاد تمرکز، هماهنگی و برنامه ریزی برای حل چالشهای محیط زیست از طریق یک عملکرد محیط زیستی مناسب؛
- * تجزیه و تحلیل داده های محیط زیستی؛
- برنامه ریزی، مدل سازی، ارزیابی، نظارت و کنترل اثرات رفتار انسان بر محیط زیست؛
- * ترویج و اشاعه مقوله توسعه پایدار؛
- * تلفیق یافته های علوم پایه، فنی و علوم اجتماعی برای بهره برداری خردمندان از محیط زیست؛

اهمیت مدیریت محیط زیست

- * استفاده از روش ها و تکنیک های علمی مدیریت برای حفاظت و بهره برداری خردمندان از محیط زیست ضروری است.
- * علم محیط زیست نیازمند تشکیل و تکوین نظریه ها و متدهای مدیریتی خود است.
- * هر فردی بر اساس نقش و جایگاه اجتماعی خود باید سطح مناسبی از دانش و مهارت مدیریت محیط زیست را داشته باشد.

فراایندهای مدیریت محیط زیست

- * آینده پژوهی، سیاستگذاری و برنامه ریزی راهبردی کلان و خرد در سطوح ملی و محلی با رویکرد توسعه پایدار
- * هماهنگی: در مدیریت محیط زیست باید یک رویکرد میان رشته ای و چند رشته ای بین عناصر توسعه (عوامل محیط زیستی، اجتماعی و اقتصادی) با یک دیدگاه کلی نگر اتخاذ گردد.
- * تدوین و اجرای برنامه های حفاظتی
- * نظارت و ارزیابی عملکرد محیط زیستی

کاربردهای علم مدیریت محیط زیست برای شهرداران و دهیاران شامل:

- * مدیریت پسماند
- * فاضلاب
- * حفظ تنوع زیستی منطقه
- * حفظ و بهره برداری بهینه از منابع آب سطحی و زیر زمینی
- * کاهش استفاده از سموم و کودهای شیمیایی

ssafta.imo.org.ir

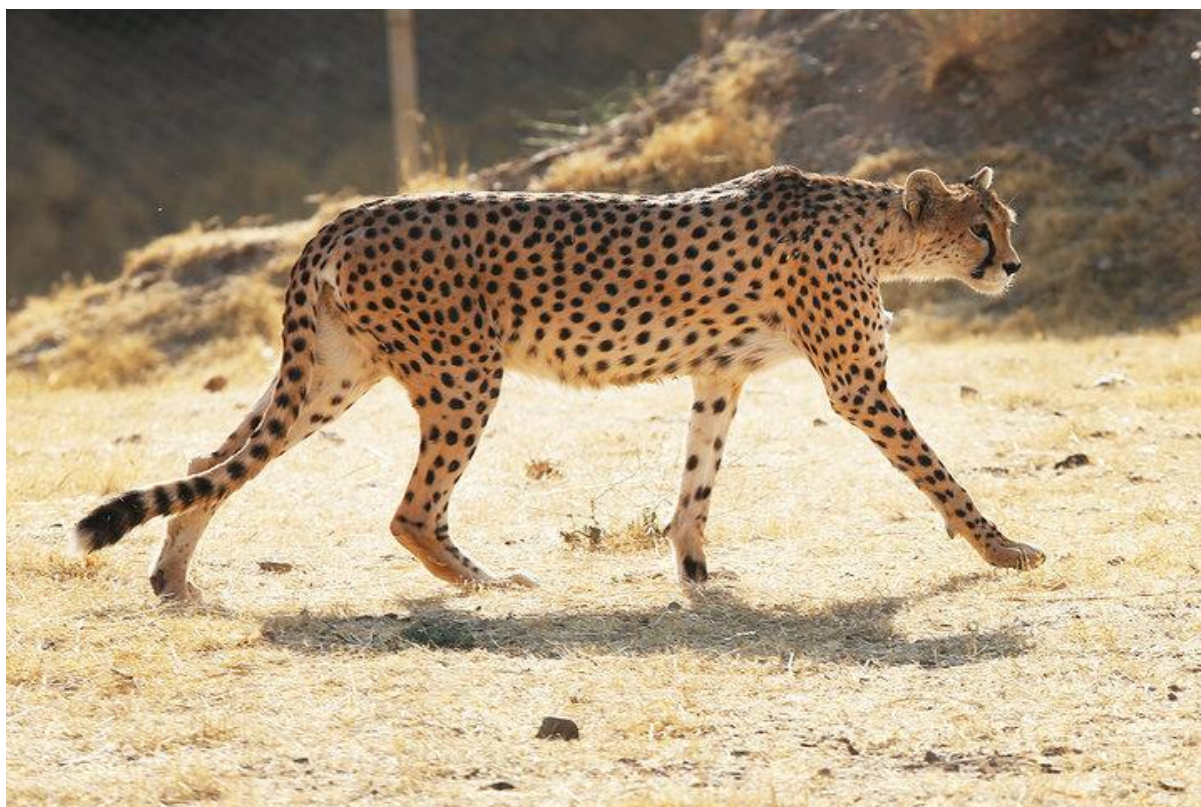
ویژه کارکنان شهرداری ها و دهیاری ها و شوراهای اسلامی و روستا

یوز ایرانی نماد استان سمنان

ایران، آخرین مامن یوز آسیایی است، توجه تو، تضمین بقای یوز ایرانی

نماد سرعت، قدرت و زیبایی طبیعت که در سه ثانیه به اوج سرعت خود یعنی حدود ۱۱۰ کیلومتر بر ساعت می رسد، در شیب تند سقوط و انقراض قرار گرفته و اکنون یوز ایرانی، رقیب سرسخت سلطان جنگل برای بقا تقلا می کند؛ او نیازمند حمایت جدی انسان هاست چراکه هم نوعان ما، زمین و حق حیات را از آنان گرفتند.

یوزپلنگ آسیایی، نژادی خاص است با تعداد محدود شده، اکنون در زمره در خطر انقراض ترین گونه‌های حال حاضر دنیا و ایران آخرین ماوای تعداد باقی مانده آنها است. یوز ایرانی همچنین با مشخصه ای منحصر به فرد گونه ای دارای یال است؛ وجه تمایز این گونه با پلنگ نیز در ظاهر، خط اشک آن به شمار می رود که از چشم تا گوشه دهان کشیده شده است.

این واقعیت تلخ را باید پذیرفت که تنها کمتر از ۷۰ قلابه از یوز آسیایی در جهان باقی مانده است و این تعداد نیز صرفاً در ایران، وطن ماست بنابراین وظیفه ما در حفاظت از این گونه هم وطن بسیار سنگین است و با توجه به شرایط خاص یوزپلنگ آسیایی، حمایت از آن یک وظیفه ملی و بین المللی است؛ در اینجا از هر فرد با اخلاق دعوت می شود تا با اندیشه بیشتر، حمایت و مهربانی

سازمان حفاظت محیط زیست

سازمان شیلات و دامپروری و شیلات

شنبه‌های آموزشی

خود به یاری بیاید تا همه با هم، نگذاریم این گونه پرافتخار و منحصر به فرد که ایران زمین، آخرین پناهگاه و وطن اوست، به حال شیر ایرانی و ببر مازندران دچار و منقرض شود.

از ۲۰ سال پیش با اقدام سازمان حفاظت محیط زیست و با همکاری و پیش بردن برنامه توسعه سازمان ملل متحد "UNDP" و جمعی از مشاوران بین المللی، پروژه حفاظت از یوزپلنگ آسیایی شکل گرفت و موفق شد تا به امروز با تحت حفاظت قرار دادن ۱۰ زیستگاه به مساحت شش میلیون هکتار، از روند انقراض این گونه و از دست رفتن زیستگاه‌های آن جلوگیری شود اما باید توجه داشت که بر اساس شواهدی که اخیرا از وضعیت یوزپلنگ در مناطق تحت حفاظت و همچنین مناطق آزاد به دست آمده است، به نظرمی‌رسد که بحران جمعیت گونه در بعضی از مناطق مشهود بوده و اقدامات و فعالیت‌های کنونی به تنهایی، تضمین‌کننده بقای بلندمدت این گونه نیست بنابراین بدون حمایت و مسوولیت پذیری ساکنین ایران زمین، این نماد طبیعت و حیات وحش ایران به لحظه انقراض نزدیک می شود.

از سوی دیگر توجه خاص دولت به اجرای "طرح ملی حفاظت از یوزپلنگ آسیایی" و تامین اعتبار لازم، کلید موفقیت در حفظ این گونه است. در طول این سالها، تلاش های مربوط به کارگذاری دوربین های تله ای با جدیت از سوی پروژه حفاظت از یوزپلنگ آسیایی در داخل زیستگاه‌های منتخب پیگیری شد، لیکن بدلیل پاره ای مشکلات مانند کمبود تعداد دوربین ها، کمبود بودجه و نیروی انسانی متخصص و عدم استمرار در کارگذاری مستمر و مرتب دوربین ها، کسب نتایج دقیق و صحیح از تصاویر گرفته شده از یوزها و سرشماری آنان با دشواری‌هایی همراه بوده و نتایج دقیق از آن وجود ندارد.

بر اساس نتیجه این فعالیت‌ها مشخص شد که یوزپلنگ ها در مناطق مختلف در رفت و آمد بوده و نمی‌توان جمعیت ثابتی برای هر استان یا منطقه در نظر گرفت، همچنین می توان حداقل جمعیت یوز در کشور را ۵۰ قلاده متصور شد.

این گونه ارزشمند در مناطق بیابانی در سطح منطقه زندگی می‌کرد و تعدادی از یوزپلنگ های ایرانی در مناطق حاشیه کویر مرکزی از جمله خارتوران، نایبندان، دره‌انجیر و میاندشت دیده شدند.

قلب تو، حامی یوز ایرانی تنها

تک تک ما می توانیم گامی برای بهبود شرایط زندگی این پادشاه توانمندی و سرعت طبیعت که با زیبایی اش، دشت را ابهت می بخشد، برداریم و به بقای آن کمک کنیم تا خاطره ای در ذهن و عکسی در گذشته ایران نشود.

ساده ترین کارها برای حمایت از این گونه بی نظیر، این است که در هنگام عبور با خودرو از راه هایی که از زیستگاه یوز ایرانی است، سرعت خودرو را کاهش دهیم تا حادثه ای تلخ و تاسف برانگیز رقم نخورد؛ زندگی هر یوزپلنگ ایرانی به معنی بقای نژاد اوست. همچنین نیاز است تا گردشگران توجه کنند هنگام حضور در زیستگاه این گونه ارزشمند، چیزی جز رد پا، از خود باقی نگذارند.

سازمان حفاظت محیط زیست

سازمان شیوه‌داری و دامپروری کشور

شنبه‌های آموزشی

توجه داشته باشیم که دامداران در حفاظت از این گونه نقش به سزایی دارند؛ حمله‌های گله به یوز ایرانی، از مهمترین عوامل تهدید این گونه در حال انقراض است. با کمک دامداران و افراد بومی، می‌توانیم از این گونه با ارزش ژنتیکی و نماد کشور، حفاظت کنیم.

بر ماست که هر یک، اهمیت جانوران وحشی و احترام به حقوق حیوانات را به فرزندان خود آموزش دهیم. مهرتان نسبت به حیوانات برکتی است که به سرعت به زندگی و کامتان می‌بارد.

ssafta.imo.org.ir

سازمان تعلیم و تربیت

سازمان فرهنگ و عبادات

شنبه‌های آموزشی

۲۶ آذر ماه ۱۴۰۱

17 December 2022

۲۲ جمادی الاول ۱۴۴۳

ویژه کارکنان شهرداری ها و دهیاری ها و شوراهای اسلامی و روستا

سازمانهای مردم نهاد محیط زیستی

بیشتر کسانی که به اهمیت محیط زیست پی برده اند و دانش و رفتار محیط زیستی درست را از خود نشان می دهند حتماً تا به حال از خود پرسیده اند «حالا که من در سطح فردی، رفتارهای محیط زیستی درست از خود نشان می دهم چطور می توانم در جهت حل مشکلات محیط زیستی محیط اجتماعی پیرامون خود اقدام کنم».

همه ما در محله، روستا، شهر، استان و کشور خود با چالشهای مختلف محیط زیستی درگیر هستیم که ممکن است در سطح فردی، محلی، ملی و بین المللی تأثیرگذار باشند و نیاز به همکاری و مشارکت داشته باشد. حتماً در محیط پیرامون زندگی ما کسانی دیگر نیز هستند که همانند ما دغدغه های اجتماعی محیط زیستی دارند. در بین آنها افراد مختلف از همه گروههای اجتماعی با تخصصهای گوناگون با انگیزه فعالیت اجتماعی محیط زیستی وجود دارند. ولی ممکن است نتوانند به تنهایی کار زیادی جزء در محدوده خانواده خود پیش ببرند. نکته مهم دیگر در این خصوص فقدان توان و امکانات لازم در دولتها برای حل همه مسائل و مشکلات محیط زیستی است که نشان می دهد در قدم اول خود مردم محلی هستند که باید برای حل مشکلات محیط زیستی خود پیشقدم شوند البته تازه اگر دولت هم امکان انجام کاری را نیز داشته باشد تا زمانی که ذینفعان موضوع همکاری نکنند این مسائل هیچ وقت به طور کامل مدیریت و حل نمی شود. حالا وقت آن رسیده است که علاقمندان به فعالیت مشارکتی محیط زیستی در کنار دوستان و همفکران خود در محله، روستا، شهر و یا استان که البته امروز از آن به اصطلاح جامعه محلی یاد می شود به فکر سازوکاری باشند تا بتوانند با هم افزایی دانش، مهارت و دیگر امکانات خود و جذب امکانات دیگر خیران و علاقمندان برای حل مشکلات محیط زیستی جامعه محلی پیرامون خود اقدام کنند. اولین چیزی که به فکر همه می رسد تشکیل یک گروه است که البته درست است. طبیعی است که با تشکیل یک گروه می توان با چند نفر برای نیل به هدفی همکاری و مشارکت داشت. اما این گروه چه ویژگیهای باید داشته باشد؟ هویت حقوقی آن چگونه برای همه ذینفعان دولتی و غیردولتی احراز می شود؟ چگونه می توان به آن رسمیت داد، ثبت کرد و مجوز گرفت؟ نحوه سازماندهی و اداره آن در چه چارچوب حقوقی امکان پذیر است؟ موضوع فعالیت و اهداف آن چگونه تعیین می شود؟ چگونه باید عضو جذب کنند؟ تعامل آن با نهادهای دولتی چگونه خواهد بود؟ و نحوه تأمین منابع مالی این موسسات به چه نحوی خواهد بود؟ تا اینجا حتماً همه به این پاسخ رسیده اند که باید یک سازمان تشکیل داد. بله درست است یک سازمان مردم نهاد. سازمانهای مردم نهاد ترجمه فارسی عبارت (NGO) (non-governmental organization) گروه هایی غیردولتی هستند که توسط اعضای جامعه بدون هیچ عنوان دولتی و یا موقعیت شغلی، برای اهداف اجتماعی، مدنی، اخلاقی، زیست محیطی و ... تشکیل می شوند. این سازمان ها غیر انتفاعی هستند. یعنی برای به دست آوردن سود و کسب و کار به وجود نمی آیند.

این سازمان های ویژگی هایی جدا نشدنی دارند که بدون هر کدام از آن ها ماهیت خود را از دست می دهند. این ویژگی ها عبارت اند از:

- این سازمانها یک گروه اجتماعی با ماهیت سازمانی و عضویت داوطلبانه هستند.
- تعیین اهداف و فعالیت ها بر اساس مشورت و همفکری اعضا صورت می گیرد.
- روابط اعضا به صورت افقی است یعنی این روابط مبتنی بر برابری حقوق است.
- این گروه ها نوعی واسطه میان دولت و مردم محسوب می شوند.
- فعالیت سمن ها به صورت غیردولتی و غیر انتفاعی بوده و برای کسب سود و منفعت انجام نمی گیرند.
- خودگردان هستند و کارکرد غیرسیاسی دارند.

در حال حاضر در ایران بیش از ۱۴۰۰۰ سمن فعالیت دارند. از این تعداد تا سال ۱۳۹۸ تعداد ۹۷۰۰ تشکیل در زمینه محیط زیست فعالیت می کنند. اولین سازمان مردم نهاد محیط زیستی در ایران گروه روستائیان اشکذر یزد بوده است که در ابتدای دهه ۱۳۵۰ فعالیت خود را با هدف تثبیت شن های روان و مقابله با بیابان زایی آغاز کرد.

در ایران وزارت کشور به عنوان متولی حاکمیتی ثبت و ارائه مجوز فعالیت به سازمان های مردم نهاد می باشد. بنابراین برای کسب راهنمایی و اخذ مشاوره برای تشکیل، ثبت و فعالیت سازمان های مردم نهاد باید به اداره کل امور اجتماعی و فرهنگی استانداریها و واحد امور اجتماعی فرمانداریها مراجعه کرد. همچنین دفاتر مشارکت سازمانها و وزارتخانه های تخصصی کار تسهیلگری فعالیت های داوطلبانه سازمان های مردم نهاد یا تشکلهای را انجام می دهند. در سازمان حفاظت محیط زیست نیز دفتر مشارکت های مردمی و مسئولیت اجتماعی با همین هدف شکل گرفته است و در راستای تسهیل فعالیت های داوطلبانه محیط زیستی از جمله تشکلهای در سطح ستادی و استانی فعالیت می کند.

ssafta.imo.org.ir

تمساح پوزه کوتاه تالابی

نماد استان سیستان و بلوچستان

تمساح پوزه کوتاه تالابی معروف به گاندو، تنها نژاد باقی مانده از راسته کروکودیل‌ها در ایران، برای مردم استان سیستان و بلوچستان که تنها زادگاه آن در ایران محسوب می‌شود، بسیار مقدس است اما این گونه کم یاب نیز مسیر انقراض را طی می‌کند و برای بقای محافظ مقدس آب‌های ایران نیاز به عزم جدی و آگاهی هست.

تمساح پوزه کوتاه تالابی، نماد استان سیستان و بلوچستان، مقدس است چرا که هر جا گاندو باشد، آب هم هست، آن هم آب شیرین. با این حال این گونه ارزشمند در جهان، با توجه به خشکسالی و تغییر اقلیم در معرض خطر انقراض قرار دارد.

گاندو حیوانی اجتماعی است و از رفتارهای جالب این حیوان حفر کانال‌های عمیق در کنار رودخانه‌ها و آبگیرهای محل زندگی خود است، این حیوان با حفر این کانال‌ها که چندین متر عمق داشته و طول آن‌ها تا ۱۵ متر نیز می‌رسد هم پناهگاهی برای زندگی و استراحت خود در ساعت‌های گرم روز تهیه می‌کند و هم از تبخیر آب جلوگیری کرده و با ذخیره آب در کانال‌ها به حفظ آب برکه‌ها و تالاب‌ها در فصل‌های گرم و ایام خشکسالی کمک می‌کند؛ به همین دلیل مردم بومی علاقه زیادی به این حیوان دارند و معتقدند که هر جا گاندو باشد آب فراوان است.

بنابراین در این وضعیت کم‌آبی این خصلت گاندو نعمت بزرگی برای حفظ منابع آبی است و این مهم را اهالی بومی خوب درک کرده‌اند. گاندو که به زبان محلی به معنای «راه رونده بر روی شکم» است، فقط در بلوچستان در حوضه رودخانه‌های سرباز، باهو کلات، خواجو و نهنک زندگی می‌کند.

در مجموع ۲۴۰۰ تمساح پوزه کوتاه تالابی در جهان و حدود ۲۰۰ گاندو در استان سیستان و بلوچستان زندگی می‌کنند و در سال‌های ۱۳۷۷ تا ۱۳۸۳ به دلیل بحران خشکسالی، تعداد زیادی از این گونه ارزشمند از بین رفتند تا جایی که مأمورین محیط زیست مجبور به زنده‌گیری و انتقال تعدادی از آنها به مکان‌های مناسب شدند تا گاندوها را حفظ کنند.

تمساح پوزه کوتاه تالابی بسیار خجالتی، محتاط و ترسو اما با هوش و زیرک است و به سختی می‌توان آن را دید؛ به محض احساس خطر یا حضور مزاحم، در آب فرو می‌رود ولی باید توجه داشت که هنگام تخم‌گذاری و تولد گاندوها، مادر حالت دفاعی دارد و به هر کسی که به محدوده او وارد شود حمله می‌کند تا از فرزندان خود محافظت کند. پس از تخم‌گذاری، کروکودیل ماده اغلب اوقات خود را برای حفاظت از تخم‌ها در اطراف این حفره می‌گذارند. پس از حدود ۶۰ روز که زمان از تخم بیرون آمدن نوزادان است، مادر برای این که احتمالاً شن‌های روی تخم‌ها برای آنها سخت و سنگین نباشد به کمک آنها می‌شاید بدین ترتیب این گونه تنها خزنده ایرانی است که تا این اندازه از نوزادان خود مراقبت می‌کند.

راهکار:

برای بقای محافظ
مقدس آب‌های
ایران نیاز به عزم
جدی و آگاهی رسانی
می‌باشد.

ویژه کارکنان شهرداری ها و دهیاری ها و شوراهای اسلامی و روستا

مسئولیت اجتماعی

مسئولیت اجتماعی: یعنی ما به عنوان انسان (بهره مندی از قوه عقل و توانایی تفکر) در برابر انگیزه هایی که داریم و رفتارهایی که انجام می دهیم، باید پاسخگو باشیم. پاسخگویی یعنی ما برای اعمالی که انجام می دهیم، جواب منطقی و حقیقی (به حق) داشته باشیم. به عنوان نمونه اگر از فردی پرسیده شود که چرا سیگار می کشد؟ و او جواب دهد که دوست دارد. این پاسخ منطقی و به حق نیست. چرا که این سیگار کشیدن در درجه نخست برای تندرستی خودش مضر است. در گام دوم اگر در جمع خانواده و بستگان سیگار بکشد، دود ناشی از آن برای اطرافیانش مضر است. در گام سوم عدم تفکر به این رفتار، برای جامعه و محیط زیستی که در آن زندگی می کند، مضر است. هر ساله در دنیا بیش از میلیاردها فیلتر سیگار در طبیعت رها می گردد که دارای بدترین مواد سمی و شیمیایی اند که با آب و خاک ترکیب می شوند و وارد زنجیره غذایی انسان ها می شوند. در سطح یک نهاد خصوصی نیز این مسأله صادق است به عنوان مثال شرکتی که پساب های صنعتی را در رودخانه یا چاه زیرزمینی رها می کند به خودش و جامعه اش خیانت می کند چون این رفتار غیرمسئولانه اش موجب تهدید جان انسان ها و گونه های جانوری و گیاهی می شود و در معنای عام سبب تخریب و نابودی محیط زیست می گردد. همچنین کارمند یا مدیر دولتی که به کارش متعهد نیست، با وظایفش آشنایی ندارد، با ارباب رجوع به درستی برخورد نمی کند، از وسائل سازمان برای امور شخصی استفاده می کند... این کارمند یا مدیر، نمونه ای از یک شهروند غیرمسئول است. بنابراین مسئولیت پذیری یعنی ما در برابر زمان حال (زندگی خودمان) و زمان آینده (زندگی فرزندانمان) باید پاسخگو باشیم.

مسئولیت اجتماعی - محیط زیستی؟ یعنی ما در برابر هوایی که نفس می کشیم، آبی که می نوشیم و خاکی بر روی آن گام می نهیم، مسئول هستیم. " ما همه سهمی از زمین هستیم ".
دسته بندی مسئولیت اجتماعی - محیط زیستی در جامعه: سه دسته زیر در برابر حفظ محیط زیست مسئول هستند و برای حفظ آن باید بکوشند.

۱. **سطح دولت:** تمامی وزارتخانه ها و سازمان های دولتی که جزء بدنه دولت هستند.
۲. **بخش خصوصی:** همه شرکت ها، مؤسسات و بنگاه های خصوصی که در جامعه فعالیت می کنند.
۳. **جامعه مدنی:** تمامی تشکل های محیط زیستی و غیرمحیط زیستی که در جامعه فعال هستند.

جمع بست: مسئولیت اجتماعی - محیط زیستی یعنی مردم، جامعه مدنی، بخش خصوصی و دولت با دغدغه انسانی - اخلاقی و با رویکرد توسعه پایدار به موضوعات و مسائل محیط زیستی می اندیشند و درباره حل آنها بر پایه این دغدغه و رویکرد عمل می کنند.

القای مسئولیت پذیری و حفاظت از محیط زیست، اندکی خودنگری و خوداندیشی است. از این رو ما در هر کجا که هستیم باید به محیط زیست احترام بگذاریم و از آن پاسداری کنیم.

ویژه کارکنان شهرداری‌ها و دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی و روستا

گورخر ایرانی نماد استان فارس در حال انقراض است

گورخر ایرانی از سوی اتحادیه جهانی حفاظت از طبیعت و منابع طبیعی به عنوان گونه ای به شدت در معرض خطر انقراض معرفی شده است. تخریب زیستگاه‌های باقی مانده این گونه انقراض آن را سرعت می بخشد.

در حال حاضر جمعیت گور ایرانی به صورت طبیعی به مجموعه حفاظت شده توران در سمنان و منطقه حفاظت شده بهرام گور در استان فارس محدود شده است. بهرام گور و پارک ملی قطرویه تنها زیستگاهی است که روند افزایش جمعیت این گونه را نشان می دهد.

گورخر ایرانی با نام علمی *Equus onager* زیر گونه ای از گورخر آسیایی است که به صورت اندمیک در ایران حضور دارد. این گونه شباهت زیادی به الاغ داشته ولی قدری از آن بزرگتر است. دارای گوش‌هایی بلند، باریک و نوک تیز است. سم‌ها پهن تر از الاغ، دم بلند و نیمه انتهایی آن موهای بلندی دارد. موها کوتاهند، رنگ عمومی بدن نخودی مایل به نارنجی است اما در بخش‌هایی چون کفل‌ها و پهلوها، رنگ به سفیدی متمایل است.

گورخر ایرانی دارای یالی سیاه در گردن و نواری قهوه‌ای رنگ در پشت است که تا دم ادامه دارد. در سطح داخلی دست تکه ای پوست گرد و سیاه رنگ مشاهده می شود. گاهی اوقات نرها کمی نارنجی تر از ماده‌ها به نظر می رسند. ارتفاع بدن ۱۲۰ تا ۱۴۲ سانتیمتر، طول سرو تنه ۲۰۰ تا ۲۵۰، وزن ۲۶۰ کیلوگرم و طول دم حدود ۵۰ سانتیمتر است. محدوده اصلی پراکندگی این گونه کشور ایران است.

گورخر ایرانی در گذشته دارای پراکندگی زیادی در ایران بوده و به تعداد زیاد در حاشیه کویر مرکزی از شمال زابل تا خراسان، سمنان، جنوب ورامین، قزوین، دشت‌های مجاور پارک ملی کلاه قاضی و گاوخونی در استان اصفهان، سیرجان و بافت در استان کرمان، بهرام گور در استان فارس، ابرقو، هرات و نایبندان در استان یزد وجود داشته است تعدادی نیز در اواسط دهه پنجاه در منطقه

سازمان حفاظت محیط زیست

وزارت کشور
سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور

شنبه‌های آموزشی

خوش ییلاق واقع در شاهرود رهاسازی شدند ولی در حال حاضر نسل آن در تمام مناطق نابود شده است و تنها جمعیت اندکی از آن در ذخیره‌گاه زیست کره توران و تعدادی نیز در بهرام گور استان فارس و کالمند استان یزد وجود دارد. برای حفاظت از این گونه باید راهکارهایی چون پیشگیری از تخریب زیستگاه، مدیریت دام و مرتع، احیا مراتع و ایمن سازی کریدورهای مهاجرتی را در پیش گرفت.

ssafta.imo.org.ir

ویژه کارکنان شهرداری‌ها و دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی و روستا

ایثار اجتماعی

ایثار اجتماعی (دیگرخواهی): برتری دادن منافع دیگران و مصالح جامعه بر منافع فردی و گروهی، به عبارت دیگر مصرف‌داری‌ها (زمان، مال، امکانات...) و جان خود برای ایفای مسئولیت انسانی و اجتماعی. ایثار از سطح فردی با مفاهیمی چون همدردی و همدلی شروع می‌شود. وقتی انسان در فرآیند تفکر و رشد از سطح نیازهای پایین‌تر (معیشتی، امنیتی، بهداشت...) عبور کند در نهایت به خودشکوفایی می‌رسد. این خویشتن‌یابی در جامعه به دیگرخواهی یا ایثار اجتماعی ختم می‌گردد. ایثار از سطح بخشایش بین فردی آغاز می‌شود و سپس از سطح بخشایش در سطح خانواده به بخشایش و فداکاری در سطح جامعه می‌رسد.

ایثار اجتماعی - محیط زیستی: برتری دادن منافع و مصالح طبیعت و محیط زیست بر منافع فردی و گروهی، به عبارت دیگر مصرف‌داری‌ها و جان خود برای حفاظت از طبیعت و محیط زیست. نمونه متعالی آن از دست دادن جان خویش در راه حفظ محیط زیست است، عاشقان محیط زیستی که هر ساله در خاموش نمودن انواع آتش‌سوزی‌ها در طبیعت جان خود را از دست می‌دهند، شهیدان محیط زیستی هستند که جان خویش را برای حفاظت از محیط زیست نثار می‌کنند.

انواع (پیوستار) ایثار اجتماعی - محیط زیستی: ایثار اجتماعی - محیط زیستی دارای طیف گوناگون و گسترده‌ای است. از یک کودک که از گلی نگهداری می‌کند تا یک باغبان، از یک فعال محیط زیست تا یک کارمند متعهد به کارش. از یک نویسنده محیط زیست تا یک سیاستگذار محیط زیستی و طیفه شناس، از یک شرکت یا سازمان مسئول در برابر حفظ محیط زیست تا یک خانم خانه‌داری که در مصرف آب صرفه‌جویی می‌کند... همه اینها به نوعی در راه حفظ محیط زیست می‌کوشند. بنابراین مفاهیمی چون نذر فرهنگی (صرف وقت برای آموزش رایگان محیط زیستی، تقسیم رایگان کیسه‌های پارچه‌ای...) و وقف محیط زیستی (مالی یا جانی) همه در پیوستار و سطحی از ایثار اجتماعی - محیط زیستی قرار می‌گیرند. برای این که این تفکر ایثار اجتماعی و سپس ایثار اجتماعی - محیط زیستی در یک جامعه شکل بگیرد، باید نهادهای گوناگون جامعه‌پذیری (اجتماعی کردن) که عبارت‌اند از: مدرسه، مذهب، رسانه، خانواده، دوستان، احزاب و تشکل‌ها... با آموزه‌های صحیح و متجانس با هم وظایف‌شان را انجام دهند. برای موجودیت شهروندان مسئول و سپس ایثارگر در تمامی ابعاد و لایه‌های جامعه نیازمند آن هستیم که منابع جامعه‌پذیری هم‌نوا و هم‌سو با هم باشند.

جمع بست: امروزه، جامعه و محیط زیست ایران نیاز ضروری به ایثار اجتماعی - محیط زیستی دارد. برای شکل‌گیری ایثار اجتماعی - محیط زیستی باید پایه‌های پروراندن و آموزش آموزه‌های مسئولیت‌پذیری را در جامعه تقویت کنیم، سپس این نوع اندیشه را ترویج و توسعه دهیم. چرا که ایثار اجتماعی - محیط زیستی بر محور مسئولیت‌پذیری اجتماعی می‌چرخد. یعنی تا زمانی که ما مفهوم مسئولیت‌پذیری را درک نکنیم و به شهروندان مسئولیت‌پذیری تبدیل نشویم در حوزه ایثار اجتماعی - محیط زیستی جزء رفتار و اعمال پراکنده و غیرهدفمند کاری از پیش نخواهیم برد. چکیده این که مسئولیت‌پذیری اجتماعی - محیط زیستی دروازه ورود به ایثار اجتماعی - محیط زیستی است.

ویژه کارکنان شهرداری ها و دهیاری ها و شوراهای اسلامی و روستا

هما، نماد استان قزوین

حفاظت و کنترل منطقه‌ی وقانونمند از هما در استان قزوین و وجود زیستگاه مساعد در این استان کمک کرده که هما یکی از گونه‌های شاخص در قزوین باشد و به خوبی در آن منطقه زندگی کند؛ آموزش و فرهنگ سازی درخصوص حفاظت از این گونه ارزشمن در سطح ملی با همکاری نهادهای مرتبط می تواند به بهبود شرایط زندگی هما کمک کند.

هما با نام علمی *Gypaetus barbatus* و نام انگلیسی *Bearded vulture* نام پرنده ای است با جثه ای عظیم که از بزرگترین گونه های کرکس محسوب شده و در مناطق کوهستانی و مرتفع زندگی می نماید. این پرنده نماد تنوع زیستی استان قزوین شناخته شده و به همین علت بسیار مورد توجه اداره کل حفاظت محیط زیست استان قزوین قرار گرفته است. هما به علت نوع تغذیه که صرفاً از استخوان استفاده می نماید، در راس هرم غذایی قرار دارد و وجود این گونه در هر منطقه نمایانگر زنجیره کامل غذایی است و وزن پرنده بالغ بین ۵-۷ کیلوگرم متغیر است و طول بدن هما از سرتا دم ۱۱۰ سانتیمتر و گاهی به ۱۲۵ سانتیمتر می رسد. طول بالهای گسترده شده این پرنده بین ۲۳۵-۲۸۰ سانتیمتر رسیده و به علت وسعت زیاد بالها، سایه آن در حین پرواز بر روی زمین مشاهده می شود. رنگ پرهای سر این پرنده نخودی که این حالت در بدن و ناحیه سینه و شکم بصورت نارنجی مایل به زرد دیده می شود بطوریکه در پرواز بالهای سیاه و سینه نارنجی رنگ این پرنده وجه تمایز آن با سایر پرندگان بزرگ جثه می باشد. مضافاً به اینکه دم هما در حین پرواز به شکل مثلثی دیده می شود ضمناً یک دسته موسیاه ریش مانند در طرفین منقار این پرنده قرار دارد که به کرکس ریش دار معروف شده است.

هما می تواند تا ارتفاع ۴۵۰۰ متری اوج بگیرد و در این ارتفاع محدوده وسیعی راتحت نظارت خود قرارداد. غذای هما اختصاصاً استخوان و لاشه جانوران است بطوریکه استخوانهای قطور و پرچرب را که اغلب بدون گوشت بوده را با چنگال های قوی خود برداشته و از ارتفاعی حدود ۷۰ تا ۱۰۰ متری بر روی سنگهای ریز صخره ها پرت می کند تا بشکنند و این عمل را تا تبدیل استخوان ها به قطعات شش الی هشت سانتیمتری ادامه می دهد این پرنده علاقه خاصی به مغز استخوانهای شکسته شده دارد.

معده این پرنده قوی بوده بطوریکه قادر است براحتی استخوانها را گواش نماید. هما معمولاً آخرین حیوانی است که سر لاشه حضور می یابد بنحوی که اثری از لاشه در طبیعت برجا نمی گذارد و بهمین علت می توان هما را یک رفتگر و پاک کننده کامل

سازمان حفاظت محیط زیست

سازمان آموزش عالی و فناوری کشور

شنبه‌های آموزشی

طبیعت محسوب نمود. هما معمولاً در آسمان بصورت جفت دیده می شود و از جمله پرندگانی است که تا آخر عمر خود نر و ماده باهم زندگی می نمایند. تولید مثل این پرنده در ماههای آبان و آذر بوده و پرنده ماده ۱ تا ۲ تخم می گذارد و مدت ۵۴ تا ۵۸ روز بر روی تخم می خوابد هرچند ممکن است هردو جوجه از تخم بیرون آید اما فقط یکی زنده می ماند. هما در مناطق کوهستانی مرتفع و دور افتاده و غارهای مشرف به پرتگاهها با ارتفاع ۵۰۰-۴۰۰۰ متری آشیانه سازی کرده و زیست می نماید. حوزه قلمرو هما ۲۰۰-۴۰۰ کیلومتر مربع است.

بخش طارم استان قزوین یکی از زیستگاه های شاخص این پرنده محسوب می شود بطوری که کارشناسان حفاظت محیط زیست استان قزوین اولین بارهما را در سال ۱۳۷۷ در ارتفاعات کلج شناسایی نموده با شناسایی کامل زیستگاه و آشیانه آن بررسی نحوه زندگی و رفتار شناسی آن پرداخته اند، همچنین این پرنده در سال ۱۳۸۷ در الموت غربی (ویار) و در سال ۱۳۸۸ در الموت شرقی (آوه) نیز گزارش شده است.

بخش طارم استان قزوین یکی از زیستگاههای شاخص این پرنده محسوب می شود بطوری که کارشناسان حفاظت محیط زیست استان قزوین اولین بارهما را در سال ۱۳۷۷ در ارتفاعات کلج شناسایی کرده با شناسایی کامل زیستگاه و آشیانه آن، به بررسی نحوه زندگی و رفتار شناسی آن پرداخته اند؛ همچنین این پرنده در سال ۱۳۸۷ در الموت غربی (ویار) و در سال ۱۳۸۸ در الموت شرقی (آوه) نیز گزارش شده است.

ssafta.imo.org.ir

ویژه کارکنان شهرداری‌ها و دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی و روستا

محیط زیست و جامعه محلی؛ رویکرد توانمندسازی

رویکرد توانمندسازی در راستای تکوین و تکمیل مباحث توسعه پایدار (پایداری با محوریت محیط زیست، اجتماعی و اقتصادی) مطرح شده است. توانمندسازی یعنی گسترش و بسط آزادی انتخاب افراد و اقدام برای شکل دادن زندگی بهتر و با کیفیت تر؛ به عبارت دیگر یعنی توانایی در کنترل منابع و تصمیمات. در راستای توانمندسازی جامعه محلی (این موضوع را می‌توان به عنوان نقطه شروعی برای فعالیتها و اقدامات محیط زیستی در جامعه محلی در نظر گرفت) چهار عنصر کلیدی که باید مبنا و شالوده اصلاحات نهادی و زیرساختی قرار گیرد به قرار زیر است:

پاسخگویی و مسئولیت پذیری

مقامات دولتی، کارکنان بخش عمومی، تولیدکنندگان خصوصی، کارکنان و سیاستمداران باید پاسخگوی سیاستها و اقداماتی که بر رفاه شهروندان (جامعه محلی) اثرگذار است، باشند.

دسترسی به اطلاعات

برقراری جریان دوسویه اطلاعات از دولت به شهروندان و از شهروندان به دولت برای تحقق شهروندی مسئولانه، پاسخگو و حکمرانی خوب و مسئولانه بسیار حیاتی است. افراد بومی در جامعه محلی به عنوان شهروند آگاه می‌توانند بازیگران دولتی و غیردولتی را پاسخگو و مسئولیت پذیر کنند.

ظرفیت سازمانی محلی

به توانایی مردم برای کار و فعالیت با یکدیگر، خودسازماندهی و به بسیج منابع برای حل مشکلات و دستیابی به علائق مشترک، ظرفیت سازمانی محلی گفته می‌شود؛ جوامع و گروههای سازماندهی شده از امکانات و قابلیت‌های بیشتری برای رساندن صدا و انتقال تقاضاهای خود به سطوح بالاتر تصمیم‌گیری برخوردار هستند، در این صورت می‌توانند بر فرآیند و جهت سیاست‌ها و مذاکراتی که بر زندگی آنها اثر گذار است، موثر واقع شوند.

فراگیری/مشارکت

رویکرد توانمندسازی برای مشارکت، با مردم فقیر به عنوان یک همکار تولید رفتار می‌کند که از اقتدار و اختیار لازم برای کنترل بر تصمیمات، تخصیص و هدایت منابع به پایین‌ترین سطوح جامعه برخوردار هستند. فراگیری مردم فقیر و در نظر گرفتن نیازهای آنان و سایر گروههای محروم در تصمیم‌گیریها به منظور تضمین تخصیص بهینه منابع محدود دولتی براساس اولویت‌ها و دانش محلی، بسیار حائز اهمیت است، این امر باعث می‌شود که مردم فقیر (به عبارتی دیگر جامعه محلی) به تغییرات پایبند باشند.

برای آغاز هر فعالیت و اقدام محیط زیستی در جامعه محلی به چهار

عنصر کلیدی بالا نیازمندیم.

ویژه کارکنان شهرداری ها و دهیاری ها و شوراهای اسلامی و روستا

شاهین، نماد استان قم

قم، میزبان پرندگان شکاری مهاجر است و به دلیل وجود جمعیت خوب این پرندگان حمایت شده در استان، شاهین، سریع ترین پرنده شکاری به عنوان نماد محیط زیست استان قم برگزیده شده است.

گرچه عظمت شاهین نخستین نکته ای است که به ذهن می رسد اما به دلایل گوناگون تعداد این پرنده ها رو به کاهش است از جمله دزدیده شدن تخم ها و جوجه ها.

این پرنده کوچک شکاری در نقاط مختلف جهان از جمله کشور ما زندگی می کند و به طور معمول به دنبال شکار جانوران کوچک است. حتی می توان این پرنده را تعلیم داد تا برای انسان به شکار بپردازد. اما فراموش نکنید که شاهین با داشتن پنجه ها و منقار بسیار تیز می تواند آسیب های جدی را به قربانی وارد کند. هنگام پرورش این پرنده سعی می کنند شاهین برای اینکه به انسان عادت نکند، فرد غذا دهنده را نبیند.

این پرنده در ارتفاع بالا پرواز می کند و سپس به طور ناگهانی به سمت شکار خود حمله کرده و از پشت گردن طعمه را می گیرد. شاهین برای این که قادر باشد در سرعت های بالا تنفس کند سیستم تنفسی خاصی دارد؛ پس از کشف این سیستم تنفسی، از آن در طراحی موتورهای جت استفاده شد. سیستم تنفسی آنها بر خلاف سایر موجودات که سیستم تنفسی دو طرفه دارند به صورت یک طرفه می باشد که امکان تنفس در سرعت های بالا را فراهم می کند.

شاهین به دلیل داشتن جثه بزرگ نسبت به سایر پرندگان، غذای بیشتری نیز نیاز دارد؛ همچنین عمر متوسط آن حدود هشت تا ۱۰ سال است. این پرنده شکاری از سن دو الی سه سالگی بالغ می شود و تولید مثل می کند؛ شاهین های نر و ماده با نمایش های هوایی با هم آشنا شده و تمام عمر با یکدیگر زندگی میکنند!

سازمان حفاظت محیط زیست

سازمان شیوه‌های و شیوه‌های کشور

شنبه‌های آموزشی

شاهین بیشتر کوهستان و مناطق بلند را برای ایجاد لانه انتخاب می‌کند. زمان تخم گذاری شاهین اواخر فصل زمستان است و معمولاً سه یا چهار تخم می‌گذارد؛ شاهین مادر حدود ۲۹ الی ۳۲ روز روی تخم‌ها می‌خوابد و از آنها محافظت می‌کند.

جوجه شاهین حدود ۴۰ روز نیاز به مراقبت دارد و هرگز تا دو ماهگی از والدین جدا نمی‌شود. در این مدت زمان شاهین نر وظیفه تامین غذای ماده و جوجه‌ها را دارد و در مقابل ماده از جوجه‌ها داخل لانه نگهداری می‌کند.

تعداد کمی از شاهین‌ها در ایران زندگی و زاد و ولد می‌کنند اما در مناطقی چون آذربایجان، گیلان، مازندران و مناطق جنوبی کشور ساکن نیستند.

ssafta.imo.org.ir

ویژه کارکنان شهرداری‌ها و دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی و روستا

آب پنهان (مجازی)

آب پنهان یا آب مجازی، مجموع حجم آبی است که در مراحل مختلف تهیه، تولید و ارائه یک محصول (غذا، کالا، انرژی یا خدمات) به صورت مستقیم یا غیر مستقیم استفاده می‌شود.

کاربرد این اطلاعات در کمک به برنامه‌ریزی صحیح برای مدیریت مصرف آب است.

به آبی که در مراحل مختلف تهیه، تولید و ارائه یک محصول به صورت مستقیم یا غیر مستقیم استفاده شده، آب پنهان یا آب مجازی می‌گویند.

میزان مصرف آب مجازی برای:

- تولید یک کیلوگرم گوشت گاو ۱۵۰۰۰ لیتر آب مصرف می‌شود.
- تولید یک کیلوگرم برنج ۳۵۰۰ لیتر آب نیاز است.
- تولید یک گوجه فرنگی ۱۳ لیتر آب مصرف می‌شود.
- تولید یک برش نان ۱۳۵ لیتر آب مصرف می‌شود.
- تولید یک عدد تخم مرغ به ۱۳۵ لیتر آب نیاز است.
- تولید یک لیوان شیر ۲۰۰ لیتر آب نیاز است.
- تولید یک تی‌شرت نخی ۴۱۰۰ لیتر آب مصرف می‌شود.

راهنما:

استفاده طولانی‌تر از کالاهایی که برای تولید آن‌ها آب زیادی مصرف شده را ترویج و فرهنگسازی نماییم.

در مصرف کالاهایی که آب پنهان زیادی برای تولیدشان مصرف شده، صرفه جویی نماییم.

حتی الامکان با استفاده مجدد یا تغییر کارکرد، از کالاهایی که در تولیدشان آب پنهان زیادی مصرف شده نهایت استفاده را ببریم (مانند استفاده مجدد از بطری پلاستیکی برای تولید وسایل تزئینی نوشت افزاری مانند جامدادی یا بازیافت کاغذ تولید شده از درختان و یا استفاده از تی شرت مستعمل برای تولید دستگیره آشپزخانه و ...).

در خرید کالاهای مصرفی، محصولاتی را انتخاب کنیم که آب پنهان کمتری در تولید آن‌ها استفاده شده است.

از تکنیک‌های نوین آبیاری با انتخاب الگوی کشت مناسب در تولید محصولات کشاورزی استفاده کنیم (مانند سیستم آبیاری قطره ای و یا عدم کاشت میوه هندوانه در مناطق مواجهه با خشکسالی).

بهینه‌سازی مصرف آب در صنعت (شامل بازیافت و بازچرخانی) نیز به کاهش مصرف و هدررفت آب کمک می‌کند.

ویژه کارکنان شهرداری‌ها و دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی و روستا

محیط زیست روستا و مسئولیت پذیری

نواحی روستایی بخش عمده‌ای از جمعیت و عرصه‌های طبیعی کشور را به خود اختصاص می‌دهد و جامعه روستایی نقش اساسی در حیات اقتصادی و اجتماعی کشور دارد؛ آنچه امروزه در روستاها بسیار مهم است، مبحث مهم و کلیدی توسعه پایدار روستایی است. به لحاظ توسعه پایدار، روستاییان در ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی و محیط زیستی دارای مسئولیت‌های متعددی هستند. اما توجه به محیط زیست در تمامی بخش‌های کشور بالاخص محیط‌های روستایی اهمیت بیشتری یافته است تا هر چه بهتر و بیشتر بتوان در عین بهره برداری مناسب از محیط از آن حفاظت نمود. بنابراین مناطق روستایی به واسطه نزدیکی بیشتر به طبیعت و اثرات مستقیمی که بر طبیعت می‌گذارند و تأثیراتی که از طبیعت می‌پذیرند، از اهمیت بسزایی برخوردار هستند؛ بر این اساس یکی از جنبه‌های مهم توسعه پایدار که روستاییان نسبت به آن دارای مسئولیت می‌باشند جنبه‌های محیط زیستی موجود در روستاها است. از دیدگاه کارول زمینه‌های مختلفی از مسئولیت پذیری وجود دارد، او مسئولیت‌ها را در چهار بعد یا نیاز مطرح کرده است که عبارتند از اقتصادی، قانونی، اخلاقی و اجتماعی. بر این اساس یکی از مهمترین انواع مسئولیت‌ها، مسئولیت اجتماعی است.

هرم مسئولیت پذیری کارول

مفهوم کلیدی	نوع مسئولیت	تعریف
شهروند خوب	بشر دوستانه	شهروند خوبی در روستا باشیم، منابع را در جامعه تقسیم کنیم و کیفیت زندگی را بالا ببریم.
اخلاق مداری	اخلاقی	اخلاقی عمل کنیم، پایبند به کار درست و منصفانه باشیم و از آسیب رسانی بپرهیزیم.
قانون مداری	قانونی	از قانون تبعیت کنیم و با تشخیص درست از نادرست در جامعه طبق قانون عمل کنیم.
سود دهی	اقتصادی	سودآور باشیم و زیربنایی برای فعالیت سایر فعالان اقتصادی به وجود بیاوریم.

اگر بخواهیم محیط زیست سالم و پایداری در پهنه روستاها داشته باشیم، باید به چهار نوع مسئولیت فوق توجه کنیم. به میزانی که این چهار بعد دارای همخوانی و سازگاری باشند، تعادل، توازن و پایداری در عرصه محیط زیست کشور برقرار خواهد شد.

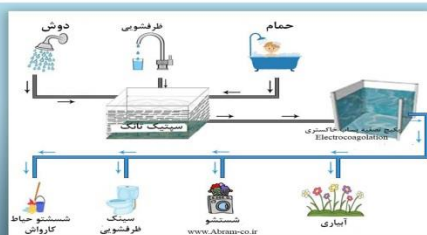

ویژه کارکنان شهرداری ها و دهیاری ها و شوراهای اسلامی و روستا

آب خاکستری

آب خاکستری شامل فاضلاب تولیدی ناشی از شستشوی مواد غذایی (میوه، سبزیجات، برنج و...)، هرز آب ظرفشویی آشپزخانه، شستشوی لباس، وان حمام، دوش حمام و روشویی، به غیر از آب سیاه حاصل از سرویس های بهداشتی است. استفاده مجدد از آب خاکستری باعث می شود نیاز برداشت کمتری از منابع آب زیرزمینی و سطحی وجود داشته باشد که این کار علاوه بر حفظ منابع آب، به حفظ محیط زیست هم کمک می کند. همچنین استفاده از آب خاکستری باعث کاهش بار آلی فاضلاب و آلودگی مجاری مربوط به فاضلاب روها می شود و مقدار فاضلاب تولیدی را تا حد بسیار زیادی کاهش می دهد که منجر به کاهش مصرف انرژی هم خواهد شد.

آب خاکستری بیش از ۸۰ درصد فاضلاب تولیدی در منازل و ادارات را تشکیل می دهد.

راهکار:

- تفکیک فاضلاب در مبدا و بازچرخانی آن در محل از جمله راهکارهای موثر در کاهش نیاز آبی در دنیا محسوب می شود.
- آب خاکستری آشامیدنی نیست، آن را می توان برای آبیاری فضاهای سبز، سیفون توالت، ساختمان های نیازمند رطوبت زیاد همچون گلخانه ها و... مصرف کرد.
- با آب خاکستری نباید آبیاری کرد یا نباید روی قسمت های مختلف گیاه افشانه بشود، بلکه سیستم آبیاری باید زیرسطحی باشد.
- آب خاکستری را نباید ذخیره کرد، ماندن آب خاکستری در یک محل به صورت راکد، خود باعث آلودگی می شود.
- آب خاکستری داغ نباید وارد باغچه یا زمین کشاورزی بشود و قبل از استفاده باید حرارت فاضلاب تصفیه شده از دست برود.
- با استفاده مجدد از آب خاکستری، نیاز به برداشت کمتری از منابع آب زیرزمینی و سطحی وجود خواهد داشت.
- استفاده مجدد از آب خاکستری علاوه بر حفظ منابع آب به حفظ محیط زیست نیز کمک می کند.
- استفاده از آب خاکستری باعث کاهش بار آلی فاضلاب و آلودگی مجاری مربوط به فاضلاب روها می شود.

استفاده از آب خاکستری مقدار فاضلاب تولیدی را تا حد بسیار زیادی کاهش می دهد که منجر به کاهش مصرف انرژی نیز خواهد شد.

ویژه کارکنان شهرداری‌ها و دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی و روستا

سمندر آتشین، نماد استان کردستان

در حال حاضر سمندر آتشین کردستان در لیست قرمز در وضعیت نزدیک خطر (NT) قرار دارد و از نظر قوانین ملی سمندر آتشین جزو گونه‌های غیرحمایت شده است. آموزش و فرهنگ سازی درخصوص حفاظت از این گونه ارزشمند در سطح ملی با همکاری نهادهای مرتبط می‌تواند به بقای آن کمک کند.

همچنین لازم است راهکارهایی چون جلوگیری از زنده گیری و فروش، پاکیزه نگهداشتن محل زندگی این جانور مخصوصا پاکیزگی آب، حمایت از این گونه در حال انقراض و آموزش بومی‌های منطقه در خصوص مواجهه با این جانور و اطلاع از این گونه نادر در دستور کار قرار گیرد.

سمندر آتشین کردستان نمونه‌ای نسبتا بزرگ است و حداکثر طول آن به ۳۲/۴ سانتیمتر می‌رسد. غدد پاراتوئید برجسته است و به خوبی رشد کرده، فاقد کمان پیشانی - صدفی، سر پهن و طول و عرض آن تقریبا با هم برابر و دارای پوزه‌ای گرد است. دندان‌های کامی به صورت دو ردیف طولی S شکل قرار گرفته‌اند. چشم‌ها به حالت برجسته و به رنگ قهوه‌ای در دو طرف قرار گرفته. دم گرد و نسبتا کوتاه و برخلاف گونه‌های دیگر سمندرهای ایران دم آن از دو طرف فشرده نشده

سازمان حفاظت محیط زیست

سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور

شنبه‌های آموزشی

است. سطح پوست دارای سوراخ‌هایی ریز و براقی است و زیر شکم آن سفید و پهلوها مشکی و پشت آن نیز مشکی با لکه‌های زرد، نارنجی و یا حتی قرمز است که به طور غیر منظم در پشت بدن قرار دارند. جنس‌ها شبیه به هم اما کلوآک جنس نر متورم‌تر است.

این گونه کمتر وارد آب می‌شود چراکه شناگر ضعیفی است و بیش‌تر زمین‌زی است. همچنین در مکان‌های مرطوب، گودال‌های سایه‌دار، بوته‌های زیر درختان بزرگ و زمین‌های جنگلی موجود در میان صخره‌ها زندگی می‌کند. در شب یا بعد از بارندگی دیده می‌شود. تقریباً از مهر ماه تا اسفند دارای خواب زمستانی می‌باشد که البته ممکن است بنا به شرایط فصلی و آب و هوایی، طولانی‌تر هم باشد. علف‌های بین تنه پوسیده درختان و سنگ‌ها یا بین صخره‌ها مکان زمستان خوابی این سمندر می‌باشند. تغذیه سمندر آتشین از انواع کرم‌ها، حشرات، نرم‌تنان و سخت‌پوستان است. جفت‌گیری آن‌ها از بهار شروع می‌شود و تا تابستان ادامه دارد.

ssafta.imo.org.ir

ویژه کارکنان شهرداری‌ها و دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی و روستا

چرخه آب یا هیدرولوژی چیست؟

بر اساس آخرین مطالعات تاکنون ۵ میلیارد سال از عمر زمین می‌گذرد و شواهد نشان می‌دهد که آب از همان ابتدای تشکیل کره زمین نقش مهمی در تحول و قابل سکونت کردن آن به عنوان تنها سیاره قابل زیست داشته است. با تشکیل اقیانوس‌ها و دریاها و تشکیل بخار از روی آنها و ایجاد ابر و بارندگی و به طور کلی گردش آب در طبیعت و جاری شدن آب در رودخانه‌ها و بازگشت مجدد آن به طرق مختلف به اقیانوس‌ها، ابتدا زندگی اولیه با گیاهان و جانداران آغاز شد و سپس گیاهان و حیوانات عالی به وجود آمدند.

گردش آب در طبیعت که به آن سیکل هیدرولوژی یا چرخه آب گفته می‌شود، عبارت است از حرکت و جابجایی آب در قسمت‌های مختلف کره زمین. این حوزه به بررسی منابع آب چه از حیث کمیت و چه از لحاظ کیفیت می‌پردازد. کمیت آب نشانگر این واقعیت است که در شرایط طبیعی حوزه اکولوژیک، چه تعداد جمعیت و یا چه میزانی از بارگذاری را می‌تواند پذیرا باشد. منظور از شرایط طبیعی وضعیتی است که از هیچ گونه تمهیدات فنی استفاده نشود.

سیکل هیدرولوژی در واقع یک سیکل بدون ابتدا و انتها می‌باشد. بدین ترتیب که آب از سطح دریاها و خشکی‌ها تبخیر شده، وارد اتمسفر می‌گردد و سپس دوباره بخار آب وارد شده به جو طی فرآیندهای گوناگون به صورت نزولات جوی بر سطح زمین و یا بر سطح دریاها و اقیانوس‌ها فرو می‌ریزد.

عناصر مهم گردش آب در طبیعت:

آب‌های سطحی

- میزان آبدی، ارتفاع و نوسانات فصلی و سالانه آب
- دوره طغیان رودخانه‌ها، کثرت وقوع سیل و پهنه‌های سیلگیر
- کیفیت فیزیکی و شیمیایی و میکروبیولوژیک آب
- وضعیت ساحل منابع آب از نظر شیب، فرسایش، جنس، رویش طبیعی و وجود ابنیه
- وضعیت از نظر امکانات گذران اوقات فراغت وابسته به آب
- سایر ویژگی‌های بارز که از طریق بررسی‌های میدانی آشکار می‌شوند

آب‌های زیرزمینی

- نوع، چگونگی، وسعت و جهت آب‌های زیرزمینی
- عمق سطح ایستابی
- نوسانات فصلی و سالانه در حجم آب‌های زیرزمینی
- زمان، محل یا محل‌های بالا آمدن آب‌های زیرزمین
- کیفیت فیزیکی، شیمیایی و میکروبیولوژیک آب‌های زیرزمینی

آب‌های راکد

- نوع دریاچه (دریاچه، تالاب، برکه و ...)
- طبیعی یا مصنوعی (دریاچه طبیعی یا دریاچه سد)
- نوسانات ارتفاع سطح آب، علل و زمان وقوع آن (نوسانات طبیعی یا در نتیجه دخالت انسان)
- کیفیت فیزیکی و شیمیایی و میکروبیولوژیک آب
- وضعیت ساحلی از نظر جنس، شیب، فرسایش، رویش طبیعی، ارزش‌های تفریحی، اقتصادی و اکولوژیک

اهمیت آب در ایران

ایران با توجه به موقعیت خاص جغرافیایی که در بین مدار ۲۵ تا ۴۰ درجه عرض شمالی و ۴۴ تا ۶۴ درجه طول شرقی واقع شده است از مناطق خشک جهان به شمار می‌رود زیرا میزان متوسط بارندگی سالانه آن کمتر از یک سوم متوسط بارندگی کره زمین (۸۶۰) می‌باشد. در سطح کشور مناطقی وجود دارد که نه تنها با کمبود آب سطحی مواجه هستند بلکه آب زیر زمینی آنها هم شور است. البته این کمبود آب در کشور ما مربوط به عصر حاضر نبوده بلکه در گذشته نیز مردم با کمبود آب مواجه بوده‌اند و وجود سدها و بندهای تاریخی کشور دلیلی بر این ادعاست. اما از آنجایی که در گذشته سطح توقع مردم علت پایین بودن شرایط زندگی کم بوده است، قرن‌ها بطور هماهنگ از منابع آب و خاک استفاده کرده‌اند و آب مورد نیاز را از طرق مختلف به دست آورده‌اند و مسئله کمبود آن مطرح نبوده و مسئله اصلی روش‌های بهره‌برداری از آن بوده است. اما در عصر حاضر از یک طرف کمبود آب قابل استفاده و از طرف دیگر افزایش رشد جمعیت و مصرف آب و از همه مهمتر بالا رفتن سطح زندگی و ماشینی و صنعتی شدن و رشد تکنولوژی مسئله نیاز به آب و کمبود آن را بیش از پیش مطرح می‌سازد.

ویژه کارکنان شهرداری‌ها و دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی و روستا

زاغ بور، نماد استان کرمان

زاغ بور در دشت‌های شهرستان‌های سیرجان، زرنده، شهربابک، انار، رفسنجان دیده شده اما آمار دقیقی از تعداد آن وجود ندارد. منطقه حفاظت شده دهج و شکار ممنوع گود غول سیرجان از زیستگاه‌های پرنده مورد بحث است. ارتقاء سطح حفاظتی زیستگاه‌های اصلی این پرنده در استان، بهترین راهکار حفاظت از این گونه اندمیک به شمار می‌رود.

شناختن ارزش‌های حیات وحش جانوری و گیاهی (با اولویت سنن پایه) گامی موثر در حفاظت از آنها می‌است و متأسفانه این گونه در کتاب‌های درسی ابتدایی به عنوان گونه شاخص آمده بود، اما ظاهراً در سال اخیر حذف شد.

زاغ بور یا زاغ کویری با نام علمی *Podoces pleskei* پرنده‌ای در تیره کلاغیان است که طول بدن آن حدود ۲۴ سانتیمتر می‌شود. رنگ غالب زاغ‌های بور بالغ، نخودی و قهوه‌ای است که با لکه‌های سیاه رنگی در ناحیه سر و گردن زینت یافته است. سر بزرگ و منقارهای بلند و مایل به پائین نیز از دیگر مشخصات ظاهری یک زاغ بور بالغ است. تفاوت نر و ماده این گونه صرفاً از روی ظاهر کار آسانی نیست و بیشتر از رفتار و خصوصیاتشان تشخیص دادنی است. زاغ

شنبه‌های آموزشی

بور جانوری است که تنها در ایران یافت می شود و لذا گونه بومی یا آندمیک کشور ماست . این پرنده کوچک اندام، جزء ساکنین همیشگی سرزمین های خشک و بیابانی هستند و در آنجا از کرم و دانه ها تغذیه کرده و زندگی می کند. قیچ زارها یکی از محل های اصلی اسکان زاغ های بور به شمار می رود .

مهمترین ویژگی که زاغ بور را نسبت به پرندگان دیگر به ویژه کلاغ ها متمایز می کند ، زیبایی و صدای دلنشین شان نیست بلکه عدم تمایل این پرندگان کوچک به پرواز کردن است. زاغ بور عمدتاً در زمین هستند و به غیر از پریدن و پروازهای کوتاه از روی شاخه های قیچ و درختان از بالهای خود برای پرواز استفاده نمی کنند. حتی هنگام احساس خطر یا فرار نیز این پرندگان دویدن را به پرواز ترجیح می دهند. منطقه حفاظت شده دهج در شهرستان شهربابک از جمله زیستگاه این پرنده می باشد.

ssafta.imo.org.ir

شنبه‌های آموزشی

۵ فروردین ماه ۱۴۰۲

25 March 2023

۳ رمضان ۱۴۴۴

ویژه کارکنان شهرداری‌ها و دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی و روستا

سهم آب و بحران کم آبی

مقدار کل منابع آب شیرین به دلیل تغییرات آب و هوایی که موجب عقب نشینی یخچال‌های طبیعی، کاهش جریان رودخانه و کوچک شدن دریاچه‌ها شده، کاهش یافته است. بسیاری از سفره‌های آب زیرزمینی که بیش از حد پمپ شده اند به سرعت پر نمی‌شوند. اگر چه کل منابع آب شیرین مورد استفاده قرار نگرفته است، بسیاری آلوده، شور، نامناسب و یا غیر قابل دسترس برای مصارف شرب، صنعت و کشاورزی شده‌اند. برای جلوگیری از یک بحران جهانی آب، کشاورزان باید برای افزایش بهره‌وری و برای پاسخگویی به تقاضاهای رو به رشد برای تولید مواد غذایی تلاش کنند و به سمت الگوهای کشت مناسب و آبیاری به شیوه‌های نوین روی بیاورند، در حالیکه صنایع و شهرها نیز به دنبال پیدا کردن راه‌هایی برای استفاده بهتر از آب باشند.

تاثیرات کمبود آب

آسیب دیدن اکوسیستم و از بین رفتن گونه‌های گیاهی و جانوری

وقتی آب کمیاب می‌شود، زمین‌ها و مناظر طبیعی از بین می‌روند. دریاچه آرال در آسیای مرکزی روزگاری چهارمین دریاچه پر آب جهان به شمار می‌رفت. اما تنها طی سه دهه به اندازه دریاچه میشیگان حجم خود را از دست داده و اکنون یک زمین نمک به جای مانده است که خطرات ناشی از طوفان نمک مردم آن منطقه را تهدید می‌کند. آلودگی آب، کمبود غذا و انرژی، سقط جنین و زندگی کوتاه، از بین رفتن تنوع گیاهی و جانوری و ... از فجایعی است که مردم این خطه با آن روبرو هستند.

از بین رفتن زمین‌های مرطوب و حاصلخیز

تا سال ۱۹۰۰ حدود نیمی از زمین‌های مرطوب و تالاب‌های کره زمین از بین رفته بود. این زمین‌ها که زیستگاه پرندگان، چهارپایان، پستانداران و ماهی‌ها و ... هستند هم اکنون نیز در حال از بین رفتن می‌باشند. این زمین‌ها بهترین خدمات را به اکوسیستم می‌دهند زیرا به تصفیه آب کمک کرده، از وقوع طوفان جلوگیری می‌کنند و سیل را نیز کنترل می‌نمایند.

کمبود آب برای میلیاردها انسان

برای ادامه زندگی به آب پاکیزه نیاز است. اما امروز حدود ۱.۱ میلیارد نفر از انسان‌های روی زمین با فقدان آب مواجه هستند و حدود ۲.۷ میلیارد نفر هم دست کم به مدت یک ماه در طول سال با کمبود آب مواجهند. آب غیربهداشتی نیز یکی دیگر از معضلات است چرا که حدود ۲.۴ میلیارد نفر از طریق آب آلوده به وبا، حصبه و دیگر بیماری‌های مرتبط با آب مبتلا می‌شوند. همچنین حدود ۲ میلیون نفر که بیشتر آنها را کودکان تشکیل می‌دهند، از بیماری‌های اسهالی مربوط به آب آلوده جانشان را از دست می‌دهند.

طبق آمار:

بخش‌های مختلف اقتصادی در مصرف آب سهم مختلفی دارند. کشاورزی سهم ۹۰ درصدی، شرب با ۷ درصد و بخش صنعت ۳ درصد از منابع آب را به خود اختصاص داده است. متأسفانه بخش کشاورزی با سهم ۹۰ درصدی آب ۳۰ برابر بخش صنعت منابع آب را به خود اختصاص داده ولی بهره‌وری کمتر از یک چهارم صنعت را دارد. آمارها نشان دهنده آن است که ادامه این روند مصرف، آینده کشور و تقسیمات این حوزه را با مشکل جدی رو به رو می‌سازد. گزارش‌ها حاکی از آن است که ۱۰ مورد از گرم‌ترین سال‌های جهان تنها از سال ۱۹۹۰ تا سال ۲۰۱۵ به ثبت رسیده است که این میزان در ۱۵۰ سال گذشته بی‌سابقه بوده است. با افزایش دما میزان بارش به ویژه برف کاسته می‌شود که این امر منجر به خشکسالی و از بین رفتن سفره‌های آب زیر زمینی می‌شوند.

بخش کشاورزی با سهم ۹۰ درصدی آب ۳۰ برابر بخش صنعت، منابع آب را به خود اختصاص داده ولی بهره‌وری آن کمتر از یک چهارم صنعت است.

برای افزایش بهره‌وری آب در بخش کشاورزی، با اصلاح الگوی کشت متناسب با منطقه از روش‌های نوین آبیاری استفاده شود.

با استفاده از راهکارهای ساده، مصرف آب را در زندگی خود کنترل کنیم

ssafta.imo.org.ir

ویژه کارکنان شهرداری‌ها و دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی و روستا

آب و کشاورزی

یکی از عوامل اصلی آلودگی آب، استفاده غیر اصولی از کودهای شیمیایی و آفت کش ها و آبیاری و زهکشی نامناسب زمین های کشاورزی است که موجب ورود حجم زیادی پساب کشاورزی حاوی انواع کودها و سموم به منابع آب سطحی و زیر زمینی و در نتیجه آلودگی آنها می شود. فعالیت های کشاورزی بیشترین مصرف آب را به خود اختصاص داده است و عدم کانال سازی برای انتقال آب باعث فرو رفتن آب در مسیر انتقال و در نتیجه مصرف بیش از حد آب می شود و در مسیر حرکت نیز، موجب شستشوی شدن املاح و فرسایش خاک می گردد.

حدود ۷۰ درصد آب در بخش کشاورزی مصرف می شود.

راهکار:

- جایگزینی کود دامی و انواع کمپوست و استفاده از سموم بیولوژیکی و یا دفع آفات بصورت طبیعی به جای استفاده از کودهای شیمیایی و سمومی که دارای پایداری زیادی در طبیعت می باشند باعث سلامت مواد غذایی و کاهش عوارض و پیامدهای دراز مدت اینگونه مواد برای سلامت انسان و نسل های آینده می شود.
- استفاده از تجهیزات نوین برای آبیاری مزارع کشاورزی و باغات موجب کاهش مصرف آب و جلوگیری از فرسایش خاک می گردد.
- استفاده از روش های نوین در تولید محصولات کشاورزی مانند کشت های گلخانه ای و... صنعت کشاورزی را تبدیل به صنعتی کم آب بر، همراه با افزایش تولید محصول سازگار با اقلیم کشور می نماید.

استفاده بی رویه از سموم و کودهای شیمیایی موجب ورود پساب های حاوی انواع کودها و سموم شیمیایی به خاک و منابع آب و آلودگی آنها می شود.

ویژه کارکنان شهرداری‌ها و دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی و روستا

شوکا نماد گونه استان کرمانشاه

شوکا (گوزن مینیاتوری) کوچکترین گونه گوزن کشور به شمار می‌رود و تعداد بسیار کمی، کمتر از ۳۰ شوکا، در [منطقه حفاظت شده بوزین و مره خیل](#) در استان کرمانشاه زندگی می‌کنند و این گونه به عنوان نماد استان کرمانشاه شناخته می‌شود.

با توجه به جنگلی بودن زیستگاه این گونه و عدم امکان سرشماری به روش مشاهده مستقیم در نقاط جنگلی، آمار دقیقی از تعداد شوکاهای باقیمانده در کشور وجود ندارد اما چیزی که مسلم است جمعیت این گونه در بسیاری از مناطق جنگلی شمال کشور بطور کامل از بین رفته و یا شدیداً کاهش یافته است.

در حال حاضر نسل شوکا به دلیل تخریب گسترده و تغییر کاربری عرصه‌های جنگلی شمال کشور به مناطق مسکونی و زمین‌های کشاورزی، همچنین شکار غیرمجاز، به شدت کاهش یافته و در آستانه انقراض قرار دارد. شکارچیان به شیوه‌های مختلف از جمله با تقلید صدای بچه شوکا و ایجاد کومه در محل آبشخورها، این حیوان را شکار می‌کنند.

شوکاها بسیار کنجکاو هستند به طوری که وقتی موجود ناشناسی مانند انسان را در جنگل می‌بینند، برای سردرآوردن از کارش، گاهی سرک می‌کشند ولی به محض آنکه متوجه شوند موجود ناشناس متوجه حضور آن‌ها شده است، به سرعت و با چالاکی خاص خود فرار می‌کنند؛ به همین دلیل این جانور را به سختی در جنگل‌های انبوه می‌توان دید. شوکاها هنگام فرار با تکان دادن دم و تولید صدا، سایر شوکاها را از وجود خطر آگاه می‌کنند.

سازمان حفاظت محیط زیست

سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور

شنبه‌های آموزشی

این گونه دارای ارزش‌های بوم‌شناختی، زیبایی شناختی، مطالعاتی - تحقیقاتی، ارزش های ژنتیکی، اکوتوریستی و اقتصادی است و تعداد بسیار چشمگیری از آنها در اروپا زندگی می‌کنند و جمعیت شوکا در نیم قرن اخیر افزایش چشمگیری نیز داشته به گونه ای که تنها در اروپای مرکزی تعداد آنها به ۱۵ میلیون راس رسیده است؛ این درحالی است که شوکاهای ایران در شیب تند انقراض قرار گرفتند.

شوکا با رنگ بدن تقریباً قهوه‌ای و نوک موهای روشن حدود ۱۵ کیلوگرم وزن دارد و در مناطق سردسیر کرمانشاه زندگی می‌کند. شوکاها هم در روز و هم در شب فعال هستند. در تابستان زندگی منفرد دارند و هم نر و هم ماده برای خود قلمرو تشکیل می‌دهند. این گونه دارای غده هایی در صورت خود هستند که بوسیله ترشحات آن ها قلمرو خود را تعیین می‌کنند؛ تنها در زمستان گروه های کوچکی تشکیل می‌دهند. در هنگام احساس خطر پرش های بلندی می‌کنند اما در حالت عادی در زیستگاه خود بسیار بی حرکت هستند.

ssafta.imo.org.ir

ویژه کارکنان شهرداری‌ها و دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی و روستا

مدیریت مصرف آب - خانواده

زنان عضو تاثیرگذار و دارای نقشی محوری در رابطه با مسائل مربوط به آب هستند و در جریان توزیع نقش‌های زندگی خانوادگی، در پی فعالیت‌هایی چون طبخ، نظافت و شستشو، رفتارهای صحیح مصرف را بیش از دیگران به نمایش می‌گذارند و متخصصان بین‌المللی بر این باورند که سرمایه‌گذاری برای آموزش و ارتقای مهارت‌های زنان در انتقال دغدغه آب و آموزشی الگوهای مصرف جایگزین، در مسیر تامین اهداف ترویجی و فرهنگی برنامه‌های کنترل بحران، موثرتر و عملی‌تر است. ضمن پرداختن به مسئله مصرف آب با این رویکرد، باید توجه داشت که میزان قابل توجهی از آب بعد از مصرف تبدیل به فاضلابی می‌شود که انواع آلاینده‌گی را در خود پنهان دارد، کاهش مصرف آب، موجب کاهش تولید فاضلاب نیز می‌شود.

نسبت مصرف آب در بخش‌های تواله و حمام، بین ۵۰ تا ۶۵ درصد از کل مصرف آب خانگی است.

راهنما:

- آموزش زنان به عنوان عضو تاثیرگذار و دارای نقشی محوری در رابطه با مسائل مربوط به آب و درست مصرف کردن آن، موجب کاهش مصرف آب می‌گردد.
- برای کاهش مصرف آب از تجهیزات کاهنده مصرف آب در شیرآلات منزل استفاده کنیم.
- ضمن کوتاه کردن زمان دوش گرفتن، آب را تا رسیدن به دمای مطلوب، جمع‌آوری و به مصارف دیگر نظیر گردگیری منزل و وسیله نقلیه، شستشوی سرویس بهداشتی و یا آبیاری گل‌دان‌ها و... برسانیم.
- شیرآلات را عایق‌بندی و سرریز و نشت فلاش تانک‌ها، لوله‌ها و اتصالات را کنترل کنیم.
- در هنگام مسواک زدن و استحمام لازم نیست آب بصورت مداوم باز باشد.
- از کولرهای کم مصرف استفاده کنیم و برای جلوگیری از تبخیر آب کولر، برای آن سایه بان نصب نماییم.
- در ماشین‌های ظرفشویی و لباسشویی اتوماتیک به تنظیم میزان آب مورد نیاز بر اساس میزان بار توجه داشته باشیم و از آنها فقط در حالت تمام‌پر استفاده نماییم.
- آب خنک برای نوشیدن در یخچال نگهداری کنیم تا برای خنک شدن آب، شیر آب را بپیچوده باز نگذاریم.
- برای تمیز کردن حیاط خانه به جای شیلنگ آب، از جارو استفاده کنیم.
- موقع شستن ظرف‌ها، از محلول مایع ظرفشویی و آب در سینک ظرفشویی استفاده کنیم و تنها موقع آبکشی شیر آب را باز کنیم.

پیام نهایی:

- زنان عضو تاثیرگذار و دارای نقشی محوری در رابطه با مسائل مربوط به آب هستند.
- سرمایه‌گذاری برای آموزش و ارتقای مهارت‌های زنان در انتقال دغدغه آب و آموزشی الگوهای مصرف جایگزین در ترویج برنامه‌های کنترل بحران، موثرتر و عملی‌تر است.
- میزان قابل توجهی از آب بعد از مصرف تبدیل به فاضلابی می‌شود که انواع آلاینده‌گی را در خود پنهان دارد.
- کاهش مصرف آب، موجب کاهش تولید فاضلاب نیز می‌شود.

ویژه کارکنان شهرداری ها و دهیاری ها و شوراهای اسلامی و روستا

خرس قهوه ای، نماد استان کهگیلویه و بویراحمد

خرس قهوه ای نمادی از گونه شاخص جانوری محیط زیست کهگیلویه و بویراحمد است که با حفاظت و حراست از پارک ملی دنا و تامین امنیت جانی و غذایی این گونه با ارزش جانوری تلاش می شود تا جمعیت آن افزایش یابد. ضرر و زیان حقوقی شکار هر قلاده خرس بستگی به جنسیت آن از ۷۵ تا ۲۵۰ میلیون تومان تعیین شده است.

نیاز به حفاظت و حمایت از این گونه در حال انقراض با فراهم کردن زیستگاه مناسب و شکار برای زاد و ولد و جلوگیری از زنده گیری و شکار آن، آشکار است. با توجه به نظرات کارشناسان در صورت عدم حمایت و جلوگیری از شکار این حیوان در خطر انقراض است و نبودن غذا باعث ورود این حیوان به روستا ها می شود.

خرس قهوه ای، پستانداری از راسته گوشتخواران بزرگ جثه است که وزن آن از ۹۰ تا ۴۰۰ کیلو هم می رسد با توجه به اینکه در بخش عظیمی از مناطق منقرض شده، اما همچنان در مناطقی از کشور از جمله پارک ملی دنا در کهگیلویه و بویراحمد پراکنش دارد.

سازمان حفاظت محیط زیست

سازمان شیلات و منابع آبی کشور

شنبه‌های آموزشی

ذخیرگاه زیست کره دنا به عنوان دهمین ذخیرگاه زیست کره کشور در سال ۱۳۹۰ ثبت جهانی شد. ۳۱۲ هزار هکتار مناطق تحت حفاظت محیط زیست استان، تنوع زیستی جانوری، گیاهی و گونه های آندومیک آن، اهمیت وجود یک موزه تنوع زیستی را برای استان دوچندان کرده است .

مروری بر تاریخچه روابط انسان و محیط زیست نشان می دهد که تا پیش از سده های اخیر معمولاً تعادل بین جمعیت های انسانی و حیات وحش وجود داشته است؛ هرچند در کنار عوامل طبیعی، شکار و استفاده از مراتع توسط دامپروران تا حدی در جمعیت های جانوری و تراکنش آنها تاثیر داشته است. استفاده گردشگری از این گونه مناطق با تعهدهای کتبی و الزام های قانونی در کنار رعایت قوانین می تواند به توسعه مناطق حفاظت شده کمک کند.

ssafta.imo.org.ir

ویژه کارکنان شهرداری‌ها و دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی و روستا

آلودگی آب

به دلیل شرایط طبیعی و جغرافیایی کشور، توزیع و پراکنش زمانی و مکانی آب در ایران، بسیار ناهمگون است. **حدود ۷۰ درصد** منابع آب با کیفیت مناسب در مناطق شمالی و غربی کشور و تنها **حدود ۳۰ درصد** آن در نواحی مرکزی، شرق و جنوب شرقی کشور قرار دارد. مصرف آب در مناطق شهری در سال ۱۳۸۰ به حدود ۶ میلیارد متر مکعب رسیده است طبق برآورد ها، تنها در مناطق شهری بالغ بر ۴،۲ میلیارد متر مکعب فاضلاب شهری تولید شده است. به این مقدار باید فاضلاب روستایی را که در بسیاری از مناطق مشکل عدیده ای به همراه آورده است، نیز افزود.

تخلیه نامناسب زباله های شهری، یکی دیگر از منابع اصلی آلودگی آب های سطحی و زیر زمینی است. سالانه حدود ۱۵ میلیون تن زباله شهری، بدون رعایت مسایل بهداشتی و زیست محیطی در سطح کشور دفع می شود. ورود زباله شیرابه ها که حاوی انواع مواد خطرناک است، می تواند زیان های جبران ناپذیری، به منابع آب وارد کند.

یکی از عوامل اصلی آلودگی آب، **انتقال مواد مغذی** به ویژه ترکیبات فسفر و نیتروژن به همراه باقیمانده سموم از زهکش زمین های کشاورزی به سمت منابع آبی می باشد.

استفاده غیر بهینه از کودهای شیمیایی و آفت کش ها و آبیاری و زهکشی نامناسب زمین موجب ورود حجم زیادی پساب کشاورزی حاوی انواع کودها و سموم به منابع آب سطحی و زیر زمینی و در نتیجه آلودگی آنها شده است.

ویژه کارکنان شهرداری‌ها و دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی و روستا

پلنگ نماد تنوع زیستی استان گلستان

پلنگ ایرانی بزرگترین یا یکی از بزرگترین زیرگونه‌های پلنگ است که بومی غرب آسیا است و در فهرست جانوران در معرض خطر انقراض قرار دارد و در اکثر مناطق تحت مدیریت استان گلستان به خصوص در پارک ملی و ذخیره گاه زیستکره گلستان زیست می‌کند.

پلنگ ایرانی (Persian Leopard) به لحاظ جثه بزرگ‌ترین زیرگونه پلنگ در جهان است که در مناطق غرب آسیا و کشورهای ایران، ترکمنستان، جنوب روسیه، پاکستان، افغانستان و عراق دیده شده است.

با توجه به جمعیت مطلوب این گونه در زیست گاه‌های استان گلستان و ثبت رکورد های منحصر به فرد از این گونه (جمعیه و اجزای زیستی) در مقایسه با دیگر نقاط کشور از نظر جثه و تنوع زیستگاهی استان گلستان که قلمرو زیستی این گونه محسوب می‌شود این گونه به عنوان نماد تنوع زیستی استان گلستان انتخاب شد.

بوم‌شناسی گونه:

پارک ملی گلستان از بهترین زیستگاه‌های پلنگ است. بزرگترین پلنگهای آفریقایی حداکثر ۴۵ کیلو دارند، اما پلنگ‌های ایرانی ثبت شده در استان بین ۵۰ تا ۸۵ کیلوگرم وزن دارند، که این مقدار معادل وزن یک شیر ماده است. بدن نرم و قابل انعطاف پلنگ او را قادر به بالا رفتن از صخره‌ها و درختان کرده است.

سازمان حفاظت محیط زیست

سازمان شیلات و منابع طبیعی کشور

شنبه‌های آموزشی

شنوایی و بویایی این حیوان قوی است و با قدرت بدنی فوق العاده می تواند طعمه ای با سه برابر وزن خود را از صخره و درخت بالا ببرد. این حیوان دارای دست و پای قوی با پنجه ها و ناخن های تیز و بلند، موهای نرم، گوش های کوتاه و دم دراز است، دوران بارداری پلنگ حدود سه ماه است. زایمان در اواسط بهار در غارها و شکاف سنگها انجام می شود.

ویژگیهای رفتاری:

پلنگ ایرانی دشمن طبیعی ندارد و شب و روز فعال است. ولی در جاهایی که احساس خطر کند، فقط شبها و آن هم با احتیاط ظاهر می شود. این حیوان بسیار پنهانکار و زیرک است و در میان گربه‌های بزرگ شاید یکی از بهترین کمین کننده‌ها باشد که می‌تواند با سرعت 60 کیلومتر در ساعت بدود، اما معمولا بی صدا و آرام حرکت میکند و قادر است ۶ متر به صورت افقی و ۳ متر به صورت عمودی بپرد. پلنگ ایرانی این توانایی را دارد که بدون دیده شدن به شکار خود بسیار نزدیک شود و سپس با پنهان شدن و پرش، پس گردن یا گلولی طعمه را به دندان بگیرد. بعد از کشتن شکار برای رفع گرسنگی چند تکه از آن را می خورد و غذای اضافی خود را به روی درختان می برد و یا در شکاف سنگها و یا زیر شاخ و برگها پنهان می سازد و در زمان گرسنگی به سراغشان می رود.

عوامل تهدید:

عوامل تهدیدهای زیستگاهی و تهدیدهای غیر زیستگاهی

تهدیدهای زیستگاهی تخریب زیستگاه و ناامن شدن پناهگاههای حیات وحش ریشه در عوامل گوناگونی دارد تغییر کاربری زمین، توسعه کشاورزی، ایجاد مراکز مسکونی، وجود روستاها در مناطق تحت حفاظت، تجزیه زیستگاه، افزایش جمعیت انسانی، توسعه شهری و روستایی و ...

تهدیدهای غیر زیستگاهی عدم آشنایی عمومی با فرهنگ زیست محیطی، شکار غیرمجاز، ازدیاد اسلحه غیرمجاز میان مردم، طعمه مسموم، تله گذاری برای پستانداران، شکار برای تروفه و دریافت جایزه شکار تروفه و ...

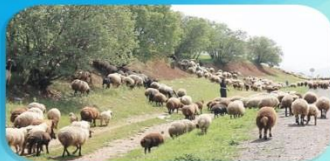

ssafta.imo.org.ir

ویژه کارکنان شهرداری‌ها و دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی و روستا

آلودگی آب

چرای بی رویه دام باعث کاهش پوشش گیاهی و در نتیجه افزایش فرسایش خاک می شود که در نهایت علاوه بر افزایش خطر سیل موجب افزایش مواد معلق در آب و اختلال در چرخه حیات آبزیان و تبعات آن بر معیشت اهالی منطقه می گردد.

برداشت شن و ماسه از بستر رودخانه یکی دیگر از عوامل آلودگی آب است که موجب گل آلود شدن و تغییر کیفیت آب برای مصارف مختلف در پائین دست رودخانه می گردد.

تأثیر فعالیت های مختلف بر کیفیت منابع آب

برداشت بیش از حد آب موجب افزایش تأثیر عوامل طبیعی و افت کیفیت منابع آب می شود. سایر مصارف مانند تفرج و حمل و نقل آبی می توانند موجب آلودگی منابع آب شوند. فاضلاب های صنعتی انواع آلودگی های میکروبی، فیزیکی و شیمیایی، فلزات سنگین، سموم و آلودگی های نفتی را وارد منابع آب می کنند. فاضلاب های شهری و خانگی انواع آلودگی های میکروبی و فیزیکی و شیمیایی را وارد منابع آب می کنند.

راهکارهای پیشگیری و کاهش آلودگی آب

احداث و راهبری صحیح سیستم تصفیه فاضلاب های شهری و صنعتی. مصرف بهینه مواد اولیه در صنعت که منجر به کاهش ضایعات و پساب خروجی می شود. کنترل و تصفیه زهاب های کشاورزی قبل از رها شدن آن به محیط آبی و خاکی. تدوین الگوی کشت مناسب با هر اقلیم به منظور مصرف بهینه کود و سم در کشاورزی و جلوگیری از آبیاری بی رویه و غیر ضروری. جایگزینی کود و سموم بیولوژیکی به جای استفاده از سمومی که دارای پایداری زیادی در طبیعت می باشند و عوارض و پیامدهایی را در دراز مدت برای سلامت انسان بوجود می آورند. جلوگیری از برداشت های بی رویه آب توسط کاربران، که موجب افزایش غلظت آلودگی در منابع آبی و محیط زیست وابسته به آن می شود.

ویژه کارکنان شهرداری ها و دهیاری ها و شوراهای اسلامی و روستا

فک خزری نماد استان گیلان

فریاد کمک خواهی تنها پستاندار خزر را می شنوید؟

فک خزری، تنها پستاندار دریای خزر با چهره مهربان خود ضامن حفظ زنجیره غذایی در دریای خزر است اما کسی که حافظ محیط زیست خزر است اکنون در دام خطر انقراض قرار گرفته و در لیست قرمز IUCN قرار گرفته است.

این گونه ارزشمند نماد استان گیلان است پیام ضرورت حفظ فک خزری از سوی ایران به منطقه و دنیا در سال ۱۳۹۷ با نصب این نماد بر روی ۲۳ کشتی های ایرانی ناوگان کشتیرانی دریای خزر نصب شد. سواحل دریاچه خزر محل مناسبی برای استراحتگاه تابستانه فک است و این مهربان دوست داشتنی، بیشتر عمر خود را در سواحل خزر می گذراند بنابراین حفظ زیستگاه فک از اهمیت ویژه ای برخوردار است و به بقای او کمک می کند.

عوامل مختلف در کاهش جمعیت این گونه ارزشمند نقش دارند که به شکار و صید می توان به عنوان جدی ترین آن ها اشاره کرد. شکار بی رویه در حاشیه دریاچه خزر، تورهای ماهیگیری و نیزه ماهیگران، تهدیدهایی هستند که با افزایش آگاهی و حفاظت کم رنگ تر می شود و با حفظ محیط زیست می توان به بقای فک خزری کمک کرد. کنوانسیون تهران به عنوان همکاری مشترک منطقه ای در راستای حفاظت از محیط زیست ساحلی-دریایی فعالیت می کند و گروه های دوست دار محیط زیست نقش مهمی در تیمار فک های گرفتار شده در تور ماهیگیری و افزایش آگاهی دارند.

مناسفانه برخی ماهیگیران گمان می کنند که فک ها از ماهیان تجاری که منبع ارزشمندی برای آنان هستند، تغذیه می کنند به همین دلیل به محض مشاهده فک ها، آنها را می کشند، در حالی که فک ها با خوردن آبزیان بیمار و ایجاد تعادل در جمعیت آنها در اکوسیستم دریای خزر نقش مؤثری دارند.

گرم شدن زمین، نیز با ذوب یخ های بخش شمالی دریای خزر و در نتیجه نابودی زیستگاه های فک، در کاهش جمعیت این گونه ارزشمند نقش دارد. همچنین آلودگی های محیطی و بیماری موجب تلفات تعداد زیادی فک خزری شده است. شانه دار دریایی مهاجم و کاهش تعداد ماهیان کیلکا نیز از دیگر عوامل نابودی فک ها هستند.

آگاهی رسانی و آموزش در زمینه آشنایی با گونه های ارزشمند نظیر فوک خزری، در حفاظت از آن و جلوگیری از اثرات نامطلوب بر زنجیره غذایی و اکولوژی دریای خزر اثربخش است.

ویژه کارکنان شهرداری ها و دهیاری ها و شوراهای اسلامی و روستا

بحران آب - فرونشست زمین و خشکسالی

با توجه به روند رشد جمعیت کشور و تشدید نیاز بخش‌های مختلف، افزایش مصرف آب بخش شهری، روستایی و صنعتی اجتناب ناپذیر خواهد بود. آب در فرآیند توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور نقش عمده و کلیدی دارد. افزایش تولیدات کشاورزی و امنیت غذایی، توسعه مراکز جمعیت شهری و روستایی، بهبود و ارتقای کیفیت زندگی درگرو انجام سرمایه گذاری‌های لازم و هماهنگی درابعاد مختلف توسعه و بهره‌برداری از منابع آب است. از دلایل اصلی فرونشست زمین می‌توان به افت سطح آب بر اثر برداشت بی‌رویه از آبخوان‌ها اشاره نمود که موجب کاهش حجم، تراکم برگشت ناپذیر و وارد آمدن آسیب‌های غیر قابل جبران و متعاقبا خشکسالی برای کشور و محیط زیست و در نهایت افزایش مهاجرت روستاییان به شهرها می‌گردد. طی سال‌های گذشته فرونشست‌های پدیدآمده در ایران به دلیل افت سطح آب زیرزمینی، لطمه‌ی فراوانی به زمین‌های کشاورزی، ساختمان‌های مسکونی، جاده‌ها، خطوط انتقال نیرو و ... وارد آورده است.

راهکار:

- توجه به مسائل کم‌آبی، خشکسالی و فرسایش خاک در انتخاب حوزه‌هایی که برای اجرای طرح‌های آبخیزداری و آبخوان‌داری انتخاب می‌شوند.
- تسهیل‌گری و استفاده از ظرفیت و مشارکت‌های مردمی برای اجرای طرح‌های آبخوان‌داری بسیار ضروری می‌باشد.
- بخش سیلاب در سطح آبخوان باعث مدیریت بهینه منابع و لایه‌های متخلخل مخازن آب زیرزمینی می‌شود.
- بخش سیلاب در سطح آبخوان، آبیاری سیلابی اراضی، تغذیه مصنوعی آبخوان‌ها و شرایط نگهداشت آب به‌صورت پایدار را فراهم می‌کند.

تغذیه منابع آب زیرزمینی باعث کاهش فرونشست و فرسایش خاک می‌گردد

پیام نهایی:

- برداشت بی‌رویه آب‌های زیرزمینی یکی از چالش‌های مهم کشورها در بخش آب است.
- در بسیاری از نواحی کشور سطح سفره‌های آب زیرزمینی افت کرده و با توجه به خشکسالی‌های پیاپی در سالهای گذشته، افزایش بهره‌برداری از آب‌های زیرزمینی تشدید شده است.
- آب در فرآیند توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور نقش عمده و کلیدی دارد.
- از دلایل اصلی فرونشست زمین، افت سطح آب بر اثر برداشت بی‌رویه از آبخوان‌ها است.
- برداشت بی‌رویه از آبخوان‌ها موجب خشکسالی برای کشور و محیط زیست و افزایش مهاجرت روستاییان به شهرها می‌گردد.
- فرونشست‌های پدیدآمده در ایران به دلیل افت سطح آب زیرزمینی، لطمه‌ی فراوانی به زمین‌های کشاورزی، ساختمان‌های مسکونی، جاده‌ها، خطوط انتقال نیرو و غیره وارد آورده است.

ویژه کارکنان شهرداری ها و دهیاری ها و شوراهای اسلامی و روستا

سمندر لرستانی

زیبای کمیاب نماد استان لرستان

سمندر لرستانی نه تنها برای هموطنان خود بلکه برای اروپاییان نیز بسیار جذاب است تا جایی که توسط این افراد صید و به اروپا قاچاق می شود. در کنار زیبایی، بی آزار بودن این گونه و امکان نگهداری آسان آن در آکواریوم باعث شده است بسیاری از اروپاییان آنرا به عنوان یک حیوان خانگی در سبد حیوانات خانگی خود قرار دهند و متقاضی خرید آن باشند. در سال های اخیر حفاظت از این گونه کم یاب افزایش یافته و توجه جدی به جلوگیری از قاچاق آن می شود.

خوشبختانه در ناحیه شهبازان سمندر لرستانی از طرف مردم بومی موجودی مقدس محسوب می شود تا جایی که نام "حاجی باریک آب" را برای آن انتخاب کردند. همچنین این امر برای زیبای جذاب مورد بحث در منطقه شاهرزاده احمد نیز صدق می کند و تقدس کمک زیادی به ادامه حیات سمندر لرستانی کرده است.

به طور کلی می توان از سیلاب ها، خشکسالی، طعمه خواران، بیماری ها و انگل ها، تهدیدهای انسانی، سوء استفاده مالی، خارج کردن نمونه از کشور، فعالیت های پژوهشی غیر علمی، گردشگران، آلودگی صوتی، تخریب زیستگاه، وارد شدن مواد شوینده و ... به داخل آب آشبار و کمبود پروژه های پژوهشی و به ویژه تحقیقاتی اصولی، به عنوان تهدیدکننده های زندگی سمندر لرستانی یاد کرد و نیاز به افزایش آگاهی و حفاظت اصولی از این گونه زیبا کاملاً مشهود است.

ویژه کارکنان شهرداری ها و دهیاری ها و شوراهای اسلامی و روستا

برداشت بی رویه عسل از کندوی زنبورهای وحشی

در سالهای اخیر به دلیل تبلیغات سود چوپانگه افرادی در فضای مجازی دال بر درمات اتولاج پیماری ها با عسل طبیعی، موج جدیدی از برداشت ها از کندوهای زنبورهای وحشی موجود در طبیعت به راه افتاده است. در حال حاضر دو گونه زنبور عسل وحشی در کشور داریم که هر دو به صورت پرورشی و تحت نظارت انسان نیز به تولید عسل مشغول هستند ولی جمعیت زنبور های عسل وحشی که در مناطق کوهستانی، از دیرباز وجود دارد امروزه با برداشت مسلهایشان توسط انسان کلنی های درحال نابودی هستند و از آنجاییکه زنبورهای عسل جایگاه ویژه ای در گرده افشانی و تکثیر گیاهان داروئی این موضوع باعث نگرانی زیادی شده است و از طرفی تعامل اکولوژیکی اکوسیستم ها به سرعت در حال بر هم خوردن است. زنبور عسل معمولی با نام علمی *Apis mellifera* به طور وحشی در شمال آفریقا تا اروپا و غرب آسیا وجود دارد که با دخالت انسان به همه نقاط زمین منتقل شده و هزاران سال است که به صنایع زنبور عسل اصلی نیز پرورشی داده می شود و بیش از ۹۰ درصد عسل جهان از این گونه تأمین می گردد و بیش از ۳۰ زیر گونه برای آن شناخته شده است. گونه دوم در ایران، زنبور عسل چترپی یا *Apis florea* است که کوچکتر بوده و عسل آن طعم خاصی دارد و در مناطق چترپی کشور تا جنوب شرقی آسیا پراکنش دارد. عسل این زنبور به عسل کوهی نیز معروف است

آمار:

در حال حاضر آمار دقیقی از این برداشت در دسترس نیست و اغلب برداشت ها بدون اطلاع و به صورت مخفیانه انجام می شود ولی به طور قطع، سالیانه بیش از صدها مورد اتفاق می افتد.

راهکار:

- فرهنگ سازی و ایجاد معیشت پایدار برای جوامع بومی و محلی
- متقاضیان پرورشی زنبور عسل علاوه بر رعایت دستورالعمل های صادره از دستگاه های ذیربط (وزارت جهاد کشاورزی) با قراردادن کندوی زنبور های عسل در باغات و مزارع خود، علاوه بر استحصال عسل، به گرده افشانی محصولات کشاورزی و حفظ محیط زیست توسط زنبور ها نیز کمک خواهند نمود.

پیام نهایی:

نابودی زنبور های عسل منجر به نابودی گیاهان گلدار و سایر جانداران وابسته به آن و در نهایت باعث نابودی بسیاری از اکوسیستم های کره زمین خواهد شد.

سازمان جهاد کشاورزی

سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور

ویژه کارکنان شهرداری‌ها و دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی و روستا

مرال - نماد گونه جانوری استان مازندران

مرال یا گوزن قرمز که در گویش مازندرانی به آن گاو کوهی (اشکار گو) نیز گفته می‌شود، گونه نماد جانوری استان مازندران و بزرگترین پستاندار علفخوار از گونه‌های با شکوه جنگل‌های پهن برگ هیرکانی شمال است.

زیستگاه‌های این گونه در استان به صورت لکه ای و جزیره مانند است؛ یک گسست اصلی، جمعیت مرال استان را به دو زیر جمعیت واقع در شرق و غرب استان تقسیم کرده است و به عبارت دیگر ارتباط زیستگاهی و پیوستگی در بین این دو جمعیت‌های جدا مانده وجود ندارد.

بررسی‌ها حاکی از آن است که در درون این دو ناحیه غربی و شرقی نیز کمابیش گسست‌هایی وجود دارد ولی پیوستگی زیستگاهی در نواحی شرقی بیشتر دیده می‌شود. صرف نظر از انزوای جمعیتی در پراکنش گله‌های مرال، یکی از تهدیدات جدی در پایداری و حفظ نیرومندی ژنتیکی جمعیت‌ها، وقوع فعالیتهای انسانی و انواع بهره برداری از عرصه و منابع ملی زیستگاه‌های مرال به انحاء مختلف از دیگر چالش‌ها و مشکلات موجود در این زمینه است؛ عمده این مشکلات عبارتند از:

- وجود فعالیتهای بهره برداری جنگلی و مرتعی در زیستگاه‌های طبیعی مرال و توسعه جاده‌های جنگلی در طبیعت امن گونه که ضمن ایجاد گسستگی در زیستگاه، در ایجاد نا امنی، دسترسی آسان و فرصت سود جویی را تسهیل می‌کند.
- واگذاری و تغییر کاربری عرصه‌های حواشی جنگلی برای طرح‌های کشاورزی و وجود تصرفات غیر قانونی در اراضی ملی حاشیه جنگل‌های زیستگاه مرال بویژه در مناطق آزاد.
- نبود امکانات کافی حفاظتی و پست‌ها و پاسگاه‌های محیط بانی بویژه برای مناطق آزاد و ممنوعه زیستگاه مرال که در این شرایط چنین مناطقی صرفاً به صورت غیر فعال و فقط در فصل گاوبانگی با بکارگیری چادر سیار گاو بانگی برای حداکثر یک ماه مورد کنترل و پایش قرار می‌گیرند.
- وجود گسترده دام و چرای احشام در زیستگاه‌های امن و نواحی حساس زیستی مرال در داخل مناطق.
- تخلفات گسترده شکارچیان در مناطق و کمبود نیروهای اجرایی برای حفاظت فعال و موثر مناطق.

سازمان حفاظت محیط زیست

سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور

شنبه‌های آموزشی

- فقدان برنامه عملیاتی و منسجم گونه محور برای جانوران وحشی بزرگ جثه نظیر مرال جهت پایش مستمر و بررسی و ارزیابی از روند کمی و کیفی وضعیت آن.

مرال جزئی از تنوع زیستی است و تنوع زیستی ارزشمندترین گنجینه بشری است بنابراین از بین بردن مرال، خیانت به نسلهای آینده است. حفظ مرال یک وظیفه انسانی به شمار می رود و حمایت از این گونه ارزشمند، حمایت از زندگی است.

برای حفظ مرال می توان به راهکارهایی چون ساخت زیر گذر یا روگذر در راههای مواصلاتی بین استانی جهت اتصال بین زیستگاهی گونه؛ مشارکت مردمی و همیاران محیط زیست در بحث حفاظت گونه خصوصاً در زمان گاوبانگی؛ حفظ زیستگاه های گونه؛ استفاده از تجهیزات مدرن جهت پایش بهتر گونه و تقویت مرکز تکثیر و پرورش به عنوان پشتوانه گونه، اشاره کرد.

ssafta.imo.org.ir

ویژه کارکنان شهرداری‌ها و دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی و روستا

اهمیت حفاظت از تنوع زیستی

تنوع زیستی برای توسعه پایدار از اهمیت فراوانی برخوردار است. تنوع زیستی عبارت است از مجموعه تفاوت‌های بین موجودات زنده در کلیه سطوح طیف حیات، از ژن و گونه گرفته تا سطوح بالاتر تاکسونومی (بوم‌نظام)، که در برگیرنده زیستگاه و نوع بوم‌نظامها است. با توجه به افزایش جمعیت و په همراه آن افزایش آلودگی‌های محیط زیستی و تخریب محیط زیست و منابع طبیعی، موضوع انقراض گونه‌ها به طور مخاطره‌آمیزی به عنوان تهدیدی بزرگ برای تمدن بشری محسوب می‌شود.

اهمیت تنوع زیستی:

تنوع حیات در تأمین انرژی، غذا، دارو و سایر منابع با ارزش حیاتی، گسترش صادرات غیرنفتی، گسترش صنعت جهانگردی و بهره‌برداری‌های اقتصادی به منظور توسعه پایدار اهمیت فراوانی دارد. کاهش تنوع زیستی در یک اکوسیستم تأثیرات منفی بر کمیت و کیفیت اکوسیستم می‌گذارد. و در نتیجه تبعات اقتصادی منفی به دنبال خواهد داشت.

تنوع زیستی یک ویژگی مهم زندگی و حیات است که بر اساس گوناگونی وسیع گیاهان و جانوران تبیین شده است. تنوع زیستی یک منبع تجدیدناشدنی است که از دست دادن آن غیرقابل جبران خواهد بود. اهمیت روزافزون تنوع زیستی به خاطر نقش آن در حفظ ثبات اکوسیستم می‌باشد. زیرا در یک اکوسیستم هر چه تنوع گونه‌ها بیشتر باشد زنجیره‌های غذایی طولانی‌تر و شبکه‌های حیاتی پیچیده‌تر گردیده و در نتیجه محیط پایدارتر و از شرایط خودتنظیمی بیشتری برخوردار می‌گردد. از این رو بررسی تنوع زیستی می‌تواند به عنوان شاخصی برای مقایسه وضعیت اکولوژیک اکوسیستم‌ها به کار رود.

کاهش تنوع زیستی، خطر انقراض گونه‌ها را افزایش داده و از دست رفتن یک گونه به صورت زنجیره‌ای روی دیگر گونه‌ها در زنجیره‌ها و شبکه‌های غذایی تأثیرگذار خواهد بود.

ارزش‌های تنوع زیستی و حفاظت از آن ریشه در ارزش‌های اخلاقی، فرهنگی و اعتقادی ملت دارد. تنوع زیستی رابطه نزدیکی با تنوع فرهنگی دارد و در بیشتر مذاهب احترام و حفاظت از آن جزء تعلیمات دینی است.

به طور کلی تنوع زیستی بر اساس سلسله مراتب ساختار زیستی در سه سطح به صورت زیر بیان می‌شود:

- تنوع گونه‌ای، تعداد گیاهان و حیوانات مختلف را در مقیاس محلی، منطقه و جهانی توصیف می‌کند.
- تنوع ژنتیکی، به معنی تنوع ژنتیکی موجود در درون جمعیت‌ها یا گونه‌های گیاهان و جانوران است.
- تنوع اکوسیستم، مقصود از آن تنوع زیستگاه‌ها، جوامع زیست‌شناختی و اکوسیستم‌هایی است که کره زمین را می‌سازند.

پیام نهایی

تنوع زیستی بخش حساسی از سرمایه‌های طبیعی است زیرا علاوه بر تأمین نیازهای ضروری و اولیه انسان‌ها نظیر خوراک، پوشاک، مسکن، نیازهای فرعی همچون سلامتی، شادی روح و جسم، رونق اقتصادی و پیشرفت روزافزون و همه جانبه ما را نیز تضمین می‌نماید.

سازمان حفاظت محیط زیست

سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور

شنبه‌های آموزشی

۱۰ تیرماه ۱۴۰۲

1 July 2023

۱۲ ذی الحجه ۱۴۴۴

ویژه کارکنان شهرداری ها و دهیاری ها و شوراهای اسلامی و روستا

آموزه های مدیریت محیط زیست

شماره ۱۳۰

پازن، نماد تنوع زیستی استان مرکزی

سلطان صخره ها در پرتگاه

پازن جانوری بسیار تنومند، چابک و پرجلالت با عضلاتی پرتوان است که به سلطان صخره ها شهرت دارد و با وجود شرایط اقلیمی مناسب و منابع آب و غذای سرشار، از دیر باز رد پای این گونه ارزشمند در ارتفاعات و مراتع استان مرکزی دیده می شود؛ اکنون نیز به دلیل حساس بودن این گونه به تخریب زیستگاه، حضور شکارچیان، لزوم حفظ زیستگاه آن و وجود گونه پازن در منطقه حفاظت شده هفتاد قله با جمعیت مناسب، سالم و رو به رشد، پازن به عنوان نماد استان مرکزی، انتخاب شده است.

زندگی سلطان صخره ها با حضور دشمنان طبیعی متعددی نظیر گرگ و پلنگ تهدید می شود و علاوه بر این در چرخه زیست طبیعی حیواناتی نظیر کفتار، روباه و عقاب نیز هستند. برای حفاظت از پازن نیاز است مردم با آن آشنا شوند و در این زمینه فرهنگسازی لازم صورت گیرد. یکی از اقداماتی که در این راستا انجام شده، تهیه انیمیشن پازن و معرفی گونه و زیستگاه آن، به عموم مردم بوده است.

پازن

پازن ها اجداد بزهای اهلی هستند. طول سر و تنه آنها معمولا ۱۲۰ تا ۱۵۰ سانتی متر و طول دم آنها ۱۲ تا ۱۷ سانتی متر است و وزنشان تا ۱۲۳۰ کیلوگرم نیز می رسد. جنس نر آن کل و جنس ماده آن بز وحشی نامیده می شود و حیوانی با زیست اجتماعی است؛ کل و بزها به طور معمول در گله های ۲۰ تا ۳۰ راسی و گاهی تا ۷۵ راسی زندگی می کنند و به وسیله یک نر قوی و مسن هدایت می شوند.

ssafta.imo.org.ir

سازمان حفاظت محیط زیست

سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور

شنبه‌های آموزشی

۱۷ تیرماه ۱۴۰۲

8 July 2023

۱۹ ذی الحجه ۱۴۴۴

ویژه کارکنان شهرداری ها و دهیاری ها و شوراهای اسلامی و روستا

جنگل های هیرکانی

(۱)

جنگل‌ها ریه های زمین هستند و به دلایلی از جمله: رشد جمعیت و نیاز روزافزون بشر به منابع جنگلی، استفاده از جنگل‌ها به عنوان منبع سوخت، تولید زغال چوب، تبدیل مناطق جنگلی به زمین کشاورزی، فقر فرهنگی مردم، استفاده بی رویه جهت تعلیف دام به منظور جواب به افزایش تقاضای محلی و جهانی گوشت، فعالیت های صنعتی، احداث جاده های بین جنگلی، آتش سوزی، شیوع آفات و بیماری های گیاهی، تخلیه زباله های شهری و بیمارستانی در مناطق جنگلی، کارهای عمرانی، اکتشاف، انتقال لوله های نفت و گاز توسط دولت در جنگل ها و ریزگردهای زیبا نبار کشور عراق و افغانستان، رو به نابودی پیش می روند.

نابودی و خرابی این موهبت عظیم الهی باعث بروز خسارت های جبران ناپذیری می شود، به طوری که این خسارتهای حتی در زندگی نسل های آینده نیز اثر نامطلوب می گذارد. تهدید پوشش های جنگلی از طریق عوامل طبیعی با توجه به طبیعت و سرشت آنها، قابل ترمیم، تجدید و احیاء است. ولی اگر انسان به کمک عوامل طبیعی برای تخریب جنگل‌ها بشتابد، در این صورت جامعه گیاهی به یکباره و یا به تدریج از بین می روند و امیدی برای تجدید حیات آن در مدت محدود نخواهد بود. حفاظت و استفاده صحیح از جنگل‌ها به عنوان سرمایه ملی هر کشور، علاوه بر ثروت آفرینی، بقای محیط زیست را نیز تضمین می نماید. جنگل ها از حیث تامین مواد غذایی جامعه، مصنوعات چوبی، محصولات کاغذی، تامین تعداد زیادی از مایحتاج عمومی جامعه، جلوگیری از فرسایش و از بین رفتن خاک و حفظ آب و نزولات آسمانی، نقش مهمی را در اکوسیستم های طبیعی ایفاء می نمایند.

جایگاه جنگل های هیرکانی

جنگل های هیرکانی در واقع یکی از نادرترین و قدیمی ترین بازمانده های دوران سوم زمین شناسی در ایران هستند.

چرا جنگل های هیرکانی اهمیت دارند؟

- یکی از دلایل اهمیت فراوان جنگل های هیرکانی، پوشش گیاهی بسیار غنی آن است، در حقیقت بیش از ۳۲۰۰ گونه گیاهی در این جنگل ها وجود دارند.
- تنوع گونه های جانوری یکی دیگر از دلایل اهمیت جنگل های هیرکانی است، تا کنون حدود ۲۹۶ گونه پرنده و ۵۸ گونه پستاندار شناسایی شده است که در میان آن ها می توان به یوزپلنگ ایرانی نیز اشاره کرد.
- از دیگر دلایل اهمیت جنگل های هیرکانی می توان به نقش این جنگل ها در ذخیره آب اشاره کرد.
- جنگل های هیرکانی به واسطه وسعت زیادی که دارند، تاثیر چشمگیری در تولید اکسیژن و ایجاد هوای پاک دارند.
- جنگل های هیرکانی در یونسکو نیز ثبت جهانی شده است.

safta.imo.org.ir

خرس سیاه بلوچی، نماد استان هرمزگان

خرس سیاه آسیایی *Ursus thibetanus* یکی از هشت گونه خرس دنیا است که فقط در قاره آسیا از ژاپن تا ایران پراکندگی دارد. و هرمزگان پناهگاه غربی‌ترین جمعیت‌های خرس سیاه آسیایی در جهان است بنابراین این گونه ارشمند به عنوان نماد تنوع زیستی استان هرمزگان انتخاب شده است.

خرس سیاه آسیایی در فهرست سرخ اتحادیه جهانی حفاظت از طبیعت (IUCN) گونه‌ای آسیب‌پذیر (VU) محسوب می‌شود اما زیر گونه بلوچی خرس سیاه *Ursus thibetanus gerdrosianus* که در ایران و پاکستان پراکندگی دارد به شدت در خطر انقراض قرار دارد؛ با تلاش در شناخت خرس سیاه بلوچی و پی بردن به اهمیت وجود این گونه باارزش و در معرض تهدید، در حفظ و بقای آن در کشورمان سهیم شوید.

خرس سیاه آسیایی از نظر جثه نسبت به خرس قهوه‌ای کوچک‌تر است و اندازه آن به تناسب فصل سال و نوع تغذیه بین ۱/۶ - ۱/۳۰ سانتی‌متر و وزن آن نیز تا ۲۰۰ کیلوگرم می‌رسد. اندازه دم حیوان هشت الی ۱۰ سانتی‌متر است، گوش‌ها نسبتاً بزرگ و لوله‌ای شکل با انتهای گرد در دو پهلوی سر قرار دارد. اندازه دست‌ها و پاها کوتاه بوده که به انگشت با ناخن‌های تیز و قوس‌دار ختم می‌شود و حیوان را در بالا رفتن از درخت و صخره‌ها و کوه‌ها یاری می‌کند. رنگ عمومی بدن سیاه است و به جز در اطراف پوزه که روشن‌تر است، لکه‌ای سفید رنگ V شکلی روی سینه که به طرف شانه کشیده

شده وجود دارد. خرس‌ها کف رو هستند و می‌توانند مانند انسان‌ها بر روی پاها بایستند و راه بروند که این حالت بیشتر در زمان خشم و تهاجم دیده می‌شود. چشم‌های کوچک داشته و حسی بینایی و شنوایی حیوان خوب نبوده ولی حس بویایی آن بسیار حساس و قوی است. رژیم غذایی همه چیز خواری داشته به همین دلیل داندان‌ها پهن‌تر از سایر گوشت‌خواران است و به آسانی می‌توانند هسته میوه مانند خرما را خرد کنند. خرس‌ها داری خواب زمستانه بوده و به این صورت که حیوان یک جای امن و مطمئن را برای خواب انتخاب کرده و متابولیسم بدن خود را به حداقل رسانده بطوریکه ضربان قلب را تا ۵۰ درصد کاهش می‌دهد در این زمان حیوان از ذخیره چربی بدن که معمولاً زیر پوست هست، استفاده می‌کند. خرس‌های سیاه حدوداً ۲۴ سال عمر می‌کنند.

پراکنش جهانی آن از پاکستان تا ژاپن تایلند و جنوب شرقی سبیری می باشد. در ایران در استانهای سیستان و بلوچستان، کرمان و شرق استان هرمزگان وجود دارد. مناطق پراکنش خرس سیاه بلوچی در شرق استان هرمزگان شامل قلوان، جاهو دق زاغ، گوردی در بشاگرد، رودان، ارتفاعات سردشت و جکدان جاسک، ارتفاعات زاغ پیرزال میناب، در غرب استان تا منطقه حفاظت شده باز و نیز تا کوههای شهرستان حاجی آباد در شمال استان هرمزگان می باشد.

مشکلات :

کشته شدن خرس‌ها به دلیل تعارض با انسان، جمعیت‌های جدا افتاده، تخریب زیستگاه‌ها و زنده‌گیری توله‌ها از مهمترین دلایل کاهش جمعیت این گونه محسوب می‌شوند. به طور کلی، ریشه تعارض به دلیل رقابت انسان و خرس برای بدست آوردن فضا و غذای مشترک شکل می گیرد که محدود به استان هرمزگان و کشور ایران نیست. اغلب محصولات مانند یونجه، سیب، خرما، شاه‌توت، زردآلو، گیلاس و انجیر که توسط انسان در زمینهای کشاورزی و باغها کاشته می شوند و یا جانورانی مانند زنبور عسل، بز و گوسفند اهلی که توسط انسان پرورش داده می شوند بخشی از رژیم غذایی خرسها هستند.

راهکارهای حفاظتی از این گونه ارزشمند به شرح زیر است:

شنبه‌های آموزشی

۲۴ تیرماه ۱۴۰۲

15 July 2023

۲۶ ذی الحجه ۱۴۴۴

- عدم رها کردن زباله ها و پسماندها در محدوده روستا
- ساماندهی وضعیت آغل های دام و محل نگهداری آنها حداقل با توری مرغی و خارج کردن دامها از دسترس
- استفاده از سگ های گله برای ایجاد سر و صدا و دور کردن خرس
- محصور کردن باغهای میوه
- استفاده از بازدارنده های صوتی مثل سوت و بوق های کپسولی، استفاده از بازدارنده های بصری مثل قطعات پلاستیکی بزرگ یا پارچه های رنگی در اطراف آغل ها،
- فعالیتهای میدانی و مطالعاتی و نصب دوربین های تله ای به منظور پایش و شناسایی زیستگاه های مستعد جهت ارتقا درجه حفاظتی آنها (ایجاد منطقه حفاظت شده برای حفاظت از خرس سیاه از مهمترین برنامه های آتی است).
- اقدامات آموزشی (کارگاه آموزشی برای دانش آموزان و جوامع محلی همراه با تهیه اقلام آموزشی) در حوزه روستاهای محدوده زیستگاه خرس سیاه
- حمایت از از هنر صنایع دستی زنان روستایی به منظور ارتقا وضعیت اقتصاد خانوارهای روستاهای مذکور
- برگزاری جشنواره های خرس سیاه در شهرستانهای میناب و بندرعباس
- تسهیل گری واکسیناسیون دامهای اهلی به منظور جلب مشارکت بومیان منطقه در حفاظت از خرس
- تهیه دستگاه چراغ خورشیدی مجهز به سنسور حرکتی با هدف دور کردن خرس و کاهش تعارض با دامدارها با همکاری سمن های زیست محیطی بین اهالی روستاهای مستقر در زیستگاه های حساس شرق استان

ssafta.imo.org.ir

ویژه کارکنان شهرداری‌ها و دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی و روستا

جنگل‌های هیرکانی (۲)

آمار

- با توجه به دخالت‌های انسان در طبیعت و بهره‌برداری‌های غیراصولی انجام شده در سالهای گذشته تاکنون، وسعت جنگل‌های کشور از ۶۰۰ میلیون هکتار در سال ۱۳۰۰ به ۱،۷ میلیون هکتار در سال ۱۳۸۲ رسیده است.
- مساحت مراتع تحت پوشش نیز از ۸۰ تا ۹۰ میلیون هکتار در سال ۱۳۷۰ به ۴۰ تا ۴۵ میلیون هکتار در سال‌های اخیر رسیده است.
- از مهمترین پیامدهای تخریب جنگل‌ها و مراتع، علاوه بر استفاده بی‌رویه و تلفات این منابع ارزشمند، فرسایش شدید خاک و بروز سیلاب‌های ویرانگر است. به گونه‌ای که از اوایل دهه ۱۳۰۰ تا اوایل دهه ۱۳۷۰، در یک دوره حدود ۴۰ ساله، تعداد سیلاب‌های مخرب از ۲۰۰ مورد به ۱۱۰۰ مورد رسیده است.

راهکار

- سفر مسوولانه و رفتار صحیح در هنگام طبیعت گردی موجب حفظ منابع طبیعی کشور به ویژه جنگل‌های هیرکانی می‌شود.
- کاهش تصرفات غیر قانونی زمین‌ها و تغییر کاربری اراضی
- کاهش توسعه عمرانی بی‌رویه
- کاهش چرای بی‌رویه دام
- مشارکت جوامع محلی در حفاظت از جنگل‌ها
- ارائه شیوه‌های کاهش تخریب ناشی از طرح‌های عمرانی در رویشگاه‌های جنگلی

پیام نهایی

- جنگل‌ها به عنوان ریه‌های زمین در چرخه حیات موجودات زنده نقش موثری ایفاء می‌کنند.
- جنگل‌های هیرکانی یکی از نادرترین و قدیمی‌ترین بازمانده‌های دوران سوم زمین‌شناسی در ایران هستند.
- در جنگل‌های هیرکانی با پوششی گیاهی بسیار غنی، بیش از ۳۲۰۰ گونه گیاهی وجود دارد.
- جنگل‌های هیرکانی با حدود ۲۹۶ گونه پرنده و ۵۸ گونه پستاندار، تنوع گونه‌های جانوری بالایی را در خود جای داده است.
- جنگل‌های هیرکانی ذخیره گاه مهم آب در منطقه هستند.
- جنگل‌های هیرکانی به واسطه‌ی وسعت زیادی که دارند، تاثیر چشمگیری در تولید اکسیژن و ایجاد هوای پاک دارند.
- جنگل‌های هیرکانی در یونسکو ثبت جهانی شده است.
- سفر مسوولانه و رفتار صحیح در هنگام طبیعت گردی موجب حفظ منابع طبیعی کشور به ویژه جنگل‌های هیرکانی می‌شود.

استفاده بی‌رویه و تصرفات غیر قانونی زمین‌ها و تغییر کاربری اراضی از عوامل مهم تخریب جنگل‌ها است

ویژه کارکنان شهرداری ها و دهیاری ها و شوراهای اسلامی و روستا

قوچ ارمنی، نماد محیط زیست استان همدان

قوچ ارمنی از [پستانداران ایران](#) است که در خانواده زوج سمان جای می گیرد نام علمی *Ovis orientalis gmelini* در این قوچ شاخ ها از قوچ اورپال کوتاه تر است (طول بلندترین شاخ که مربوط به آذربایجان غربی است و رکورد محسوب می گردد ۸۹ سانتی متر است). خمیدگی شاخ ها برخلاف سایر قوچ ها به طرف بالای گردن است. قسمت جلویی شاخ ها نیز فاقد زوایای تند است، به طوری که مقطع عرضی آن گاهی کمی بیضی شکل به نظر می رسد. ماده ها اغلب فاقد شاخند، یا شاخ های بسیار کوچکی دارند. در ناحیه کمر لکه سفید و زینی شکل دارند (که در اصطلاح محلی این قوچ ها را آلاکمر می گویند). طول سرو تنه حدود ۱۴۰ سانتی متر، ارتفاع ۸۰ سانتی متر، وزن ۲۰ تا ۶۵ کیلوگرم. تپه ماهورها و دامنه کوهستان ها. به طور کلی در مقایسه با قوچ اورپال در نقاط کم ارتفاع تری زندگی می کنند. از مناطق مرزی آذربایجان تا زنجان، همدان، اراک، کردستان، ایلام و شمال غربی خوزستان پراکندگی دارد.

شنبه‌های آموزشی

۷ مرداد ماه ۱۴۰۲

29 July 2023

۱۱ محرم ۱۴۴۴

قوچ ارمنی اغلب روزگرد هستند اما در برخی موارد شب‌ها نیز فعالیت می‌کنند. گیاه‌خوار و نشخوار کننده‌اند، حس بویایی و بینایی قوی دارند. به صورت اجتماعی زندگی کرده، ماده‌ها به همراه جوان‌ترها در گله‌هایی جدا از دسته نرهای بالغ زندگی می‌کنند.

جفت‌گیری قوچ و میش ارمنی اواسط آذرماه شروع می‌شود. در اواخر اردیبهشت معمولاً ۲ بره به دنیا می‌آورند.

قوچ و میش ارمنی جزو گونه‌های حمایت شده سازمان حفاظت محیط زیست، در طبقه آسیب‌پذیر (VU) فهرست سرخ IUCN و در پیوست II کنوانسیون CITES قرار دارد.

ssafta.imo.org.ir

ویژه کارکنان شهرداری ها و دهیاری ها و شوراهای اسلامی و روستا

حفاظت از گونه های گیاهی منحصر به فرد به عنوان اثر طبیعی ملی در کشور

حفاظت از گیاهان به ویژه گونه های منحصر به فرد، به لحاظ داشتن رویشگاه محدود در سطح کشور، حساسیت و آسیب پذیری بالای آنها در برابر عوامل محیطی، بسیار ضروری است و نابودی این گونه ها موجب از بین رفتن ذخایر ژنتیکی در آن مناطق می شود. لذا همگان باید نسبت به حفاظت از این گونه ها به عنوان اثر طبیعی ملی (پدیده های نمونه و نادر گیاهی، جانوری، اشکال یا مناظر کم نظیر و کیفیت های ویژه طبیعی زمین یا درختان کهنسال، یادگاران تاریخی هستند که با در نظر گرفتن محدوده متناسبی تحت حفاظت قرار می گیرند) و حفاظت از آنها به عنوان گنجینه طبیعی و سرمایه ژنتیکی این مرز و بوم تلاش نمایند.

از جمله گونه های گیاهی اثر طبیعی ملی در کشور درختان کهنسال هستند که عبارتند از: سرو ابرکوه در استان یزد با قدمت ۲۲۰۰ تا ۲۳۰۰ سال که اولین درختان کهنسالی است که به ثبت ملی رسیده است، سرو هرزویل در استان گیلان، سرو سیرج در استان کرمان، سرو زربین سنگان در استان سیستان و بلوچستان، سرو زربین قره باغ، صنوبر شیروان و ارس سرانی در استان خراسان شمالی و همچنین گونه های گیاهی لاله واژگون با نام علمی *imperialis L* *Fritillaria* و سوسن چلچراغ با نام علمی *Boiss. Lilium ledebouri* در زمره آثار زیست محیطی ملی کشور به ثبت رسیده اند و بعنوان اثر طبیعی ملی توسط سازمان حفاظت محیط زیست حفظ و حراست می گردند.

راهنما:

آموزش و فرهنگسازی در خصوص:

- خودداری از نوشتن یادگاری بر روی تنه درختان و کوبیدن سکه و بستن پارچه که از اعتقادات مذهبی اهالی منطقه سرچشمه می گیرد.
- عدم قطع شاخ و برگ ها، آتش افروزی، حفاری و جلوگیری از فعالیت های عمرانی در محدوده اطراف این درختان ارزشمند.
- عدم قطع کردن و خارج نمودن پياز دو گونه گیاهی لاله واژگون و سوسن چلچراغ از خاک که منجر به عدم زادآوری این گونه ها در سال های آتی می شود.
- عدم فروش این گونه ها در زمان گلدهی که موجب آسیب جبران ناپذیری به جمعیت این گونه ها می گردد.

پیام نهایی:

در هنگام سفر و یا بازدید از گونه های ارزشمند گیاهی بعنوان اثر طبیعی ملی کشور، آداب طبیعت گردی را رعایت کنیم.

در امر حفاظت از گونه های ارزشمند گیاهی بعنوان اثر طبیعی ملی کشور که گنجینه های طبیعی و سرمایه های ژنتیکی این مرز و بوم محسوب می شوند کوشا باشیم.

ویژه کارکنان شهرداری ها و دهیاری ها و شوراهای اسلامی و روستا

حوادث جاده ای - واژگونی تانکرهای حامل سوخت، مواد نفتی و یا شیمیایی

افزایش حوادث جاده ای در اثر سقوط یا واژگونی خودروهای حامل مواد سوختی و شیمیایی در کشور، خسارات قابل ملاحظه ای به محیط زیست کشور و به تبع آن سلامت مردم و اقتصاد مملکت وارد کرده است از جمله: مرگ آبریزان رودخانه، از بین رفتن گونه های گیاهی منطقه، خسارت به مزارع کشاورزی و آلودگی منابع تامین آب شرب پایین دست. همچنین اثرات منفی آن می تواند سال ها در منابع آب و خاک باقی مانده و سلامت چندین نسل را به مخاطره اندازد. برخی از عوامل که در بروز این نوع حوادث موثرند عبارتند از: باریک بودن جاده ها، نامناسب بودن مسیرها، عبور و مرور تانکرها از جاده های فرعی، فرسوده بودن خودروها، خواب آلودگی راننده و یا عدم آگاهی به قوانین و مقررات آیین نامه حمل و نقل.

آمار:

بیشترین حوادث جاده ای در سال های اخیر مربوط به استان کردستان با بیش از ۹۰ مورد و در استان لرستان با بیش از ۷۰ مورد حادثه می باشد که اکثرا در ارتباط با حمل و نقل مواد شیمیایی و نفتی از مرزهای غربی کشور بوده است.

واهکار:

با مشاهده اینگونه حوادث، موضوع را در اسرع وقت به اداره راهداری و حمل و نقل جاده ای و یا اداره محیط زیست منطقه اطلاع دهند تا ضمن اعلام نکات ایمنی به مردم منطقه، در کوتاهترین زمان ممکن پاکسازی توسط مسئولین ذیربط انجام شود و از گسترش آلودگی بویژه در منابع آبی جلوگیری به عمل آید.

پیام نهایی:

رعایت نکات ایمنی در حمل و نقل سوخت، مواد نفتی و یا شیمیایی بسیار ضروری است و لازم است این کار زیر نظر ارگانهای ذیربط و بصورت قانونی انجام شود. به محض مشاهده حوادث جاده ای به ویژه حوادث مربوط به تانکرهای حامل سوخت، مواد نفتی و یا شیمیایی، موضوع را در اسرع وقت به اداره راهداری و حمل و نقل جاده ای و یا اداره محیط زیست منطقه اطلاع دهید.

ضروری است آلودگی به وجود آمده در اثر حوادث جاده ای از جمله؛ واژگونی تانکرهای حامل سوخت، مواد نفتی و یا شیمیایی در کوتاهترین زمان ممکن گزارش شود تا توسط مسئولین ذیربط پاکسازی و از گسترش آلودگی بویژه به منابع آبی جلوگیری به عمل آید.

ویژه کارکنان شهرداری ها و دهیاری ها و شوراهای اسلامی و روستا

هوبره، نماد استان یزد

هوبره به دلیل فراوانی به عنوان نماد استان یزد انتخاب شده است. این پرنده در زمان نه چندان دور در بیش از ۲۰ کشور دنیا زندگی می کرده است، اما به دلیل شکار بی رویه و تخریب زیستگاه هایش در حال حاضر به شدت کمیاب شده به طوری که در لیست قرمز IUCN به عنوان گونه های در حال انقراض قرار گرفته است و در ایران نیز از طرف سازمان حفاظت محیط زیست به عنوان گونه حمایت شده اعلام شده است.

در سال ۱۳۸۰ با هدف کمک به پایداری و پویایی جمعیت هوبره و همچنین ایجاد زمینه های لازم برای مدیریت و حفاظت زیستگاه و اکوسیستم های آن مطالعات گسترده ای در زیستگاه های شهرستان خاتم واقع در استان یزد بر روی این گونه انجام گرفت که در نهایت به انتخاب منطقه قره تپه به عنوان مستعد ترین و مناسب ترین زیستگاه هوبره انجامید. بخشی از این مطالعات بر اساس توافق نامه همکاری مشترک مطالعاتی و تحقیقاتی سازمان حفاظت محیط

زیست با مرکز ملی تحقیقات حیات وحش عربستان NWRC در چهار چوب کنوانسیون بین المللی CITES انجام شده است.

در سطح اداره کل محیط زیست نیز اقداماتی برای حفظ و حراست هوبره در دست اقدام است از جمله انجام طرح مطالعاتی مراکز تکثیر و پرورش هوبره در استان یزد، که مراحل اولیه و مکان یابی به پایان رسیده و در آینده نزدیک با هدف تکثیر این گونه ارزشمند سایت هایی احداث می شود. از جمله اقدامات دیگر آموزش جوامع محلی در رابطه با اهمیت و حفظ و حراست این گونه است.

هوبره، پرنده زیبای یزد

هوبره جثه ای در حدود ۶۰ تا ۶۵ سانتی متر با پاها و گردنی بلند و چشم درشت و زرد رنگ و پر و بالی به رنگ قهوه ای شنی و خاکستری رنگ است و در ایران به صورت بومی و مهاجر دیده می شود .

این پرنده حدود ۳-۱/۵ کیلو وزن دارد که هم اندازه میش مرغ ماده است ولی گونه زنگوله بال، بسیار بزرگتر و متفاوت با نوع معمولی این پرنده و از نظر شکل ظاهری شبیه بوقلمون است؛ طول بال های آن به ۱۴۰ سانتیمتر می رسد و به طور کلی با پر و بال قهوه ای رنگ، زیر تنه خاکستری سفید با دسته پرهای سیاه و سفید بلند که از دو طرف گردن آویزان است و حالت دامن مانندی به آن می دهد مشخص می شود؛ دارای نشان و رنگ و حالتی شبیه پوست پلنگ و انتهای شاهپرهای بال سیاه است که در زمستان سطح پستی شاهپرهای ثانویه سفید می شود.

هوبره دم نسبتا بلندی دارد و پروازش سنگین و آهسته است؛ در هنگام پرواز ابتدا به تندی راه رفته و سپس پرواز می کند. این پرنده زیبا، تماشایی است و در هنگام پرواز پرهای زیبایش جلوه ای از رنگ سفید و قهوه ای دارد. ویژگی های بارز این پرنده تغییر شکل ظاهری برای ترساندن هر مهاجم در مواقع احساس خطر است.

زیستگاه این پرند در نواحی بیابانی و نیمه بیابانی کویری استپی و دشتی است که پوشش گیاهی پراکنده و تنک دارند. هوبره به صورت بومی یا مهاجر در این زیستگاه‌ها زیست می‌کند با این حساب دو سوم کشور واجد شرایط زیستی برای این پرند است.

ssafta.imo.org.ir

خرافات و تاوان آن برای حیات وحش

قدرت خرافات، محیط زیست و حیات وحش کشور را در خطر قرار داده تا جایی که در بسیاری از مناطق حتی شکار حیواناتی همچون گرگ، کفتار، پلنگ، خرس و جغد، یک ارزش تلقی می‌شود. برخی حیوانات نیز اگر توسط مردم شکار نشوند، به دلیل باور به شومی و بدقدمی آنها، آنقدر مورد آزار و اذیت قرار می‌گیرند که دیگر جان در بدن نداشته باشند. باور کنیم نه **هدهد** مظهر خوش شانسی و خوش خبری ست و نه **هوهره** که از پرندگان بسیار زیبا و باشکوه کویرهاست حکم گوهر را دارد و نه **جغد** گناهی نشستن بر پشت بام خانه هاست و نه **اندام حیوانات** داروی چشم زخم و گره گشای مشکلات است.

همه مخلوقات خداوند متعال هستند و حق حیات دارند و این ما انسان ها هستیم که برای آرامش خودمان حاضریم حیات سایر مخلوقات را به خطر بیندازیم.

راهکار:

- ① با واقعیت گرایی و توکل به خداوند متعال و همت خود برای به دست آوردن خواسته های به حق خودمان، تلاشی کنیم.
- ② برای حفظ محیط زیست و حیات وحش، از افکار خرافاتی دوری کنیم و پیوندهای معنوی خود با خانواده و خداوند متعال را تقویت کنیم.
- ③ اگر تقاضایی برای کاسپهای خرافات وجود نداشته باشد، اندام های حیوانات به بازار عرضه تعطیل شده و جانوران بی گناه کشته نمی شوند.

پیام نهایی :

- ① سعی کنیم با افکار خرافاتی، حیات وحش را به خطر نیاندازیم.
- ② نگهداری انحصاری زیبایی حیوانات برای خود، دست اندازی به حیات وحش و حقوق دیگران است.
- ③ همه جانوران از طرف خداوند برای مأموریتی درجهان خلق شده اند، با تقبیح خرافات از کشته شدن آنها، جلوگیری کنیم.

